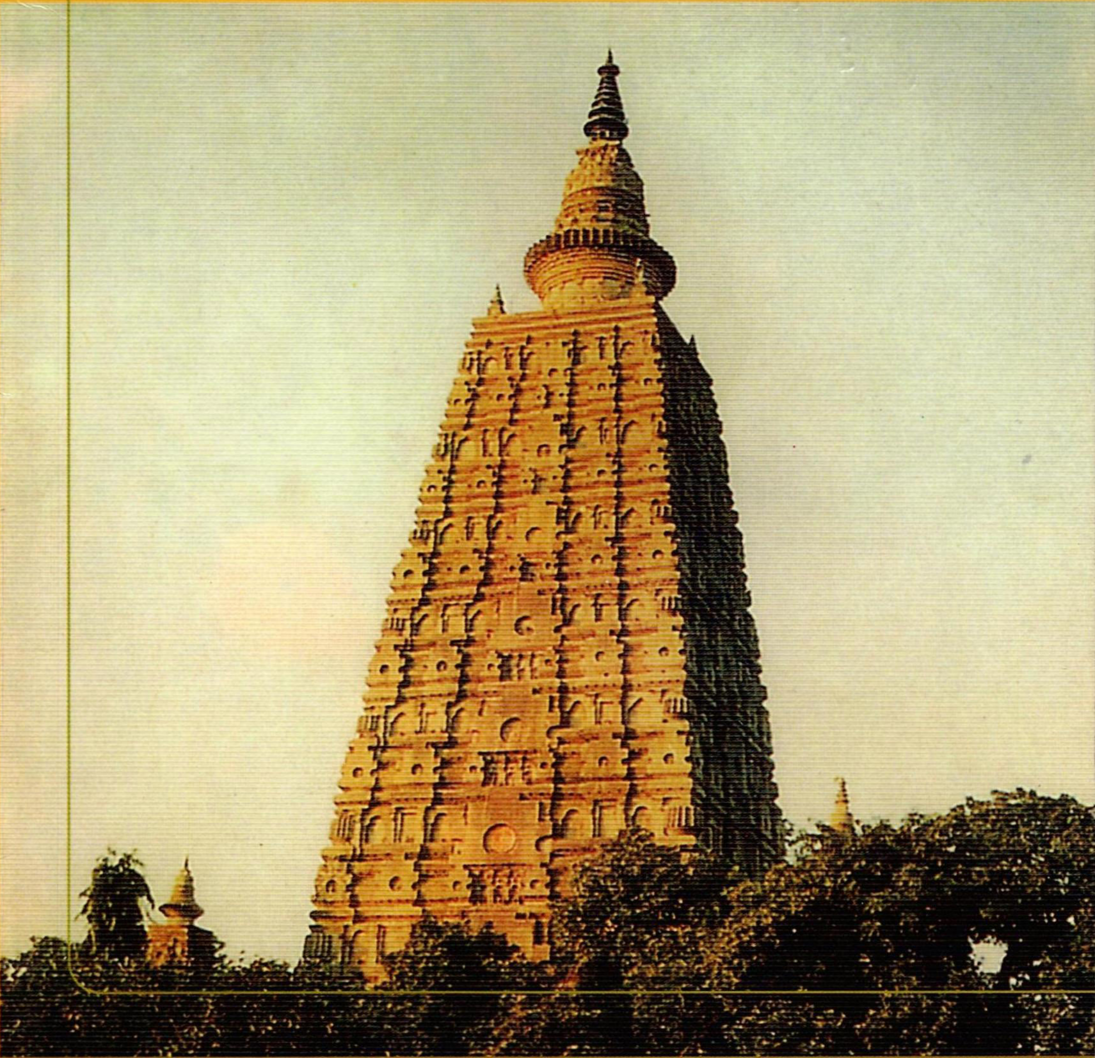
พระธรรมเทศนา ๒ กัณฑ์

- สังกิจจะสามเณร
- ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว
- มงคลยอดชีวิต (ชยมงคลสูตร) ๓๘ ประการ

คุณวโร ภิกขุ (พระมหากระจ่าง บุญอาจ)

ภาพพระเจดีย์พุทธคยา กำแพงด้านหลังติดกับต้นพระศรีมหาโพธิ
ถ่ายตอนเดือนตุลาคม ๒๕๓๗ พระมหากระจ่าง คุณวโร

พระธรรมเทศนา ๒ กัณฑ์

ชาตะ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๕๘

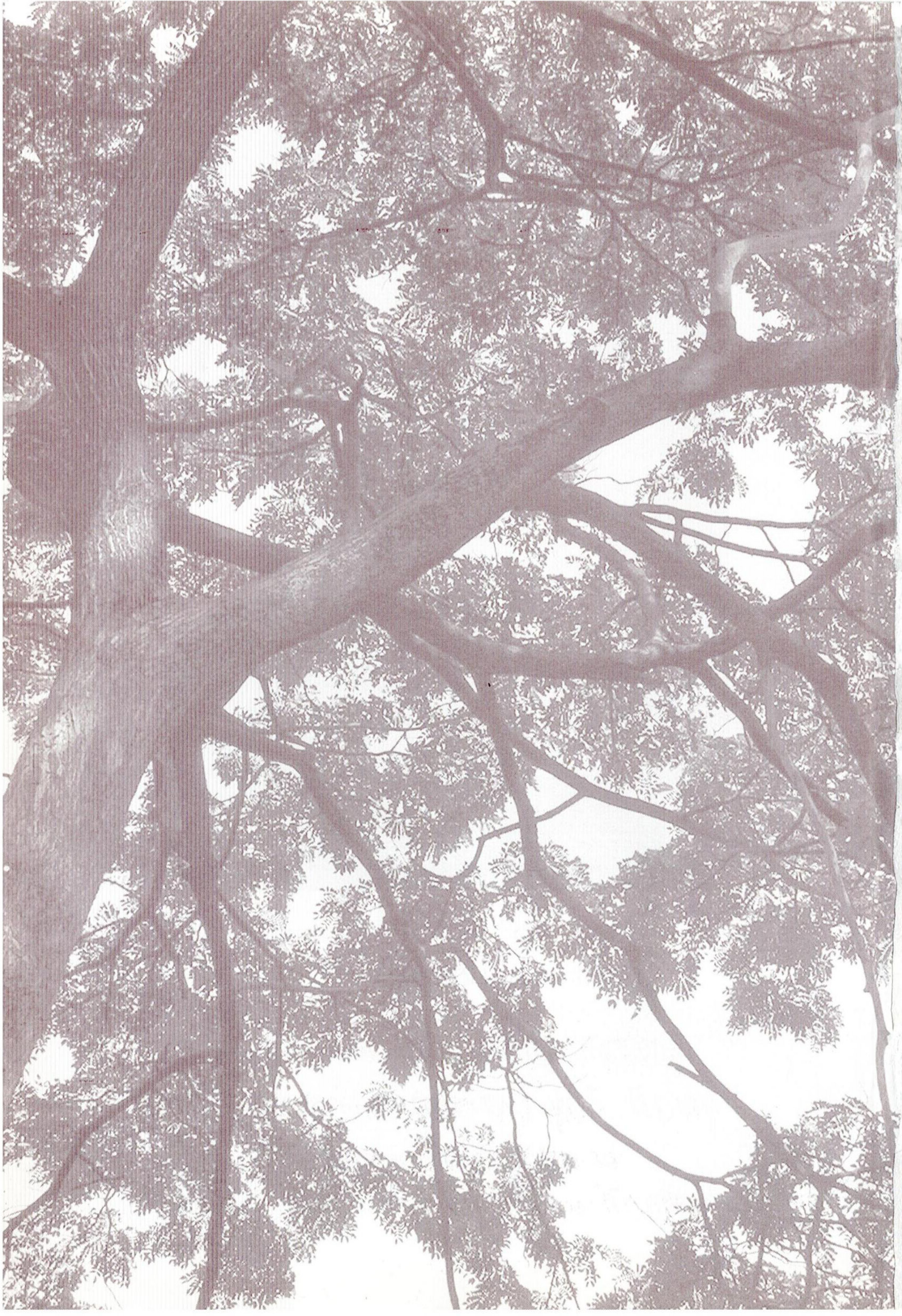
มรณะ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๘

หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณวโร ภิกขุ (พระมหากระจ่าง บุญอาจ)

ณ เมรุวัดชลประทานรังสฤษฎ์

วันอังคารที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ประวัติพระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ภิกขุ (กระจ่าง บุญอาจ)

พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ภิกขุ (กระจ่าง บุญอาจ) เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๕๘ ที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี

บิดาชื่อ นายอั๋น บุญอาจ

มารดาชื่อ นางคล้อย บุญอาจ

ประวัติการศึกษา

จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี อุปสมบทเป็นพระที่วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร สอบไล่ได้นักธรรมเอกเปรียญธรรม ๖ ประโยค จบการศึกษาระดับปริญาตรีธรรมศาสตรบัณฑิต (ธ.บ.) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติญาติพี่น้อง

มีญาติพี่น้องร่วมบิดา มารดา ดังนี้

๑. นางบุญช่วย อุทัย ถึงแก่กรรม

๒. นางทองม้วน จำเรือง ถึงแก่กรรม

๓. นางทองดี คงตะแบก อาชีพค้าขาย

๔. พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโรภิกขุ (กระจ่าง บุญอาจ)

๕. นายสมพงษ์ บุญอาจ (ข้าราชการบำนาญ)

๖. นางบุญชม บุญอาจ ถึงแก่กรรม

๗. นางเฉลิม บุญอาจ ถึงแก่กรรม

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ รักษาการนายอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ รักษาการนายอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอกันทราลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และได้มารับราชการที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นเวลา ๓ เดือน

ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี

ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ลาออกจากตำแหน่งนายอำเภอ เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๒ อาชีพทนายความ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ อุปสมบทที่วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ จนถึงปัจจุบัน

ชีวิตครอบครัว

สมรสกับนางประพิศ บุญอาจ ซึ่งรับราชการครู ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ มีบุตรธิดาด้วยกัน ๔ คน ดังนี้

๑. นายฉันทชัย บุญอาจ สมรสกับนางสุชีรา บุญอาจ มีบุตรสาว ๑ คน ปัจจุบันถึงแก่กรรม

๒. นางพรจันทร์ เอ็มเมอร์สัน สมรสกับ Mr. John Emmerson มีบุตรชาย ๑ คน ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ประเทศอังกฤษ

๓. นางกนกพรรณ์ แสงประทุม สมรสกับนายสุธรรม แสงประทุม มีบุตรสาว ๑ คน บุตรชาย ๑ คน ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ อ.ส.ม.ท.จำกัด (มหาชน)

๔. นางกาญจนิศ โกษาแสง สมรสกับนายประทิม โกษาแสง ปัจจุบันรับราชการครู ตำแหน่งอาจารย์ ๒ ระดับ ๗ โรงเรียน

อนุบาลสว่างแดนดิน อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร มีบุตรชาย ๑ คน บุตรสาว ๑ คน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับ

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นจัตุรถาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.) เหรียญราชอิสริยาภรณ์ พิทักษ์เสรีชนและเหรียญราชการชายแดน

ความภาคภูมิใจ

ในขณะที่รับราชการดำรงตำแหน่งนายอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ขณะนั้น ร.อ.กองแล ได้ทำการปฏิวัติในประเทศลาว ทางรัฐบาลไทยได้สั่งให้ความร่วมมือกับรัฐบาลประเทศลาวช่วยยึดอำนาจคืนจนประสบผลสำเร็จ ทางรัฐบาลไทยโดยกระทรวงมหาดไทยได้เสนอชื่อให้เป็นนายอำเภอมือปราบดีเด่น และทางรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีหนังสือเชิญไปดูงานเป็นเวลา ๔ เดือน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖

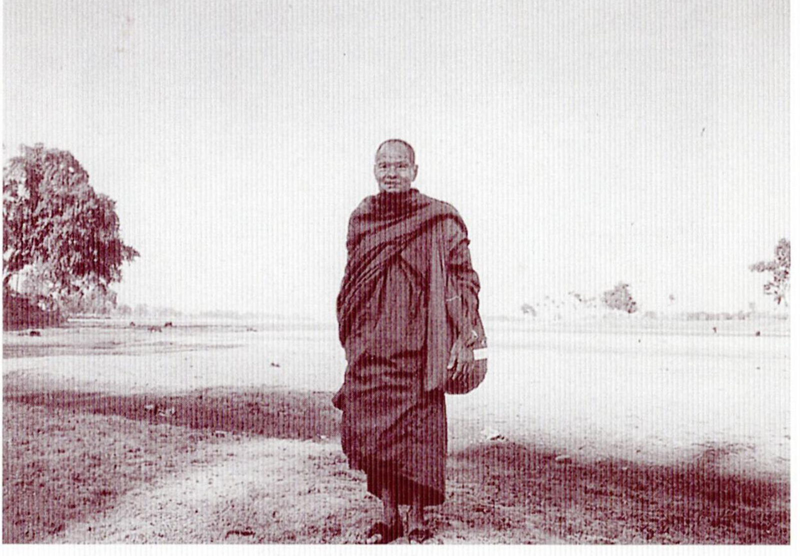
ที่มองเห็นเป็นกองอิฐอยู่นั้นเป็นพระคันธกุฎี ที่พระพุทธเจ้าทรงประทับ พวกเราที่ไปพากันกราบไหว้ สวดมนต์ และเวียนเทียน ๓ รอบ และนั่งสมาธิ พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ไปนมัสการเมื่อตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ภาพต้นพระศรีมหาโพธิ อยู่ในบริเวณพระเชตวันมหาวิหาร ที่พระอานนท์นำกิ่งมาปลูกไว้ เพื่อให้พุทธบริษัทสักการะบูชา น้อมระลึกถึงพระพุทธเจ้าตอนเสด็จขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ไปนมัสการเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ประตูเข้าไปนมัสการต้นพระศรีมหาโพธิ ที่พระองค์ประทับนั่งบำเพ็ญสมาธิ จนสำเร็จพระโพธิญาณ ไปนมัสการเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

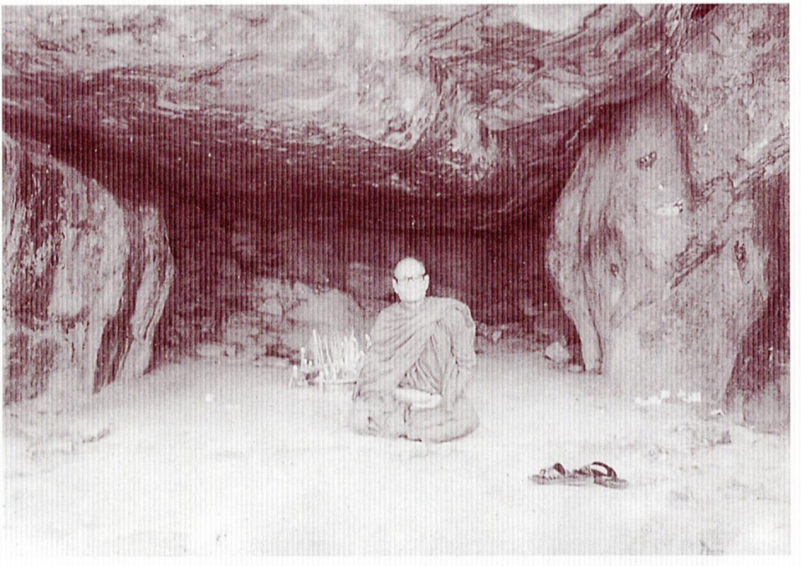
ภาพแม่น้ำเนรัญชรากว้างขวางมาก ทุกๆ ปีน้ำแห้งเหลือน้ำไหลอยู่เล็กน้อย ปี ๒๕๓๗ ตอนเดือนตุลาคม เราได้เดินข้ามไปชมบ้านนางสุชาดา ผู้ถวายข้าวมธุปายาส น้ำสูงประมาณถึงหัวเข่า และไหล่เชี่ยว พระมหากระจ่าง คุณวโร ผู้ข้ามไปชม

สถานที่แสดงโอวาทปาฏิโมกข์แด่พระอรหันต์ ที่พระพุทธเจ้าอุปสมบทให้โดยเอหิภิกขุอุปสัมปทา อยู่ในบริเวณพระเวฬุวันมหาวิหาร พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ไปนมัสการเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ที่เห็นเสาเหล็กสูงอยู่นั้น พระเจ้าอโศกมหาราชปักไว้ เพื่อแสดงถึงที่พระนางสิริมหามายาประสูติพระสิทธัตถะราชกุมาร (คือพระพุทธเจ้า) อยู่ในประเทศเนปาล ขณะนี้พวกเราไปนมัสการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และเวียนเทียน ๓ รอบ พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ไปนมัสการเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ถ่ายที่ถ้ำสุกรปาตา สถานที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาแก่ทีฆนขะพราหมณ์ โดยมีพระสารีบุตรพัดวีอยู่เบื้องหลัง ฟังไปพิจารณาตามไป ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ผล อยู่บนเขาคิชฌกูฏ พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ไปนมัสการเมื่อ ตุลาคม ๒๕๓๗

คำนำ

หนังสือพระธรรมเทศนาที่ท่านได้อ่านอยู่นี้ เป็นการแสดงโดยพระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร ถอดออกจากเทปที่เทศน์ไว้ ๒ กัณฑ์ ซึ่งท่านผู้อ่านแล้วจะเข้าใจและถือปฏิบัติได้ง่าย พร้อมด้วยเนื้อหาสาระธรรมที่เป็นประโยชน์แก่ท่านและผู้อื่นที่ได้ยินได้ฟัง โดยยึดตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

“สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ”
การให้ธรรมเป็นทานชนะการให้ทั้งปวง

ซึ่งจะดำรงคงไว้ ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ยืนยงมั่นคงถาวรตลอดพุทธกาล อาตมาภาพพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทานมาแล้ว ๗ ปี ปีละครั้ง ครั้งละ ๓,๐๐๐ เล่ม ครั้งนี้เป็นปีที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๓๙ อาตมาได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่าจะพิมพ์แจกจ่ายเป็นธรรมทานทุกปี จนกว่าอาตมาจะมรณภาพ เพื่ออุทิศกุศลผลบุญให้แก่บิดา-มารดา-ครู-อุปัชฌาย์-อาจารย์ ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว และเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายที่อาตมาได้ล่วงเกินทั้งในชาติก่อนและชาตินี้อัน

หากำหนดมิได้ และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทุกคน รวมตลอดไปถึงท่านที่สละปัจจัยร่วมในการทำบุญจัดพิมพ์หนังสือนี้ขึ้นเพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทาน อาตมาได้ส่งไปเผยแพร่ทุกภาคของประเทศไทย

จึงขอให้อานิสงส์จากการพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นธรรมทานนี้ จงเป็นพลวะปัจจัยให้ท่านทั้งหลายจงถึงพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุข พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ตลอดจนให้บรรลุถึงซึ่งปัญญา และมีดวงตาเห็นธรรมสมดังความมุ่งมาดปรารถนาโดยเร็วในโอกาสอันสมควรทุกคนทุกท่านเทอญฯ

อนึ่งหนังสือเล่มนี้ ท่านผู้ใดเห็นว่าจะอำนวยประโยชน์สุขแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป มีความประสงค์จะนำไปพิมพ์แจกจ่ายเป็นธรรมทานในงานพิธีต่างๆ อาตมาอนุญาตให้พิมพ์ได้ แต่ห้ามมิให้นำไปพิมพ์จำหน่ายเป็นอันขาด โดยขอสงวนลิขสิทธิ์ไว้ด้วย

พระอาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร

ซึ่งผ่านการศึกษาสอบไล่ได้ น.ธ.เอก เปรียญธรรม ๖ ประโยค

ธรรมศาสตรบัณฑิต ธ.บ. นายอำเภอ และทนายความชั้น ๑

เรื่อง สังกิจจะสามเณร

เทศน์ครั้งที่ ๒๓๘ วันพุธแรม ๘ ค่ำ เดือน ๘
วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๘
แสดง ณ วิหารสุทธิธรรมรังสี วัดอโศการาม
เป็นกัณฑ์ที่ ๑ ในหนังสือเล่มนี้
โดย อาจารย์มหากระจ่าง คุณวโร
ผ่านการศึกษาสอบไล่ได้ น.ธ.เอก เปรียญธรรม ๖ ประโยค
ธรรมศาสตรบัณฑิต ธ.บ.
นายอำเภอ และทนายความชั้น ๑

นโมตสฺ ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทธสฺส (๓ จบ)
ยถาปิ รหโทคมฺภีโร วิปฺปสนฺโน อนาวิโล
เอวํ ธมฺมานิ สุตฺวาน วิปฺปสีทนฺติ ปณฺฑิตา
อิมสฺส ธมฺมปริยายสฺส อตฺโถ สาธายสฺสมนฺเตหิ
สกฺกจฺจํ ธมฺโม โสตพฺโพติติ

ณ โอกาสนี้เป็นการแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งท่านพุทธบริษัททั้งหลายได้มาประชุมพร้อมเพรียงกันแล้ว เป็นการฟังธรรม

ตามกาละเวลา อาตมาภาพจักแสดงพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ตรัสไว้ดีแล้วมาชี้แจงให้ท่านพุทธบริษัททั้งหลายผู้ใคร่จะฟังธรรมและปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่ท่านทั้งหลายจะปฏิบัติตามได้ตามสมควรแก่สภาพจิตของท่านทุกคน พระธรรมเทศนาที่จะแสดงในวันนี้ ในเรื่องของสังกิจจะสามเณร ผู้ได้บรรลุพระอรหัตตผล แต่อายุได้เพียง ๗ ปีเท่านั้น พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาญาณ

สำหรับการแสดงธรรมเทศนาตามวาระนั้น ตามคำสั่งของพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดอโศการาม จะมีการเปลี่ยนแปลงพระผู้แสดงไปทุกๆ ปี เมื่อถึงเวลาจำพรรษา เพราะที่วัดจะอยู่ตามปกติอาตมาได้รับคำสั่งให้แสดงธรรมในวันขึ้น ๙ ค่ำ และแรม ๙ ค่ำ ตลอดมาตั้งแต่พรรษาที่ ๑ จนถึงวันจำพรรษาปีนี้ ท่านได้เปลี่ยนแปลงให้เทศน์ในวันขึ้น ๘ ค่ำ และแรม ๘ ค่ำ ซึ่งตรงกับวันพระ ทางเจ้าหน้าที่ได้ปิดประกาศไว้ที่กระดานดำข้างล่างวิหารนี้ บางท่านไม่ได้ดูประกาศก็คงไม่ทราบ ฉะนั้นตั้งแต่พรรษานี้อาตมาจึงเทศน์ตามวาระดังกล่าวนี้ต่อไปจนกว่าจะสั่งเปลี่ยนแปลงใหม่อีก จึงแจ้งให้พุทธบริษัทได้ทราบโดยทั่วกัน

วันนี้ก็ได้ล่วงเลยวันเข้าพรรษามาถึง ๗ วันแล้ว ปกติจะเรียกกันโดยทั่วไปว่า วันเข้าพรรษา ท่านคงจะได้ฟังพระอาจารย์ต่างๆ ท่านชี้แจงแสดงให้ทราบแล้วว่าเข้าพรรษาหมายถึงอะไร จะไม่แสดงซ้ำจะกล่าวถึงว่า ตั้งแต่เข้าพรรษามานี้ ท่านทั้งหลายได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้อย่างไรบ้าง เพราะในระยะเวลา ๓ เดือน พระภิกษุ สามเณร ทุกองค์ และอุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั้งหลายที่ได้มีจิตศรัทธาเชื่อมั่น

เคารพนับถือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่สรณะได้จริง เราก็จะพากันกล่าวคำปฏิญาณตนไว้ว่า ในพรรษานี้ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน เราจะทำอะไร อย่างพระภิกษุสามเณรก็ได้ อธิษฐานจิตแล้วว่าในพรรษานี้ ๓ เดือน ข้าพเจ้าจะอยู่จำพรรษาในอาวาสวัดนี้ตลอด จะไม่ไปจำวัดที่วัดหรือในที่อื่นๆ เว้นแต่กรณีจำเป็นก็จะมีเป็นบางครั้งบางคราว พระพุทธเจ้าพระองค์ก็ตรัสบัญญัติไว้ให้สัตตาหะไปได้แต่ไม่เกิน ๗ วัน ยกตัวอย่างเช่น บิดามารดาเจ็บป่วยไข้อาการหนัก หรืออุปัชฌาย์อาจารย์เจ็บป่วยไข้หรือพระภิกษุสามเณรในวัดนั้นเกิดแตกแยกความสามัคคีกันเป็นคนละฝักละฝ่ายจะต้องไปห้ามปรามหรือขอร้องให้มีความสามัคคีกันดั่งเดิม หรือได้รับกิจนิมนต์จากญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาจะทำบุญด้วย จึงอาราธนานิมนต์เพื่อฉลองศรัทธาดังกล่าวมานี้เป็นต้น ก็ไปค้างคืนที่อื่นได้แต่ไม่เกิน ๗ วัน ถ้าเกินนั้นถือว่าขาดพรรษา คือหมายถึงไปครั้งหนึ่งๆ เมื่อกลับมาวัดในวันที่ ๗ แล้วจะไปอีกก็ได้ตามพุทธานุญาตไว้

สำหรับอุบาสก อุบาสิกา หรือสาธุชนคนดีทั้งหลาย จะอธิษฐานจิตของตนว่า ในพรรษานี้ข้าพเจ้าจะปฏิบัติรักษาศีล ๕ ประการตลอดพรรษา หรือจะอธิษฐานจิตว่า ในพรรษานี้ข้าพเจ้าจะถืออุโบสถศีลในวันพระทุกวันพระก็ได้ หรือท่านจะอธิษฐานจิตว่า ในพรรษานี้ข้าพเจ้าจะทำบุญใส่บาตรทุกวันไม่เว้น แต่ถ้าเกิดความจำเป็นเช่นเจ็บป่วยไข้ก็ไม่สามารถจะมาทำบุญได้ก็ได้ อย่างนี้เป็นต้น แต่เมื่อท่านอธิษฐานจิตแล้ว ท่านจะต้องปฏิบัติตามด้วย ถ้าท่านไม่ปฏิบัติตามก็หมายความถึงว่า ตัวท่านจะเสียสัจจะวาจาที่กล่าวไว้แล้ว คือความจริง หรือเรียกว่า เป็นคนไร้สัจจะ ถ้าไม่อธิษฐานก็ไม่ต้องอธิษฐาน

ต้องการจะมาทำบุญทำทานเมื่อไรก็ได้สุดแต่ความสะดวกใจของท่าน ตามโอกาสและเวลาว่างของท่าน อย่างนี้ก็ได้เหมือนกัน

โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรบางรูป จะอธิษฐานว่าในพรรษานี้ข้าพเจ้าจะถือการออกบิณฑบาตเป็นวัตรเรียกว่า **ธุดงควัตร** ทุกวันมิได้ขาด เว้นแต่เจ็บป่วยไข้ อย่างนี้ก็ได้ ถือว่ามีอานิสงส์มาก โดยไปโปรดอุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธา เพื่อให้ได้ทำบุญทำกุศล เพราะบางคนไม่มีโอกาสที่จะมาทำบุญที่วัดได้ อย่างนี้เรียกว่าการทำสัจจะไว้ เพื่อจะรักษาตัวของท่านเองให้มีความซื่อตรง จงใจ หรือจริงใจต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โดยมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกของพวกเราทั้งหลายทุกรูป

ฉะนั้น ท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่มาทำบุญวันนี้ คงจะได้ตั้งจิตของท่านอธิษฐานไว้แล้วอย่างใดอย่างหนึ่งสุดแต่ท่าน ต้องปฏิบัติตามสัจจะวาจานั้นด้วยก็จะเป็นประโยชน์โสตถิผลเจริญมั่นคงถาวรแก่ตัวท่านเองทั้งในชาตินี้และชาติหน้าด้วย เพราะว่าสัจจะนั้นนับเข้าในบารมี ๑๐ ทัศ เรียกว่า **สัจจะบารมี**

สำหรับพระธรรมเทศนาวันนี้ อาตมาภาพจะแสดงถึงเรื่องศีลว่าที่เรากลับไปถือกันอยู่นั้นมีอะไรบ้างพอเป็นสังเขป เช่น อย่างว่าทุกคนผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีอย่างน้อยศีล ๕ ประการนี้ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา พระอริยเจ้าทั้งหลาย พระอรหันต์ทั้งหลาย ทั้งพระพุทธเจ้าด้วย จะต้องปฏิบัติตามศีล ๕ นี้ด้วยแต่ท่านแยกออกไปคนละส่วนละตอน สำหรับคฤหัสถ์ก็อย่างหนึ่ง สำหรับบรรพชิตก็อย่างหนึ่ง สำหรับบรรพชิตในศีล ๕ นี้ ท่านจะกล่าวหรือบัญญัติไว้ในวินัยว่า

ข้อที่ ๑ ห้ามฆ่าสัตว์ตลอดจนการฆ่ามนุษย์ ถ้าผู้ใดละเมิดผู้นั้นเรียกว่า ต้องอาบัติปาราชิก ซึ่งเป็นอาบัติสูงสุดในปาณาติบาต แต่ถ้าฆ่าสัตว์ธรรมดาเล็กๆ น้อยๆ ด้วยเจตนา ท่านก็บัญญัติไว้ในอาบัติลดหย่อนลงมาเพียงต้องอาบัติปาจิตตีย์

ข้อที่ ๒ ในเรื่อง อทินนาทาน ท่านก็บัญญัติไว้ในวินัยอย่างสูงเหมือนกัน ผู้ใดลักทรัพย์ของผู้อื่นตั้งแต่คิดเป็นมูลค่า ๕ มาสกขึ้นไป ท่านโบราณาจารย์ท่านเทียบไว้ว่าเท่ากับเงินไทย ๑ บาทขึ้นไป ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากการเป็นภิกษุในพุทธศาสนา

ข้อที่ ๓ กาเมสุมิจฉาจาร ห้ามเสพเมถุน หรือประพฤติผิดในกามท่านได้บัญญัติวินัยเป็นอาบัติที่สูงสุด ถ้าพระภิกษุ สามเณรไปเสพกามเข้ากับมนุษย์ถือว่าภิกษุและสามเณรรูปนั้นขาดจากเป็นภิกษุและสามเณรทันที ทางวินัยท่านกล่าวว่า **หาสังวาสมิได้ คือ อยู่ร่วมกับภิกษุสามเณรอีกไม่ได้** คืออยู่ร่วมกับหมู่คณะอีกมิได้นั่นเอง เพราะต้องอาบัติปาราชิก ที่แสดงมานี้จะเห็นได้ว่าอยู่ในศีล ๕ ทั้งนั้น

ข้อที่ ๔ มุสาวาท ห้ามมิให้อวดอุตริมนุสธรรม ถ้าเราไม่ได้จริงไม่รู้จริง ไม่ได้ปฏิบัติจริงจนบรรลุธรรมชั้นสูงตั้งแต่พระโสดาบันเป็นต้นไป ถ้าไปกล่าวอวดอ้างว่าได้จริงถึงชั้นนั้นๆ ถือว่าอาบัติอันสูงสุด คือ ปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุสามเณร อยู่ร่วมกับหมู่คณะไม่ได้ ถ้าตัวเองบรรลุได้จริงแล้ว จะกล่าวถึงพระภิกษุสามเณรผู้บรรลุธรรมจริงได้ไม่เป็นอะไร

ข้อที่ ๕ สุราเมรยะมัชชะปมาทัฏฐานาเวรมนี ห้ามเสพสุราและของมึนเมา หรือของหมักดองที่ดื่มกินแล้วทำให้มึนเมาได้ แม้ว่าจะไม่ถึงกับอาบัติปาราชิกก็จริง แต่ท่านจัดว่าเป็นโลกวัชชะ ชาวโลก

เขาติเตียนว่า ไม่ควรประพฤติเช่นนั้น ทางคณะสงฆ์ที่รู้เห็นว่าเป็นจริงก็จับสึกออกจากพระภิกษุและสามเณรได้ทันที

ทั้ง ๕ ข้อของศีล ๕ นั้น ท่านได้บัญญัติไว้ในวินัย เรียกว่า **พระปาฏิโมกข์ หรือปาฏิโมกขสังวรศีล** นั้นเอง ตามที่พระภิกษุท่านลงฟังพระปาฏิโมกข์ทุกรูปในวันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ และแรม ๑๕ ค่ำ ทุกเดือน ถ้าเป็นเดือนขาดก็ร่นลงมาเป็นวัน ๑๔ ค่ำ ตามปักษ์ ให้ท่านจำได้ง่ายๆ **พระปาฏิโมกข์ ก็คือ วินัยของพระภิกษุสงฆ์นั่นเอง**

เพราะฉะนั้น ศีลนี้แหละเป็นรากฐานสำหรับบรรพชิตหรือเรียกรวมว่า **พุทธบริษัท หมายถึง ภิกษุ สามเณร ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา** จะต้องปฏิบัติตามนัยที่กล่าวมาแล้วนี้ เพราะศีลนั้นมีอานิสงส์มากมายสุดแต่จะอธิบาย ศีลแต่ละอย่างๆ ยังแยกออกไปอีก เช่น ของพระภิกษุก็เรียกว่า ปาฏิโมกขสังวรศีล อินทรียสังวรศีล ปัจจเวกขณะศีล อาชีวิปาริสุทธิศีล ท่านบัญญัติแยกแยะออกไป เมื่อรวมแล้วก็อยู่ในศีล ๒๒๗ นั่นเอง ข้อสำคัญในปัจจเวกขณะศีลนั้นหมายถึงศีลที่จะบริโภคอาหารปัจจัย ๔ จะต้องพิจารณาเสียก่อนจึงจะบริโภคได้ เช่น อย่าง จีวร เราจะหยิบมาห่มต้องพิจารณาก่อนโดยว่า ปฏิสังขาโยนิโสจีวรังไปจนจบแล้วจึงห่ม เป็นข้อที่ ๑ ต่อไปการบิณฑบาต เมื่อเราหยิบบาตรมาจะไปบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ต้องพิจารณาก่อนโดยว่า ปฏิสังขาโยนิโสบิณฑปาตังไปจนจบ แล้วจึงสะพายบ่าออกไปบิณฑบาต เป็นข้อที่ ๒ ต่อไปเข้าอยู่อาศัยในเสนาสนะ คือกุฏิที่เราอยู่ก่อนท่านอธิบายไว้ว่า ตอนเช้าหรือตอนเย็นก็ได้และวันหนึ่งพิจารณาว่าครั้งเดียวได้ โดยพิจารณาว่า ปฏิสังขาโยนิโสเสนาสนะนังไปจนจบ เป็นข้อที่ ๓ ต่อไปข้อสุดท้าย เราเจ็บป่วยไข้

ปวดหลัง ปวดศีรษะ หรือเป็นไข้ต่างๆ หยิบยาเอามาก่อนบริโภค ต้องพิจารณาว่า ปฏิสังขาโยนิโสคิลานะเภสัชชะปริขารังจนจบ จึงจะบริโภคได้ (ฉัน) พระจะต้องพิจารณาทุกครั้งขณะที่จะบริโภค

ทั้ง ๔ ข้อนี้ ผู้ได้ละเมิดก็หมายความว่า จะเป็นอาบัติหรือบาปติดตัวไปอย่างที่ภิกษุสวดตอนเช้าเรียกว่า ตังขณิกะปัจจเวกขณะ ถ้าพิจารณาตามนัยพระบาลีจริงๆ แล้วไม่ตรงนัก เพราะว่าตังขณิกะปัจจเวกขณะ หมายความพิจารณาในขณะนั้นคือ ขณะที่จะบริโภคนั่นเอง แต่ท่านครูบาจารย์ท่านปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ พวกภิกษุทั้งหลายก็ปฏิบัติตามที่ท่านนำพาสวดสำหรับตอนเย็น เพื่อที่บางท่านหลงลืมจะได้พิจารณาในขณะบริโภค จึงต้องสวดตอนเย็น ใช้อัชชะมะยาอปัจจเวกขณะยังจีรังปริภุตตังปฏิเสวามิ ฯลฯ ไปจนทั้ง ๔ บทนั้นถูกต้องแล้ว สำหรับคฤหัสถ์นั้นก็ประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกัน เมื่อท่านสมาทานก็จะเป็นการดีเพิ่มพูนกุศลผลบุญมากยิ่งขึ้น หรือบางคนซึ่งมาปลูกที่พักอาศัยอยู่ในวัด บ้านนั้นก็ถวายเป็นของสงฆ์แล้ว แต่ท่านอยู่อาศัยได้ ก็ถือว่าเป็น เสนาสนะของสงฆ์ ท่านอยู่ที่บ้านจะถือว่าบ้านฉันสร้างเองขณะนั้นไม่ได้ เมื่อเรานั่ง นอน ก็ว่าเสียปฏิสังขาโยนิโสเสนาสนะนังฯ จนจบนั่นแหละ จึงจะนับว่าถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง เป็นการเตือนสติให้เราไม่ลืม เป็นสัมปชัญญะ ความรู้ตัวของเราที่เข้าอยู่อาศัย และรู้ตัวว่าเดี๋ยวนี้เราเป็นอุบาสก อุบาสิกาแล้ว คือผู้จะไปนั่งใกล้พระพุทธเจ้าที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ท่าน ยึดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่สรณะ ต้องเอาใจเข้าไปใกล้ คือนึกถึงบุญถึงคุณของท่านที่ได้นำพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วโดยชอบมาชี้แจงให้เรา

ได้ทราบและปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควรต่อไป เพราะพระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีมาถึง ๔ อสงไขยกำไรอีกแสนกัปนับไม่ถ้วนว่ากี่ภพกี่ชาติกว่าจะได้สำเร็จญาณจนเป็นพระพุทธเจ้า และพวกเราได้ถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบันกาลนี้

ท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่มีศรัทธาอันเชื่อมั่นแล้วด้วยมีเหตุผล อย่าไปเชื่อข่าวลือต่างๆ โดยไร้เหตุและผล เช่นว่า หลวงพ่อหลวงปู่ องค์นั้นองค์นี้เป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นพระอรหันต์ แต่ยังกินข้าว อยากได้โน่นได้นี่อยู่ อยากสร้างโน่นอยากสร้างนี่อยู่เหล่านั้นเป็นต้น ไม่ใช่ทั้งนั้น เป็นแต่ว่าท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่ไม่ครบบริบูรณ์ตามหลักที่พระพุทธเจ้าท่านชี้แนะไว้ ฉะนั้น **ศีลจึงเป็นรากฐานสำคัญที่สุดคือ การสงบกาย สงบวาจา สงบใจ ให้อยู่ในกุศลกรรมบท ๑๐ ประการนั่นเอง** ซึ่งก็มีอยู่ในศีล ๕ ทั้งนั้น **สงบกาย ก็คือ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระแก่นสาร สงบใจ ก็คือ การที่ท่านทั้งหลายนั่งกันอยู่ในที่นั้น เรียกว่า สงบใจแล้ว คือ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทจองเวรจองกรรมกัน มีความเห็นชอบเป็นสัมมาทิฐิ นั่งนิ่งๆ ก็สงบใจแล้ว แต่ขอให้ใจมันอยู่กับตัวเราจริงๆ โดยไม่ฟุ้งซ่านออกไปนอกตัวเราได้ ก็เชื่อว่าใจนั้นเป็นสมาธิแล้ว** ฉะนั้นศีลนี้แหละเป็นจุดหมายที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าท่านให้มองตนเองให้มากกว่าที่เราจะมองคนอื่น เพราะโทษหรือความผิดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ส่วนของตนมองเห็นได้ยาก เปรียบเสมือนเส้นผมบังภูเขา

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ก็เป็นหลักธรรมที่สำคัญย่อๆ พอเป็น

แนวทางปฏิบัติได้ พระพุทธเจ้าพระองค์ตรัสไว้ว่า ศีล ๕ ประการนี้ ถ้าผู้ใดปฏิบัติได้จริงๆ แล้วเมื่อถึงกาลตายไปก็จะไปเกิดในสุคติภูมิมีสวรรค์ เป็นต้น จะเจริญมั่งคั่งด้วยโภคสมบัติทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกอาศัยศีล ๕ นั่นแหละเป็นการปฏิบัติเริ่มต้นแล้วก็ทะลุปรุโปร่งไปจนเข้าถึงพระนิพพาน ซึ่งเราท่านทั้งหลายต่างก็ปรารถนาด้วยกันทุกคน เพราะมีแต่ความสุขความสงบอย่างเดียวเหมือนพระอริยะสาวกทั้งหลายที่ไม่ต้องกลับมาเกิดให้ได้รับทุกข์สุขอีกต่อไป

ต่อไปนี้ก็จะได้ชี้แจงแสดงถึงตัวอย่างในการปฏิบัติศีลโดยเคร่งครัด จนสามารถแคล้วคลาดปลอดภัยได้ทุกอย่าง ซึ่งมีมาในพระธรรมบทบททะกะนิกาย ซึ่งท่านผู้ฟังจะได้เห็นถึงอานิสงส์ของศีลอย่างแท้จริง ทำให้ผู้ที่คิดประทุษร้ายต่อเรากลายเป็นคนดีไม่ประทุษร้ายต่อเราได้ด้วยอำนาจศีลนี้แหละ

ในสมัยกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วว่า มีพราหมณ์ชาวเมืองสาวัตถีจำนวน ๓๐ คน ต่างก็ฝักใฝ่ในการทำบุญทำทานอยู่อย่างสม่ำเสมอก็ได้ฟังธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้วก็มีศรัทธาเลื่อมใส เรียกว่าอจละสัทธา จิตใจแน่วแน่เลื่อมใสไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่นอีกได้ เพราะคำสั่งสอนของพระองค์เป็นของจริงแท้แน่จริงไม่ใช่ของเก๊ของเทียมหรือของปลอม ผู้ใดปฏิบัติได้ย่อมส่งผลให้แก่ตัวเอง ผู้ใดไม่ได้ปฏิบัตินั้นก็ย่อมไม่ได้รับผลต่างพากันคิดเป็นสัมมาทิฐิ แล้วทั้ง ๓๐ คน ก็พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้าขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ พระองค์บรรพชาอุปสมบทให้ทั้ง ๓๐ องค์ อยู่ต่อมาก็ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติก็ได้เล็กๆ น้อยๆ เพราะอายุมากแล้ว จึงจดจำไม่

ค่อยได้ เมื่อฟังธรรมของพระพุทธเจ้าบ่อยๆ เข้าก็รู้ว่าคำสอนของพระองค์มีอยู่ ๒ อย่างเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติตามคือ **คันถธุระ และวิปัสสนาธุระ คันถธุระ** คือการศึกษาเล่าเรียนท่องบ่นพระธรรมวินัยตามที่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้พากันศึกษาเล่าเรียนนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก หรือเรียกทางคฤหัสถ์ว่า ธรรมศึกษาตรี-โท-เอก สูงขึ้นไปก็เรียกว่า เรียนบาลีไวยากรณ์ แปลภาษามคธเป็นภาษาไทย ตามหลักสูตรประโยค ๑-๒-๓-๔-๕-๖-๗-๘-๙ ผู้ที่สอบได้ก็เรียกคำขึ้นหน้าว่าพระมหาหรือสามเณรมหา อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า วิปัสสนาธุระ คือเรียนทางฝึกฝนจิตของตนให้อยู่ในบังคับบัญชาของตนได้ไม่ให้คิดฟุ้งซ่านไปในที่อื่นๆ ได้ ไม่ให้จิตคิดไปในอกุศลกรรมต่างๆ เช่นการนั่งสมาธิเจริญภาวนาอย่างที่ท่านทั้งหลายปฏิบัติกันอยู่ในขณะนี้ บางท่านก็ทำมาเรื่อยๆ กลับไปบ้านก็ปฏิบัติเองได้ อย่างนี้เรียกว่า **วิปัสสนาธุระ** ซึ่งจะเป็นทางให้จิตขยับสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงฌานมรรคผลนิพพานตามกำลังความเพียรและความสามารถของแต่ละบุคคล พระทั้ง ๓๐ องค์นี้บวชได้ถึง ๕ พรรษาแล้ว ก็มาคิดและปรึกษากันว่า คำสอนของพระพุทธเจ้ามี ๒ อย่างเท่านั้น พวกเราอายุมากแล้วจะเรียนคันถธุระเห็นจะไปไม่รอดเพราะความทรงจำก็ลดน้อยถอยลงแล้วต้องท่องต้องบ่นอยู่ทุกวัน มิฉะนั้นก็จะเลอะเลือนไปดังภาษิตโบราณท่านว่าไว้ ๑ วันเว้นฝึกซ้อมดนตรี ๒ วันอักขระหนีเนิ่นช้า ๓ วันจากนารีเป็นอื่น ดังนี้จึงตกลงกันว่าเราจะเรียนวิปัสสนาธุระเถิด จึงพากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้าขอให้พระองค์สอนวิปัสสนาธุระให้ด้วยเหตุผล กราบเรียนให้พระองค์ทราบ ขอให้บอกสอนไปจนถึงกาลบรรลุเป็นพระอรหัตตลด้วยเถิด พระพุทธเจ้า

เล็งเห็นด้วยพระญาณว่าภิกษุเหล่านี้ตั้งใจจริงในการศึกษาธรรม มิใช่ว่าจะเข้าบวชชั่วคราวหรือบวชเพื่อจะสึก เพราะพระเหล่านี้บวชเข้ามาเพื่อปฏิบัติจริงๆ และบวชมาถึง ๕ พรรษาแล้ว พระองค์จึงทรงสอนวิปัสสนาธุระให้จนถึงพระอรหัตตผลเพื่อให้ภิกษุเหล่านั้นไปปฏิบัติ เมื่อภิกษุทั้ง ๓๐ รูปนั้นได้ศึกษาแล้วก็ถวายบังคมลาเพื่อไปปฏิบัติในป่าดงอันสงบสงัดต่อไป พระองค์จึงตรัสว่าก่อนที่เธอจะไปให้บอกลาพระธรรมเสนาบดีสารีบุตรก่อน เพราะท่านเป็นอัครสาวกเบื้องขวาและทรงไว้ซึ่งปัญญาอันเฉลียวฉลาดมั่นคง ไม่มีภิกษุรูปใดจะมีปัญญาทัดเทียมได้เว้นแต่พระตถาคตองค์เดียวเท่านั้น

จะตัดเรื่องย่อไว้เพียงนี้ก่อน จะย้อนกล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวพันกันในตอนต้นเสียก่อนแล้วจะย้อนมากล่าวต่อไปจนจบบริบูรณ์ โดยกิระดังได้ยินเรื่องที่ท่านกล่าวไว้ในพระธรรมบทว่า ในสมัยนั้นในเมืองพาราณสีมีหญิงคนหนึ่งเป็นบุตรีของพราหมณ์ผู้มีฐานะดีคนหนึ่ง มีเงินมีทองใช้สอยพอสมควร แต่ยังไม่ถึงขั้นเศรษฐี ต่อมาก็มีสามีคนหนึ่งอยู่ด้วยกันจนมีครรภ์เติบโตขึ้นจวนใกล้คลอด ซึ่งอยู่ในระหว่าง ๗ เดือน ก็เป็นโรคไข้อย่างร้ายแรง รักษาอย่างไรก็ไม่หาย ผลที่สุดหญิงคนนั้นก็ถึงกาลมรณะตายลงเรียกว่า ตายทั้งกลม พวกญาติพี่น้องก็เอาศพไปเผายังป่าช้าเผาผี สัปเหร่อก็จัดการเผาศพนั้น พวกญาติทั้งหลายก็พากันกลับ มอบภาระให้สัปเหร่อจัดการ เขาก็จัดการเผาศพนั้น ส่วนต่างๆ ของร่างกายก็ถูกเผาไหม้หมด แต่ยังอยู่ตรงท้องเป็นก้อนนูนขึ้น แต่ไม่ไหม้ สัปเหร่อเห็นดังนั้นก็สงสัยทำไมตรงนั้นไฟไม่ไหม้ จึงเอาขอเหล็กเกาะดึงขึ้นแล้วสุมไฟเผาอย่างมากแล้วก็กลับไปบ้าน ตอนหลับท่านกล่าวไว้ว่าเอาขอไปเกาะตรงขอบตา พอรุ่ง

ขึ้นตอนเช้าสัปเหร่อก็ไปดูก็นึกว่าคงจะถูกไฟไหม้หมดแล้ว แต่ปรากฏว่ามีเด็กชายคนหนึ่งนอนอยู่ตรงท้องที่นูนๆ นั้น รูปร่างสะสวยอย่างกับทองคำเหลืองอร่ามไปหมด ก็แปลกใจว่า เอ...เราก็เผาจนหมดแล้วทำไมมีเด็กผู้ชายมานอนอยู่ตรงนั้นก็อุ้มเอาเด็กชายนั้นออกจากกองถ่านเพลิงซึ่งไหม้หมดแล้วนำเข้าไปในหมู่บ้าน ก็ประกาศป่าวร้องให้ชาวบ้านมาดูกันว่า เด็กนี้มันอยู่ได้อย่างไรไฟไม่ไหม้ จึงให้หมอโหรทำนายทายทักถึงฤกษ์ยามและชะตากรรมของเด็กต่อไป หมอโหรได้พิจารณาดูโดยตลอดแล้วจึงพยากรณ์ว่า เด็กคนนี้ถ้าเป็นฆราวาสก็อยู่ครองเรือน บิดามารดา ญาติพี่น้องทั้ง ๗ โคตรจะไม่ยากไม่จน หมายความว่า นับขึ้นไป ๓ ชั้น คือ พ่อแม่ ๑ ปู่ย่า ๑ ตายาย ๑ ตัวเองอยู่ตรงกลาง นับลงไปอีก ๓ ชั้น คือ ลูก ๑ หลาน ๑ เหลน ๑ รวมเป็น ๗ ชั่วโคตร และหมอได้ทำนายต่อไปอีกว่า ถ้าได้ออกบรรพชาอุปสมบทจะมีภิกษุเป็นบริวารถึง ๕๐๐ องค์ แวดล้อมไปในที่ต่างๆ เป็นประจำ ผลที่สุดญาติพี่น้องก็ได้เลี้ยงดูเด็กคนนั้นไว้ให้ชื่อว่า สังกิจจะ แปลว่า ที่ขอบตามีรอยขอเกี่ยวบุ๋มลงไปไม่ถึงกับเสียตา แต่มีขอบตาพิการนั่นเอง ต่อมาสังกิจจะก็โตขึ้น อายุก็ย่างเข้าปีที่ ๗ แล้ว (๗ ขวบนั่นเอง) ระหว่างนั้นไปเล่นกับเพื่อนต่างๆ ที่เป็นเด็กรุ่นราวคราวเดียวกัน เด็กที่โตกว่าอายุ ๙ ปี ๑๐ ปี ก็มีเล่นด้วยกันตามประสาของเด็กๆ ส่วนคนที่โตนั้นก็พูดขึ้นว่า **"เอ็งนี่เขาเผาไฟไปครั้งหนึ่งแล้วแต่ไม่ตายพร้อมกับแม่ จึงรอดมาเป็นคนอีกได้"** สังกิจจะก็ถามว่าเรื่องราวมันเป็นอย่างไร เขาจึงเล่าให้สังกิจจะฟังต่อไปว่า **"ตอนเอ็งอยู่ในท้องแม่ แม่เกิดเป็นไข้ร้ายแรงถึงแก่ความตาย ญาติพี่น้องก็พากันเอาแม่เอ็งไปเผาที่ป่าช้า ศพ**

แม่เอ็งไฟไหม้หมด แต่เอ็งรอดมาได้” สังกิจจะได้ฟังเขาเล่าให้ฟังแล้วก็เอามาคิดในใจว่า เอ...เราก็ตายไปทีหนึ่งแล้ว ธุระอะไรเราจะมาอยู่ครองเรือนอย่างนี้ อย่าเลย...เราจะไปบวชแสวงหาโมกขธรรมดีกว่า กลับมาบ้านแล้วก็บอกกับญาติพี่น้องที่เขาเลี้ยงว่า **ฉันอยากจะบวชเป็นสามเณร ขอให้นำไปฝากพระอุปัชฌาย์ให้ทีเถอะ** ญาติพี่น้องเห็นสังกิจจะอยากบวชจึงพาไปฝาก พระธรรมเสนาบดีสารีบุตรให้บวชให้ พระสารีบุตรก็ยินดีรับไว้ และเมื่อเขามีความประสงค์เช่นนั้นก็จะบวชสามเณรให้ ญาติพี่น้องก็พากันกลับ ก่อนจะบวชในวันพรุ่งนี้พระสารีบุตรก็ให้กรรมฐานเรียกว่า **ตะจะปัญจะคะกัมมัฏฐาน ๕** อย่าง ตามที่พระเราทั้งหลาย ก่อนจะบวชในปัจจุบันนี้พระอุปัชฌาย์ท่านจะสอนให้พิจารณา **กัมมัฏฐาน ๕** อย่างที่กล่าวแล้วนี้ ซึ่งมีหนังเป็นที่สุด ตะจะ แปลว่าหนังที่ห่อหุ้มตัวเราทั้งหมดท่านจะบอกให้ว่าเกสา โลมา นะขา ทันตา ตะโจ เป็นอนุโลมก็ตามลำดับไป และให้ว่าถอยหลัง เรียกว่า ปฏิโลม คือ ตะโจ ทันตา นะขา โลมา เกสา แปลว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ว่ากลับ คือ ปฏิโลมแปลว่า หนัง ฟัน เล็บ ขน ผม พระสารีบุตรให้สังกิจจะพิจารณาว่าเป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอนมั่นคงถาวร เกิดขึ้นแล้วมันก็เสื่อมดับไปตามธรรมดา ผมมันเกิดขึ้นมาอย่างไร ขน เล็บ ฟัน หนัง มันเกิดขึ้นมาอย่างไร เช่น ผมเกิดขึ้นแล้วยาวขึ้นมันก็ดับไปคือหลุดออก ท่านจะสังเกตได้ง่ายเมื่อหวีผมเส้นที่หลุด (ตาย) ติดหวีออกมา ขน เล็บ ฟัน หนัง ก็ให้พิจารณาเช่นเดียวกันเหมือนผม จะไม่อธิบายให้ละเอียด ให้ท่านทั้งหลายไปพิจารณาเอาเองก็จะเห็นของจริงของทั้งหมด ให้พิจารณาตัวเองตั้งแต่เกิดมา เดี๋ยวนี้สภาพร่างกายของเราเป็นอย่างไร เหมือน

เมื่อเราตอนเป็นเด็กไหม ขณะนี้เราอายุเท่าไรแล้ว สมมติว่าขณะนี้เราอายุ ๒๕ ปี ลองถอยหลังไปนึกดูซิเมื่อเราอายุ ๑๗-๑๘ เป็นอย่างไร ผู้หญิงก็ยังไม่มีสามี ผู้ชายก็ยังไม่มีภรรยา ผู้ชายเห็นผู้หญิงก็ว่าสวยสดงดงามน่าดูน่าชม อยากได้มาเป็นภรรยา ผู้หญิงเมื่อเห็นชายก็เช่นเดียวกัน อยากได้มาเป็นสามี เรียกว่าเป็นหนุ่มเป็นสาว เมื่อมามองดูตัวเราขณะนี้ สมมติว่าต่างมีภรรยาและสามีกันไปแล้ว ก็จะเกิดมีบุตรขึ้น ผู้หญิงหนังท้องก็จะหย่อนยาน ถันให้ลูกดื่มดูดก็จะหย่อนยาน เปลี่ยนแปลงส่วนต่างๆ ของร่างกายไปไม่เหมือนเดิมตอนเป็นหนุ่มเป็นสาว จะกลับหลังไม่ได้แล้ว มีแต่จะเดินไปข้างหน้าเรื่อยไป ไปไหนก็ไปสู่ความตายนั่นเอง ทั่วๆ ไปก็เรียกว่าแก่แล้วก็เจ็บไข้ สุดท้ายก็ตายนั่นเอง ทุกคนเหมือนกันหมด ไม่มียกเว้น สังกิจจะพิจารณาตามที่อธิบายมานี้ก็เบื่อชีวิตของตนเอง พอรุ่งขึ้นเช้าเสร็จจากภัตตกิจแล้ว พระสารีบุตรก็จะปลงผมให้เพื่อจะได้บวช สังกิจจะก็พิจารณาตามกัมมัฏฐานที่พระสารีบุตรบอกให้นั้น ท่านปลงผมไปพอเสร็จ สังกิจจะก็สำเร็จเป็นพระอรหัตตผลทันที ต่อมาพระสารีบุตรก็บวชให้เป็นสามเณรสังกิจจะ ถ้าไม่บวชเป็นสามเณรหรือเป็นพระภิกษุก็จะต้องนิพพาน เมื่อบวชแล้วก็ปฏิบัติธรรมที่ตรัสรู้นั้นตลอดมาเป็นปกติของพระอรหันต์ทุกองค์

ต่อไปก็จะยกเอาไปต่อเรื่องพระ ๓๐ องค์ ที่เรียน **กัมมัฏ–ฐาน** จากพระพุทธเจ้าแล้วก็จะไปแสวงหาที่สงบสงัดตามป่าดงต่อไป จึงพากันไปกราบลาพระสารีบุตร ณ ที่พำนักของท่านว่าได้เรียน **กัมมัฏฐาน** และจะไปปฏิบัติตามป่าดงต่อไป พระสารีบุตรจึงบอกว่า ดีแล้วท่านทั้งหลายตั้งใจดี ยอมสละเพศคฤหัสถ์เข้ามาบรรพชาอุป-

สมบทเป็นภิกษุในพุทธศาสนา พระสารีบุตรจึงถามว่า ท่านมีสามเณรที่จะไปช่วยเหลืออุปัฏฐากแล้วหรือยัง พระเหล่านั้นก็บอกว่ายังไม่มีและไม่อยากได้ เพราะเมื่อมีสามเณรไปด้วยก็จะทำให้พวกกระผมต้องกังวลเป็นห่วงด้วย ซึ่งจะทำให้จิตใจพะวักพะวน ก่อให้เกิดความไม่สงบได้ พระสารีบุตรจึงกล่าวว่า มันจะไม่เป็นอย่างนั้นซิ แทนที่ท่านจะห่วงสามเณร สามเณรนั้นจะห่วงพวกท่านเสียอีก ฉะนั้นให้ท่านเอาสามเณรสังกิจจะนี้ไปด้วยเถิด แล้วท่านจะได้ปฏิบัติสมณะธรรมสมความมุ่งมาดปรารถนาสำเร็จได้ พระทั้ง ๓๐ องค์นั้นก็เห็นด้วย แล้วกราบลาพระสารีบุตรพร้อมกับเอาสามเณรนั้นไปด้วย พากันเดินทางไปถึง ๑๒๐ โยชน์ ไปถึงป่าใหญ่แห่งหนึ่งก็พักอยู่ชายป่านั้นก็มีหมู่บ้านอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือน พวกชนทั้งหลายเห็นพระสงฆ์มาก็ดีอกดีใจนำเอาอาหารต่างๆ พากันไปถวายพระทั้งหมด สามเณรด้วย ฉันทเสร็จแล้วชาวบ้านก็ถามว่า **"พระคุณเจ้าจะเดินทางไปไหน"** พระทั้งหลายก็บอกว่า **"อาตมาเรียนกัมมัฏฐานแล้วจะไปแสวงหาที่สงบสงัดเพื่อบำเพ็ญสมาธิและวิปัสสนากัมมัฏฐานอบรมจิตใจต่อไป"** พวกชาวบ้านก็บอกว่า **"ถ้าเช่นนั้นป่าใหญ่อยู่ข้างบ้านก็มี สถานที่ก็เหมาะสม ซึ่งห่างจากหมู่บ้านนี้ประมาณ ๓-๔ กิโลเมตรเท่านั้น พระคุณเจ้าก็จะได้มาบิณฑบาตในหมู่บ้านนี้ พวกกระผมจะได้ทำบุญถวายทานรักษาศีลไปด้วยตามที่พระคุณเจ้าได้ศึกษาเล่าเรียนมา จึงขอนิมนต์พระคุณเจ้าให้จำพรรษาที่ป่านี้แหละ"** พระเถระจึงปรึกษากันต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าดีเหมือนกัน พวกเราควรจะจำพรรษาที่นี่แหละ และไม่ไกลจากหมู่บ้านเพื่อเดินมาบิณฑบาตได้ตามความประสงค์ของชาวบ้าน จึงรับนิมนต์จากชาวบ้าน พวกชาว

บ้านก็พากันไปถากถางป่าบริเวณนั้นให้สะอาดพอที่พระทั้ง ๓๐ องค์ และสามเณร ๑ องค์อาศัยอยู่ได้ และจำพรรษาปฏิบัติสมณะธรรม เช้าก็พากันลงมาบิณฑบาตในหมู่บ้านกลับขึ้นไปฉัน ณ สถานที่พัก อยู่ต่อมาก็ได้ปรึกษากันว่าเราอยู่รวมกันนี้ เห็นหน้ากันอยู่ทุกวัน องค์นั้นนั่งตรงนี้ องค์นั้นนั่งตรงโน้น อย่างนี้ไม่สมควร ควรจะแยกกันไปปฏิบัติจะเป็นการสมควรกว่า จึงตกลงกันว่าพวกเรามาแยกกันไปปฏิบัติอยู่ในป่านี้แหละคนละทิศละทางตามความเหมาะสม แต่เรามาทำสัญญาตกลงกันไว้ว่าให้มาพร้อมกันใน ๒ เวลา คือ ๑ เวลาเช้าให้มาพร้อมกัน ณ ที่นี้ แล้วจึงออกบิณฑบาตในหมู่บ้าน กลับมาฉันเสร็จแล้วต่างองค์ต่างก็ปฏิบัติสมณะธรรมตามความรู้ความสามารถของตนที่ได้ศึกษาเรียนมาแล้วจากพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วอีกเวลา ๑ ถ้าเกิดผู้ใดเจ็บป่วยไข้ขึ้นมาต้องการผู้ช่วยเหลือเยียวยาก็ให้ตีระฆังขึ้น แล้วให้ทุกองค์มาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่บริเวณนี้ ได้ช่วยกันหาต้นไม้ใบไม้ต่างๆ ที่เป็นยามาทำตามตำรายาโบราณให้ฉันต่อไป หรือเจ็บปวดขัดยอกก็ช่วยกันบีบนวดให้เพื่อร่วมกันรักษาพยาบาลพระที่ป่วย ฉะนั้นพวกเราจะมีเวลามาพบชุมนุมกันได้ครั้งเดียวเท่านั้น ขอให้พวกเราพากันปฏิบัติตามสัญญานี้ด้วยกันทุกองค์ ถ้าไม่มีพระองค์ใดองค์หนึ่งป่วยก็หมายถึงว่า พวกเราจะมีเวลาพบชุมนุมกันได้ครั้งเดียวเท่านั้นคือ เวลาเช้าออกบิณฑบาตร่วมกัน อยู่ต่อมาก็มีทุคคตะคือคนยากจนเข็ญใจ เรียกว่าคนขอทานก็ได้ เขามีลูกสาว ๒ คนต่างก็มีสามีแล้วและแยกไปอยู่กันคนละบ้าน ทุคคตะนี้ก็เที่ยวขอทานเขาเรื่อยไป อายุก็มากขึ้น ร่างกายก็ไม่แข็งแรงเหมือนแต่ก่อน จึงคิดว่าควรจะไปอาศัยอยู่กับลูกสาวคนที่ ๑ จึงดั้นด้นไปหาบ้านลูกสาวและ

ขออาศัยอยู่ด้วย พอไปอยู่ได้ประมาณสัก ๑ เดือน ลูกสาวกับสามีก็ชักไม่พอใจแล้ว เพราะเมื่อพ่อมาอยู่แล้วก็ต้องทำมาหากินมาเผื่อเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งจึงพูดจาต่างๆ เชิงไล่ออกไปจากบ้านนั่นแหละ ทุคคตะเห็นว่าถ้าจะอยู่ไม่ได้เสียแล้วเพราะเขาไม่ชอบที่จะให้เราอยู่ด้วยจึงได้ออกจากบ้านไปมุ่งหน้าจะไปหาลูกสาวคนที่ ๒ ทีแรกๆ ก็ทำดีต่อมาก็ปฏิบัติต่อพ่อทุคคตะนั้นเหมือนลูกสาวคนที่ ๑ ทุคคตะก็จึงออกจากบ้านลูกสาวไปอีก เดินออกไปเรื่อยๆ ก็ไปเห็นพระทั้ง ๓๐ องค์จำพรรษาอยู่นั้นจึงเข้าไปขออาศัยอยู่ด้วย เพื่อจะได้กินเศษอาหารก้นบาตรของท่าน พระเหล่านั้นก็ให้อาศัยอยู่ด้วย เขาก็ได้รับเศษอาหารบริโภคอย่างอุดมสมบูรณ์เหมือนอย่างเด็กที่อยู่ตามวัดต่างๆ กับพระก็ดี ไม่ได้อยู่ประจำก็ดี บางคนก็อยู่ในละแวกหมู่บ้านใกล้ๆ วัดเมื่อถึงเวลาพระฉันอาหารก็ช่วยหยิบโน่นหยิบนี่ เช่น ถ้วยใส่กับข้าวเปล่าๆ เอาไปรวมไว้ที่คนเขาจะนำเอาไปล้าง พระท่านฉันเสร็จแล้วก็เอาอาหารต่างๆ ที่เหลือเป็นห่อๆ บ้าง ผลไม้บ้างให้ไป เด็กก็จะได้อาหารไปคนละถุง ๒ ถุง พอกินได้ถึงพ่อแม่ด้วย ทุคคตะนี้อยู่กับพระด้วยความสุข อยู่ต่อมาก็คิดถึงลูกสาวอีก ก็บอกลาพระภิกษุเหล่านั้นไป พระท่านก็อนุญาตสุดแต่โยม ทุคคตะก็เดินไปผ่านดงใหญ่น้อยเรื่อยไปก็ได้ยินเสียงคนเป่าปากวี้ดว้ายๆ ก็นึกว่าคงจะใกล้บ้านคนแล้วจึงมุ่งหน้าเดินต่อไป สัญญาณเป่าปากนั้น พวกโจรทั้ง ๕๐๐ คนก็ออกมาพร้อมกัน เข้าจับตัวทุคคตะมัดมือแขน ทุคคตะก็ว่าจะจับข้าพเจ้าไปทำไม โจรก็บอกว่าจะจับไปฆ่าทำพลีกรรมแด่เทพารักษ์ที่เขาได้บนศาลกล่าวไว้ ก็นำตัวทุคคตะไปถึงที่จะฆ่า ทุคคตะก็มีปัญญาเกิดขึ้นกล่าวว่า ท่านจะฆ่าข้าพเจ้าทำไม ข้าพเจ้าเป็นคน

ยากจนเข็ญใจ เป็นคนกาลกิณี ถ้าฆ่าแล้วพวกเทวดาทั้งหลายก็จะไม่ชอบ ท่านจงไปหาพระภิกษุเถิด เพราะมีพระหลายองค์อยู่ที่นั่น พระเหล่านี้ออกบวชก็มาจากตระกูลต่างๆ กัน เป็นคนมั่งมี เป็นลูกเศรษฐีมหาเศรษฐี เป็นลูกปุโรหิตเจ้านายต่างๆ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นคนดีๆ ทั้งนั้น มีปัญญา มีความรู้ ถ้าท่านจับพระพวกนี้มาฆ่าบวงสรวง เทพารักษ์ทั้งหลายก็จะพากันชอบอกชอบใจและสรรเสริญท่าน โจรหัวหน้าได้ฟังแล้วก็ดีใจเชื่อตามทุคคตะ จึงแก้มัดออกให้เป็นอิสระ แต่โจรไม่รู้จักจึงให้ทุคคตะพาไปที่อยู่พระสงฆ์ ๓๐ รูปที่จำพรรษาอยู่ เมื่อไปถึงโจรจึงถามว่าไม่เห็นมีพระสักองค์ ถ้าอยากจะให้พระลงมาพร้อมกันแล้วท่านจะจับเอาองค์ใดองค์หนึ่งก็ได้ ฉะนั้นให้ท่านตีระฆังขึ้นโจรก็ตีระฆังขึ้น เมื่อทั้งหมดลงมารวมกันแล้วก็แลเห็นอุบาสกที่เคยอยู่ด้วยลาไปแล้วทำไมจึงกลับมาพร้อมกับคนตั้ง ๕๐๐ พระก็ถามว่า **"อุบาสกมาทำไมกันเยอะแยะ" "ใครล่ะตีระฆัง"** โจรจึงพูดว่า **"ผมเองล่ะตีระฆัง"** พระจึงถามว่า **"ท่านมีความประสงค์อย่างไร"** โจรก็บอกว่า **"จะมาจับท่านไปสักองค์หนึ่งเอาไปฆ่าเพื่อทำพลีกรรมบูชาไฟตามที่ข้าพเจ้าได้บวงสรวงเทพยดาไว้"** พระเถระองค์ที่เป็นหัวหน้าจึงกล่าวขึ้นว่า **"ถ้าเช่นนั้นอาตมาจะไปกับท่าน"** จึงสั่งพระทั้งหลายและสามเณรสังกิจจะว่า **"ขอให้ท่านทั้งหลายจงอยู่และพากันปฏิบัติธรรมกันไปเถิด ข้าพเจ้าจะยอมไปกับโจรเอง"** พอพูดขึ้นเท่านั้นพระทั้งหลายก็ลุกขึ้นยืนก็กล่าวว่า **"ไม่ได้ ผมไปเอง ผมไปเอง ทั้ง ๒๙ องค์ ท่านอาจารย์ไม่ต้องไป"** โจรก็ไม่รู้ว่าจะเอาองค์ไหนไป พระเหล่านี้ก็มิใช่บิดามารดาเดียวกัน แต่เข้าบวชก็เพื่อสละชีวิตปฏิบัติธรรมเหมือนกันหมด จุดมุ่งหมายก็คือให้ถึงพระ

นิพพาน โจรก็ไม่รู้จะเอาองค์ไหนไปเพราะต่างองค์ก็จะแย่งกันไปทั้งนั้น สังกิจจะสามเณรก็นั่งอยู่ ณ ที่นั้นจึงกล่าวขึ้นว่า **"ขอโทษเถิดนะขอรับ ผมขอสละชีวิตเพื่อจะให้โจรเอาไปฆ่าแทนพวกท่านทั้งหลาย และก็ขอโทษขออภัยด้วยที่กระผมได้ประมาทพลาดพลั้งต่อพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย จงอดโทษให้กระผมด้วยเถิด"** ตามภาษาบาลีเขาเรียกว่า อดโทษ ก็คือขอให้ยกโทษให้นั่นเอง กระผมจะไปเอง พระสงฆ์ทั้งหลายก็กล่าวขึ้นว่า **"สามเณรไปไม่ได้ เพราะสามเณรเป็นเณรของพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร เอกอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ท่านให้สังกิจจะสามเณรนี้มาด้วยเพื่อช่วยอุปัฏฐากดูแลจะยอมให้ท่านไปตายได้อย่างไร ไม่ได้ๆ"** ส่วนสังกิจจะสามเณรก็กล่าวขึ้นว่า **"พระสารีบุตรอุปัชฌาย์ของกระผมท่านเล็งเห็นแล้วว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้น จึงสั่งให้กระผมนี้มาคอยดูแลพวกท่านทั้งหลาย เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว กระผมก็ขอรับที่จะไปกับโจรและสละชีวิตเพื่อท่านทั้งหลาย"** เสร็จแล้วพระสงฆ์ทั้งหลายก็พากันร้องห่มร้องไห้เพราะเกิดความสังเวชสลดใจขึ้นมาพร้อมๆ กัน ทั้ง ๓๐ องค์กล่าว **"โอ! สามเณรน้อยยอมให้โจรเอาไปฆ่าโดยสละชีวิตเพื่อเราทั้งหลายทุกองค์"** โจรก็พาตัวสามเณรสังกิจจะไปยังสถานที่ที่จะทำพิธีฆ่าเพื่อถวายเป็นพลีกรรมแก่เทวดาทั้งหลาย เมื่อถึงที่จะฆ่าแล้วสังกิจจะสามเณรผู้บรรลุพระอรหันต์แล้วก็นั่งสมาธิสำรวมเข้าฌานสมาบัติ ตั้งแต่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เป็นอนุโลมและปฏิโลมย้อนไปย้อนมาอยู่ ดังนั้น โจรก็เอาไปผูกไว้กับหลักไม้ที่จะฆ่าฟันคอ เมื่อโจรทำพิธีไหว้ครูเสร็จแล้วก็ชักดาบออกจากฝักทั้งสองมือถือดาบเดินตรงเข้าไปฟันที่คอสังกิจจะสามเณร ฟันขวาที

ซ้ายทีปรากฏว่าคมมีดดาบงอเข้าหาทางสันดาบเหมือนกันทั้ง ๒ ดาบ ปรากฏว่าฟันไม่เข้าโจรก็ถอยออกมาดัดมีดดาบให้ตรงอีกเหมือนเดิม ตรงเข้าไปฟันที่คอสังกิจจะสามเณรอีก ก็ปรากฏว่าคมดาบงอเข้าหาสันดาบอีก ผลที่สุดโจรก็นึกเชื่อมั่นสามเณรองค์นี้คงจะมีอะไรดีๆ แน่นอนจึงสามารถทำให้เราฟันไม่เข้าดาบงอหมด เลยเกิดศรัทธาเลื่อมใสบอกว่า **"ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสศรัทธาต่อท่าน ที่ได้เสียสละชีวิตมาให้ข้าพเจ้าฆ่าเพื่อทำพลีกรรมบวงสรวงเทพยดาทั้งหลายที่ข้าพเจ้าได้บอกกล่าวไว้ แต่แล้วด้วยสัจจะของท่านที่สละชีวิตนั้นจึงทำให้ข้าพเจ้าฟันท่านไม่ตาย ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในความดีของท่านจึงมอบตัวเข้าเป็นอันเตวาสิกของท่าน และขอบรรพชาอุปสมบทกับท่านทั้ง ๕๐๐ คนนี้แหละ"** สังกิจจะสามเณรก็พาทั้งหมดไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็แสดงพระธรรมเทศนาให้ฟังโดยแสดงอนุบุพพิคาถา มี ทาน ศีล สัคคะคาถา กามาทีนวคาถา และเนกตขัมมะคาถา เมื่อจบเทศนา พวกโจรทั้ง ๕๐๐ คน ก็ได้สำเร็จพระอรหันต์ทั้งหมด และได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพุทธศาสนา พระองค์ก็บรรพชาอุปสมบทให้ทั้งหมด ก็เป็นบริวารของสังกิจจะสามเณรทั้งหมด สามเณรก็ได้บวชเป็นพระ พระพุทธเจ้าทรงถามว่า **"เป็นอย่างไร ท่านได้บริวาร ๕๐๐ ตามที่หมอโหรทำนายไว้แล้วมิใช่หรือ"** พระสังกิจจะก็กราบทูลพระองค์ว่า **"จริงขอรับ บัดนี้ได้โจรทั้ง ๕๐๐ นี้บวชและสำเร็จพระอรหันต์แล้ว เวลาเกล้ากระหม่อมจะไป ณ ที่ใด พระทั้ง ๕๐๐ ก็จะแวดล้อมตามไปด้วยทุกหนทุกแห่งพระพุทธเจ้าข้า"**

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาแล้วนี้ ก็เป็นเรื่องของผู้มีสัจจะรักษาศีล

ด้วยความบริสุทธิ์ สงบ เรียบร้อย พร้อมทั้งกาย วาจา และใจ เพราะฉะนั้น ศีลจึงเป็นธรรมะข้อสำคัญสำหรับพุทธบริษัททั้งหลาย มีภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ศีล ๕ ประการนี้แหละ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับพระภิกษุถ้าผู้ใดล่วงละเมิดในข้อปาณาติบาทถึงกับฆ่ามนุษย์ให้ตาย ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยว่า ผู้นั้นต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที ส่วนการรักษานั้นคือทางกายก็มีกายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ มโนสุจริต ๓ รวมแล้วก็เป็น ๑๐ ประการตามที่ได้อธิบายมาแล้วในเบื้องต้น ที่ควรจำง่ายๆ ในการรักษาศีลก็คือ การสงบกาย สงบวาจา สงบใจ นั่นเอง เป็นหลัก ท่านทั้งหลายที่ฟังพระธรรมเทศนานี้ล้วนแต่ผู้ที่มีศีลทั้งนั้น จึงขอให้ท่านทั้งหลายได้ถือสัจจะความจริงใจและตั้งใจจริงตามที่ท่านปฏิญาณไว้ในเข้าพรรษานี้ สัจจะนี้เป็นสัจจะบารมีในบารมี ๑๐ ทัศ ท่านอธิษฐานไว้อย่างไรก็ให้ท่านได้ปฏิบัติไปตามนั้น อานิสงส์หรือผลของการรักษาศีลนั้นมีอยู่มากมาย อย่างที่อุบาสก อุบาสิกา รับศีลแล้วพระสงฆ์จะให้พรกล่าวไว้ย่อๆ ว่า **สีเลน สุคตึยนฺติ สีเลน โภคสมฺปทา สีเลน นิพฺพุตึยนฺติ ตสฺมาสีลํ วิโสทเย** เวลาขอศีล ๕ ก็อาราธนาว่า **อิมานิ ปญฺจสิกขา** ศีล ๘ ก็ว่า **อิมานิ อัฏฐสิกขา** ฯลฯ แปลเป็นใจความว่า อาศัยศีลนี้แหละท่านจะไปสู่สุคติคือที่ชอบ ที่มีความสุข ท่านจะถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติ ท่านจะเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นอวสานที่สุด ฉะนั้นให้ท่านรักษาศีลของท่านให้บริสุทธิ์เถิด

คำว่า **สีเลน สุคตึยนฺติ** คือให้รักษาศีลดังกล่าวแล้ว ท่านจะเดินทางไปสู่ที่ชอบที่เจริญในกิจการงานของท่าน ไม่ว่าท่านจะมีอาชีพในทางใด อาชีพนั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองมีกำไรเพิ่มขึ้นโดยลำดับๆ ไป

เมื่อท่านถึงกาลมรณะแล้ว ท่านก็จะได้ไปอุบัติเกิดในสวรรค์อันเป็นที่บรมสุขชั้นใดชั้นหนึ่งในสวรรค์ ๖ ชั้น ถ้าท่านทำบุญทำทานไว้มากก็จะไปอุบัติเกิดในชั้นพรหม ๑๖ ชั้น ชั้นใดชั้นหนึ่งสุดแต่บุญของท่านแต่ละคนๆ ไป เมื่อได้กลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ก็จะได้ไปเกิดในท้องของมนุษย์ผู้ที่มั่งคั่ง สมบูรณ์ เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี หรือตระกูลสูงๆ ขึ้นไปอีก และจะมีร่างกายบริบูรณ์ไปด้วยอาการ ๓๒ ผิวพรรณผ่องใส สวยสดงดงามกว่ามนุษย์ทั้งหลาย

คำว่า **สีเลน โภคสัมปทา** ท่านจะถึงพร้อมด้วยโภคะและสมบัติอันบริบูรณ์ก็ด้วยการรักษาศีลนี้ การงานที่ท่านกระทำทุกอย่างก็จะเจริญรุ่งเรืองก่อให้เกิดโภคะสมบัติแก่ท่านทั้งในโลกนี้และในโลกหน้าที่ไปอุบัติเกิดขึ้น ก็จะมีโภคะสมบัติมากมายก็ด้วยการรักษาศีล

คำว่า **สีเลน นิพฺพุตึยนฺติ** อาศัยศีลที่ท่านปฏิบัติอยู่นี้แหละจะเป็นการเริ่มต้นให้ท่านเดินทางไปสู่วิธีปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ ประการ ซึ่งรวมอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญานี้เอง ที่จะบรรลุไปสู่พระนิพพานได้ อันเป็นบรมสุขอย่างยิ่ง ไม่มีสุขอื่นจะยิ่งกว่า เพราะไม่ต้องมาเกิด แก่ เจ็บ ตายอีกต่อไป ก็ด้วยอาศัยการรักษาศีลนี้แหละเป็นเบื้องต้น

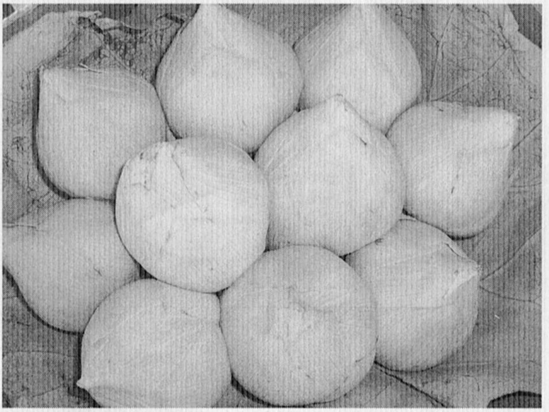
เพราะฉะนั้น ขอให้ท่านพุทธบริษัททั้งหลาย จงพากันรักษาศีลของท่านให้บริสุทธิ์เถิด ตามที่อาตมาได้ชี้แจงแสดงพระธรรมเทศนาตามนัยคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่องการรักษาศีลนั้น และได้ยกเรื่องสังกิจจะสามเณร ซึ่งมีมาในพระธรรมบทขุททะกะนิกาย ที่ท่านทั้งหลายได้สดับตรับฟังตลอดเรื่องแล้วนั้น หากท่านได้ฟังไปพิจารณาตามไป ก็จะเข้าใจในข้อธรรม

และเนื้อหาของเรื่อง สามารถจะนำไปพิจารณาเป็นแนวทางประพฤติและปฏิบัติตามได้ตามความสามารถของท่าน เพื่อประโยชน์แห่งความสุขของท่านทั้งหลายในโลกนี้และโลกหน้า

นิพฺพานปจฺจโยโหตุ ขอให้ท่านพุทธบริษัททั้งหลายจงเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นอวสานที่สุดด้วยกันทุกท่านทุกคนเทอญ

จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เรื่อง ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว

เทศน์ครั้งที่ ๒๔๐ วันศุกร์ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๐
วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๘
แสดง ณ วิหารสุทธิธรรมรังสี วัดอโศการาม
ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นกัณฑ์ที่ ๒ โดยในหนังสือเล่มนี้
อาจารย์พระมหากระจ่าง คุณวโร
ผ่านการศึกษาสอบไล่ได้
น.ธ.เอก เปรียญธรรม ๖ ประโยค
ธรรมศาสตรบัณฑิต ธ.บ.
นายอำเภอ และ ทนายความชั้น ๑

นโมตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)
ทุตฺคโต ทุกฺขฐานํ ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว
วิมสฺส ธมฺมปริยายสฺส อตฺโถ สาธายสฺสมนฺเตหิ
สกฺกจฺจํ ธมฺโม โสตพฺโพตีติ

ณ โอกาสนี้ อาตมาภาพจะได้แสดงพระธรรมเทศนา เพื่อให้ท่านพุทธบริษัททั้งหลายได้เข้าใจ และจะนำเอาไปเป็นหลักปฏิบัติ

ได้ทุกคนทุกท่าน

วันนี้อาตมาจะแสดงถึงเรื่องที่พุทธบริษัททั้งหลายพากันกลัวเป็นส่วนมาก ทุกๆ ท่านไม่ว่าหนุ่ม ว่าสาว ว่าเฒ่า ว่าแก่ ต่างก็พากันกลัวทั้งนั้น สิ่งที่พวกเรากลัวกันโดยมาก มักจะพากันเข้าใจไปเสียว่า กลัวผีกลัวสางต่างๆ จะมาหลอกหลอนให้ตระหนกตกใจกลัว ที่จริงนั้นสิ่งที่เราพากันกลัวที่สุดนั้นก็คือ **ความตาย** แต่ว่าพวกเราทั้งหลายไม่ค่อยได้คำนึงนึกถึงกัน ทั้งนี้ก็เพราะเหตุที่ว่า ความกลัวทั้งสองอย่างนี้ ถ้าท่านทั้งหลายจะพิจารณาดูให้ดีแล้วก็เป็นอย่างเดียวกัน เพราะว่าขึ้นชื่อว่า ความกลัวย่อมมีอยู่ด้วยกันทุกคน สัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นสิงสาราสัตว์ งูเงี้ยวเขี้ยวขอ เป็นต้น สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ก็ย่อมมีสัญชาตญาณที่กลัวด้วยกันทั้งนั้น กลัวเริ่มต้นการกลัวภัยต่างๆ ที่จะมาถึงตนนั้น หมายความว่าให้ได้รับความเจ็บปวดหรือให้ได้รับความทนทุกข์มรมาน หรือว่าให้ถึงแก่ความตาย เรียกว่า **ความกลัว** ทั้งนี้เราไม่ได้พิจารณากันถึงเหตุและผล ตามพุทธนิพนธ์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า การกลัวนั้นจะต้องพิจารณาถึงเหตุและผลโดยถ่องแท้ เหตุอะไรที่จะเกิดขึ้นนั้นในทางโลกที่เราพูดกันโดยส่วนมากโดยทั่วไปว่ากลัวผี คำว่าผีนั้นเราเห็นกันอยู่บ่อยๆ แต่เรายังไม่กลัว เพราะเราไม่ได้พิจารณา เมื่อเราพิจารณาแล้วเราจะเห็นได้ว่าผีเหล่านี้ไม่น่ากลัว ถ้าพิจารณาให้ดีว่าผีเหล่านั้นมันตายไปแล้ว คนที่ตายแล้วเขาเรียกว่าผีทั้งนั้นหรือเรียกว่าศพก็ได้ **ศพ แปลว่า สวะที่ลอยน้ำมา** เหมือนกับท่อนไม้แห้งที่เขาทิ้งแล้ว ไม่มีประโยชน์อันใดที่เราจะเอามาใช้ประโยชน์ได้ นอกจากเผาไฟทิ้งเท่านั้น

ผีจริงๆ นั้นยังมีอยู่ พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสไว้ว่ามีจริง ผีทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ในโลกนี้จะเห็นได้โดยทั่วๆ ไป คนที่ตกนรกก็เหมือนกัน จะเห็นได้อย่างสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ที่เกิดมาทุกชนิด ท่านเรียกว่าเป็นสัตว์นรกทั้งหมด เว้นแต่มนุษย์นอกนั้นเรียกว่าสัตว์นรก เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นตกนรกทั้งนั้น ที่เราเรียกว่าตกนรกทั้งเป็น แม้จะมีชีวิตอยู่ก็เหมือนกับว่าไม่มี ท่านจะสังเกตได้ง่ายๆ เช่น สุนัขในวัดเรานี้มีเป็นจำนวนมาก มันตกนรกทั้งนั้น บ้านก็ไม่มีจะอยู่ ที่นอนก็ไม่ที่จะนอน อาหารก็เที่ยววิ่งไปหาเก็บเศษอาหารต่างๆ ที่เขาทิ้ง แม้จะเน่า จะบูด มันก็กินทั้งนั้นแม้จนกระทั่งซากศพของมนุษย์หรือสัตว์ที่ตายแล้วเน่าอยู่ตามดง ตามป่า ตามถนนหนทาง แม้กระทั่งอุจจาระของมนุษย์มันก็กิน แม้จะนอนก็ต้องนอนไปตามพื้นดินพื้นถนนหนทาง เวลาฝนตกลงมา แดดออกมาร้อนจัด มันก็ไม่รู้จะไปที่ไหน กุฏิวิหารพระก็ไม่มีที่พอจะหลบเข้าไปอยู่ได้ จำต้องทนทรมานตากแดดตากฝน นั่นแหละคือการตกนรก เรียกว่า **อบายภูมิ คือ ภูมิหรือสถานที่ชั่ว**

ทีนี้มนุษย์เราทั้งหลายก็ตกนรกเหมือนกันบางคนไม่ใช่ทุกคน ผู้ที่กระทำความชั่วต่างๆ ที่เรียกว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นๆ คือ ประพฤติผิดศีลธรรมเช่น ผิดศีล ๕ ประการ เช่น การทำร้ายร่างกายเขา ฆ่าเขา ลักขโมยของเขา ประพฤติผิดในลูกเมียของคนอื่น พูดโกหกตอแหล พูดส่อเสียด พูดยุยงให้เขาแตกแยกความรักความสามัคคีกัน พูดเรื่องไร้สาระไม่มีประโยชน์ คือ พูดเพ้อเจ้อไปนั่นเอง เมื่อทำกรรมอย่างใดไว้ผลลัพธ์ก็จะได้เช่นนั้น เช่น ปล้นฆ่าเขา เมื่อทางเจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองเขาสืบสวนรู้ความจริงเข้า ก็จะติดตาม

จับกุมเอามาฟ้องร้องต่อศาล ให้ศาลลงโทษต่อไปตามหนักเบาแห่งข้อหาที่ตนได้กระทำลงไปแล้วนั้น เมื่อศาลสืบถามพยานหลักฐานเป็นจริงน่าเชื่อถือได้ ก็จะตัดสินลงโทษเป็นระยะเวลากี่ปีก็ตาม ก็จะต้องส่งตัวเข้าไปจองจำอยู่ในเรือนจำ (คุก) ผู้ที่อยู่ในเรือนจำนั้นก็จะหมดอิสรภาพลงไปในทันที การเสียอิสรภาพนั้น เราเรียกว่า ผู้นั้นเป็นคนเสียคน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมต้องมีเสรีภาพอิสรภาพเหมือนกันทุกคนที่อยู่ร่วมกันทั้งประเทศตามกฎหมายข้อบังคับต่างๆ ของทางราชการที่เขาวางไว้ให้ต้องทำตามทั่วกัน ผู้ใดฝ่าฝืนดังกล่าวแล้วก็จะได้รับโทษตามควรแก่กรณีเป็นเรื่องๆ ไป ผู้ที่ถูกจำคุกนั่นแหละคือการตกนรกทั้งเป็นในโลกนี้ เพราะขาดอิสรภาพทุกอย่างที่มีที่เป็นอยู่ ที่แสดงมานี้เฉพาะโลกนี้เท่านั้น ส่วนในโลกหน้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ผู้กระทำอันผิดนั้นไว้แล้ว เมื่อถึงแก่กาลมรณะก็จะไปผุดเกิดในนรกภูมิ ในนรกนั้นมีแต่ทุกข์อย่างเดียว คือ ต้องทนทรมานอยู่อย่างแสนสาหัสหาที่เปรียบมิได้ ภาษาบาลีเรียกว่า **อบายภูมิ ภูมิที่ต้องทนทุกข์ ทรมานอย่างยิ่ง จะไม่พบความสุขเลย** ถ้าท่านทั้งหลายสนใจในเรื่องอบายภูมิ โปรดอ่านจากพระไตรปิฎก หรือจากหนังสือที่เขาพิมพ์ขายเรื่องท่องนรกก็ได้ เพราะเป็นเรื่องยาวอาตมาจะไม่อธิบายในที่นี้ เรื่องสวรรค์ก็เช่นเดียวกัน โปรดหาอ่านเอาเองก็แล้วกัน

ความกลัวนั้น ในปัจจุบันเรากลัวผีที่จะหลอก ความจริงคนที่ตายไปแล้วเราเรียกว่าผีทั้งนั้น วิญญาณมันจะไปผุดเกิดขึ้นทันที จะเป็นในนรกหรือบนสวรรค์ ไม่สามารถจะออกมาหลอกเราได้อีกแล้ว ทั้งนี้ก็สุดแต่กรรมที่เรากระทำไว้ มนุษย์เราทุกคนที่อุบัติเกิดขึ้นมาแล้ว

ต่างก็มีความกลัวกันทุกคน เช่น กลัวเจ็บ กลัวป่วย กลัวจะไม่มีอะไรกิน กลัวไม่มีเงินจะส่งให้บุตรเข้าเรียนหนังสือ กลัวว่าที่เราทำงานอยู่แล้ว กลัวเขาจะให้ออกจากงาน กลัวจะติดโรคเอดส์ เหล่านี้เป็นต้น ตื่นเช้าขึ้นมาก็กลัวเสียก่อนแล้ว เช่น กลัวจะอาบน้ำไม่ทันที่จะต้องไปทำงาน นั่งรถเมล์ไปทำงานก็กลัวว่ารถจะติดระหว่างทางไปไม่ทันเข้าทำงานตามกำหนดเวลา

เมื่อเรารู้แล้วว่ากลัวไปทั้งนั้น ต่อไปก็ให้มาพิจารณาเหตุที่ทำให้เรากลัว เช่น อย่างเรากลัวผีตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ผีที่มันจะมาหลอกหลอนเรานั้น **ก็เพราะเหตุของเศษกรรมมันยังมีอยู่ เรียกว่าพวกสัมภเวสี คือ พวกเปรต** หรือพวกอสูรกายนี้ไม่มีตัวตนจะมาหลอกเราได้ โดยที่มันอดอยาก ไม่ได้กินบุญกินทานที่พวกมนุษย์ทำบุญอุทิศไปให้ก็ต้องมาในรูปต่างๆ เช่น มาเข้าฝันเรา ฝันเห็นผีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว ทำให้เราตกอกตกใจ บางทีก็ตื่นขึ้นมาเลย ขวัญหนีดีฝ่องกๆ งันๆ ไป ก็นึกเอาว่ามันจะมาขอส่วนบุญ จึงได้ทำบุญทำทาน เช่น มาใส่บาตรอาหารคาวหวานถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณรตามวัดต่างๆ แล้วก็อุทิศส่วนกุศลให้ผีที่มาเข้าฝันนั้นๆ ไป ผีนั้นเขาได้กินได้รับทานส่วนกุศลที่เราทำนั้น ผีนั้นมันไม่มาเข้าฝันเรา ก็จะไม่มีใครทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ ที่จริงผีนั้นที่มาเข้าฝันเราก็มีผลดีเกิดขึ้นแก่เราด้วย ทำให้เราได้มาทำบุญทำทาน มิฉะนั้นเราก็ไม่ได้มาทำบุญทำทาน บุญที่เราทำนั้นเราก็ได้ของเราอยู่ไม่หนีหายไปไหน พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสไว้ว่า การทำบุญเช่นนี้เรียก **เปตพลี ทำบุญอุทิศให้เปรต แต่ถ้าเป็นบิดา มารดา ญาติพี่น้องของเราที่ตายไปมาเข้าฝัน เราทำบุญทำทานอุทิศไปให้ก็เรียกว่า บุพพเปตพลี**

ทำบุญทำทานอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณแก่เรามาก่อน และเชื่อว่าเรากตเวทีทำตอบแทนท่านแล้ว เหตุของความกลัวนั้น ถ้าเราใช้ปัญญาพิจารณาให้เข้าใจ เช่น เราไปในงานศพก็ดี หรือเราไปเผาศพก็ดี เราเห็นแล้วว่าคนตายนั้นอยู่ในโลงศพนั้น พูดไม่ได้แล้ว ลุกขึ้นมาไม่ได้แล้ว นั่นละผี หรือเวลาเขาตั้งศพไว้ นิมนต์พระมาสวดอภิธรรม เราก็ไปร่วมงานและฟังธรรมด้วย ก็เป็นบุญกุศลของเราอีกส่วนหนึ่งแล้ว ถ้าไม่มีผี (ศพ) เราก็ไม่ได้ทำบุญดังกล่าว เมื่อเห็นศพเช่นนั้นแล้ว เราก็มานึกในทางธรรมที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่าสัจธรรมนั้นคนเราเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ เจ็บ และตาย เราก็คงจะต้องเป็นเหมือนศพนี้เช่นเดียวกัน เมื่อรู้แน่แล้วว่าเราก็จะต้องตาย เพราะชีวิตของมนุษย์นี้ท่านว่าน้อยนักเราก็อย่าประมาท เพราะเราไม่รู้ว่าเราจะต้องตายเมื่อไรที่ไหนเหมือนกัน ต้องรีบหาที่พึ่งไว้ในโลกหน้า เมื่อเราตายแล้วบุญกับบาปเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งได้ ถ้าเราทำบาปก็ต้องไปเกิดในอบายภูมิ ถ้าเราทำบุญทำทาน ถือศีลภาวนาจิตใจของเราให้ละบาปที่เคยกระทำเสีย ทำแต่บุญ คือ ความดีให้มากขึ้น และทำบ่อยๆ ด้วยบุญนี้ก็จะส่งเสริมให้เรามีความสุขใจในโลกนี้ และสุขใจในโลกหน้าที่เราจะไปเกิดด้วย

เมื่อพิจารณารู้แล้ว เหตุคือเมื่อเกิดมาแล้วจะต้องตายด้วยกันทั้งหมด ทุกคนไม่ว่าใครทั้งนั้น ไม่มีการละเว้น ผู้รากมากดี เจ้าพระยา พระมหากษัตริย์ คนขี้เรื้อนกุฏฐัง คนยากจนอนาถาก็ตาม ย่อมต้องตายทั้งนั้น แต่ว่าจะตายเร็วตายช้าก็สุดแต่บุพกรรมที่ได้กระทำไว้ชาติก่อนเรากระทำไว้อย่างไร มันก็ย่อมจะได้อย่างนั้น ดังคำที่ว่าทำดีก็ย่อมได้ดี ถ้าทำชั่วก็ย่อมได้รับความชั่ว ใครจะทำชั่วได้ดีใครจะทำดี

ได้ชั่วมันไม่มี มีแต่พวกมิจฉาทิฐิพูดกันทั่วไปว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป มันไม่เป็นความจริง เราจะต้องพิจารณานึกถึงเหตุนึกถึงผล ผลยังไม่ถึงคนที่กระทำความชั่ว เขาก็ยังมีความดีสนุกสนานของเขาอยู่ แต่เขาก็จะต้องได้รับผลแห่งความชั่วแน่นอนในวันข้างหน้า เมื่อเรารู้แล้วถึงสิ่งที่ได้พบได้เห็น เอามาพิจารณาด้วยปัญญาตามความเป็นจริงแล้วก็จะไม่กลัว เพราะเราต้องตายอย่างนั้นเหมือนกัน หนีไม่พ้น อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านยังไม่ได้นึกไปอีกก็ให้พิจารณาดูใกล้ๆ ตัวของเราเข้ามา ตัวเราก็ยังมองไม่เห็นเหมือนเส้นผมบังภูเขาอยู่ ก็ให้พิจารณามองดูคนอื่นๆ ที่นั่งใกล้ๆ เราก็จะเห็น คนนั้นผมก็หงอกแล้ว อายุก็มากแล้ว ฟันก็หักแล้ว ร่างกาย รูปร่าง หน้าตาก็เหี่ยวแห้งลงไปแล้ว หรือมองดูเห็นบางคนก็ยังเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่ บางคนก็จะอยู่ในลักษณะอายุกลางคน เราก็เอาพิจารณาเทียบเคียงได้ว่า ตัวเราก็จะผ่านมาแล้วอย่างนี้ และก็จะได้รับผลเหมือนเขา คือต้องแก่ ต้องเจ็บ และต้องตายเหมือนกันหมด นี้ละคือเหตุและผลที่เราจะได้รับ และนำเอามาพินิจพิจารณาแล้วท่านจะไม่กลัว ถ้าเราไม่กลัวแล้วเราจะสบายอกสบายใจ ไม่ต้องไปวิตกกังวลว่าเราจะต้องตาย เพราะเราไม่รู้ว่าจะหลีกหนีไปอยู่ที่ไหนในโลกนี้ พระพุทธเจ้าพระองค์ได้ตรัสไว้ว่า แม้จะหนีไปอยู่ในหุบเขา หรือใต้แผ่นดินที่ลึกๆ ลงไป ไม่ให้ใครเห็น หนีไปอยู่บนฟ้า หนีไปอยู่ในก้นท้องทะเล จะนั่งเรือดำน้ำไปซุกอยู่ผลก็คือจะต้องตายทั้งนั้น เหตุก็คือจะหนีไปไหนๆ ก็ไม่พ้นมัจจุราชความตาย เมื่อเรากลัวมาแต่เริ่มต้นแล้ว มันก็จะทำให้จิตใจของเรากลายเป็นไม่กลัวไปได้ ท่านกล่าวว่าผู้นั้นได้เป็นบัณฑิตขึ้นแล้ว เป็นผู้มีปัญญาแล้วสามารถที่คิดต่อไปได้อีกว่า เอ! เรา

รู้แล้วตามความเป็นจริงว่า เราจะต้องตาย และได้เห็นคนที่เขาตายก่อนมาแล้ว ก็ไม่เห็นมีอะไรที่จะเอาติดตัวไปได้แม้แต่อย่างหนึ่ง เช่น ลูก เมีย พ่อ แม่ เราก็รักใคร่ทั้งนั้น แต่เขาก็เอาไปไม่ได้ ทรัพย์สิ่งของต่างๆ บ้านเรือน ที่ดิน ไร่นา เป็นต้น ที่เรายึดถือกรรมสิทธิ์ว่าเป็นของเราในขณะที่ยังไม่ตาย เพราะของเหล่านี้เป็นของประจำอยู่ในโลกมนุษย์นี้เท่านั้น เพราะเมื่อเราเกิดมาก็เกิดด้วยธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมตัวกันเข้าประกอบขึ้นเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา เป็นเขาตามสมมติที่เราเรียกชื่อกันไปต่างๆ กัน เมื่อเราตายแล้ว ดินก็ดี น้ำก็ดี ไฟก็ดี ลมก็ดี มันก็กลับไปอยู่ที่เดิมของมัน คนอื่นๆ มาเกิดก็เอาไปใช้สอยอีก หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปอย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด หรือเรียกตามบาลีว่า **วนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร** นี้เอง เมื่อเรารู้ถึงความจริงเช่นนี้แล้วก็ลองนึกดู พิจารณาดูอีกที จะมีอะไรบ้างไหมที่เราจะเอาติดตัวไปได้ บิดามารดา บุตร ภรรยา ญาติพี่น้องทั้งหลายตลอดจนทรัพย์สินต่างๆ เราก็เอาไปด้วยไม่ได้ตามที่กล่าวแล้ว เราก็มาพิจารณาดูว่า อะไรล่ะ!...ที่เราจะเอาไปได้ พระพุทธเจ้าพระองค์สอนไว้ว่า ดูก่อนท่านทั้งหลาย เมื่อตายแล้วสิ่งที่จะเอาติดตัวท่านไปได้ก็มีอยู่ ๒ อย่าง คือ **บุญและบาป บุญ คือความฉลาด ความสุขกาย ความสุขใจ ความสุขทางวาจา ที่เรียกว่า สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ** ทางกายเราไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตของสัตว์โลกทั้งหลายตลอดจนถึงมนุษย์ด้วยกัน และต้องไม่ใช้ให้บุคคลอื่นกระทำด้วย อย่าไปลักขโมยของเขา อย่าไปหยิบฉวยเอาของที่เขาไม่ได้ให้ อย่าไปประพฤติผิดในลูกและภรรยาของบุคคลอื่นเขา ถ้าเป็นผู้หญิงก็อย่าไปประพฤติในลูกและสามีของคนอื่นเขา อย่ากล่าวคำมุสาวาจา พูดเท็จ พูดโกหก พูดตอแหล พูด

คำหยาบคาย พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ พูดให้แตกแยกความรักความสามัคคีกัน เราไม่ดื่มกินสุรายาเมาต่างๆ เมื่อเราดื่มกินเข้าไปแล้วมึนเมา ก็จะทำให้เราเกิดความประมาท ใจฮึกเหิม แข็งกร้าวสามารถจะทำอะไรต่างๆ ที่เป็นทุจริตได้ทุกเมื่อ เป็นคนหน้าด้านหน้ามึน หน้าชาไปหมด ไม่รู้ว่าอะไรผิดที่ตนได้กระทำลงไปในขณะมึนเมา เช่น ในปัจจุบันนี้ พวกคนขับรถที่ชอบกินยาม้าปรากฏว่าขับไปชนรถและคนตายอยู่บ่อยๆ มีแทบทุกวัน วันละหลายๆ คัน ที่ทางสื่อมวลชนและทางวิทยุเขาประกาศให้ทราบ อย่างนี้เราไม่ทำอย่างนั้นก็เรียกว่า สุจริต ถ้าเราไปกระทำดังกล่าวมาแล้วก็เรียกว่า **ทุจริต คือการทำบาปหมายถึง การกระทำความชั่ว คือ จะต้องไปในอบายภูมิคือ นรก เมื่อถึงกาลมรณะแล้ว ส่วนการกระทำบุญที่เรียกว่า สุจริตด้วยการกระทำกาย วาจา และใจของเราให้อยู่ในศีลในธรรม เมื่อถึงกาลมรณะแล้วก็จะไปเกิดในที่ดีมีความสุข คือ สวรรค์** ทั้งสองอย่างคือ บุญและบาปเท่านั้นที่ท่านจะเอาติดตัวไปได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า พระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมาตั้ง ๔ อสงไขยและอีกแสนกัป บุญกับบาปนี้มันก็ติดตามพระองค์ไปทุกภพทุกชาติตอนที่พระองค์บำเพ็ญบารมีอยู่นั้น เป็นบาปก็มี ท่านก็จะต้องไปตกนรก ที่เป็นบุญก็มี ท่านก็ไปอุบัติเกิดบนสวรรค์ชั้นต่างๆ

เพราะฉะนั้น เมื่อท่านพุทธบริษัททั้งหลายรู้แล้วว่ามี ๒ อย่างเท่านั้น ที่จะติดตัวเราไปได้ในเมื่อถึงกาลมรณะ เราก็รีบทำบุญเอาไว้จะไม่กล่าวถึงทำบาป เพราะมันทำได้ง่าย ส่วนการทำบุญนั้นมันกระทำยาก เช่น ท่านจะทำบุญใส่บาตรแก่พระภิกษุสามเณรหรือท่านจะทำบุญแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ขณะที่เขาถูกอุทกภัยน้ำท่วมหรือวาตภัย

ลมพัดแรง บ้านเรือนเสียหายพังทลายลง หรือถูกอัคคีภัยไฟไหม้บ้านเรือนเสียหายจนหมดสิ้น เหล่านี้เป็นต้น เราจะต้องมีจิตใจเสียสละ กำจัดตัว **มัชชะริยะ ความตระหนี่เหนียวแน่น** ออกไปให้ได้เสียก่อน จึงจะกระทำได้ ที่เรียกว่า ทำบุญทำได้ยาก เพราะ **ตัวมาร คือ กิเลส มันจะแซกอยู่ในจิตใจของเราเสมอไป** เราจะทำบุญบริจาคทรัพย์สินเงินทองข้าวของต่างๆ บางคนจะต้องคิดแล้วคิดอีกเพราะเสียดายไม่อยากให้ พุทธบริษัทคงจะเคยประสบด้วยตนเองมาบ้างแล้วทุกๆ คนไม่มากก็มีน้อย บางอย่างก็จะมองเห็นได้ เช่น เราจะไปทำบุญใส่บาตรพระเณรที่วัด บางคนก็จะมาด้วยความศรัทธาเชื่อมั่นในพุทธศาสนาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าว่า ไปทำบุญจะต้องได้บุญแน่นอน บางคนก็ไปเห็นเขาไปทำบุญก็ไปทำตามมเขาบ้าง กลัวเขาจะว่าเอาไม่รู้จักไปทำบุญทำทาน บุญที่เขาเราเหล่านี้กระทำก็จะได้บุญน้อยลงไปตามศรัทธาของตน เพราะไม่รู้ว่าบุญคืออะไร บุญต่างๆที่ท่านกระทำจะได้บุญเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ จะต้องพร้อมไปด้วยเจตนาทั้ง ๓ วาระ คือ ๑) คิดไว้แล้วว่าเราจะทำบุญด้วยอะไร ๒) ก็ไปวัดการซื้อมาด้วยเงินที่เราหามาด้วยความสุจริต ๓) เมื่อกระทำไปแล้วก็มีจิตใจปีติยินดีโสมนัสในสิ่งของที่เราได้ทำบุญไปแล้ว ความสุขใจก็จะเกิดขึ้นในขณะนั้น บุญที่เราทำไปนั้นก็จะได้บุญเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

ฉะนั้น ก่อนที่เราจะไปทำบุญ ต้องตั้งจิตของเราให้ดี แน่วแน่ไม่ลังเล สงสัย เชื่อสนิทใจแล้วว่า ทำบุญต้องได้บุญตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เช่น เวลาเราจะใส่บาตรพระภิกษุสามเณร เราจะต้องตั้งใจอธิษฐานจิตเสียก่อน ถ้าเราจะใส่หลายองค์ ในถาดเราจะมีขันใส่ข้าว ๑ ใบ และอาหารคาวหวานใส่มาในถาดก็ต้องจบเสียก่อน

คือ ยกถาดใส่ของขึ้นแล้วกล่าวเป็นคำบาลีว่า **สุทินนัง วะตะเมทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ แปลว่า ขอผลบุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้ถวายทานไปดีแล้ว จงมาร่วมเป็นอุปนิสัยปัจจัยให้ข้าพเจ้าหมดสิ้นอาสวกิเลส บรรลุถึงซึ่งพระนิพพานเทอญ** ทำครั้งเดียวแล้วเราเอาของในถาดทั้งหมด ยกไปใส่บาตรได้เลยจนหมดของ **คำว่าจบนั้นหมายความว่า หมดภาระกันที** เราจะใส่บาตรนี้ พระเณรเมื่อได้รับแล้วก็สุดแต่ท่าน ท่านจะฉันหรือไม่ฉันของเราที่ใส่บาตรนั้น หรือท่านจะแบ่งปันให้ใครไปอีกต่อหนึ่งก็สุดแต่ท่าน ส่วนเรานั้นจบบริบูรณ์ไปแล้วในการใส่บาตรนั้น ไม่ต้องกังวลอีกต่อไป ในการนี้จะต้องระมัดระวังกิเลส **มารตัวสำคัญ คือมัจฉะริยะ ความตระหนี่เสียดายของที่เราใส่บาตรไปนั้น** กิเลสตัวนี้มันจะมาแทรกในจิตใจของเรา ทำให้บุญของเราลดน้อยถอยลงไปอีก ถ้ากลัวว่าเราจะห้ามจิตของเราไม่ได้ก็ลุกไปนั่งเสียข้างนอก ไกลจากพระที่เราใส่บาตร เราก็จะมองไม่เห็น เอาหูไปนา เอาตาไปไร่เสีย ทำใจของเราให้เป็นสุข เอิบอิ่มในกุศลทานของเรา ที่แสดงมานี้เป็นเหตุและผลของผู้ที่ไม่กลัวตาย จงรีบทำเสียโดยเร็ว เมื่อเรายังมีชีวิตอยู่อย่าได้ประมาท เช่น เดือนหน้าเถอะค่อยทำ หรือรอเงินตกเบิกได้แล้วจึงค่อยทำบุญ หรือเหตุอะไรอื่นๆ อีกมากมาย จึงไม่ได้กระทำบุญ หรือจะจำได้ง่ายๆ เช่น เข้าพรรษา หรือออกพรรษา หรือวันพระหน้ากลางเดือนเถอะจึงค่อยไปทำบุญตักบาตร เป็นต้น ผลสุดท้ายเลยไม่ได้ทำ อย่างฆราวาสบางคนอยากจะบวชเป็นพระบ้าง ก็อ้างว่าปีนี้ยังบวชไม่ได้บุตรยังเล็กอยู่ ปีหน้าค่อยบวช พอถึงปีหน้าก็อ้างว่าลูกกำลังเข้าโรงเรียนอยู่ คืออ้างเหตุเรื่อยไป ผลสุดท้ายคนที่อยากบวชนั้นไม่ได้บวช เพราะตายเสีย

ก่อน อย่างที่แสดงมานี้เป็นต้น

ฉะนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์จึงตรัสสอนไว้ว่า **"ตุ-ริตะ ตุริตัง สีฆะสีฆัง"** ถ้าจะทำบุญอะไรเมื่อจิตคิดเป็นกุศลต้องทำเร็วๆ ต้องทำไวๆ เมื่อคิดดีคิดชอบแล้วต้องรีบทำ อย่ารอช้า ถ้ารอช้าไปกิเลสมารมันจะเข้ามาแทรก เพราะมันมีอยู่กับเราทุกวัน การทำบุญนั้นทำได้ทุกเวลา มิใช่ว่าจะต้องเอาเงินเอาทองมาถวายพระ เราอยู่บ้านเราก็ทำได้ทั้งกลางวันกลางคืน เช่น การไหว้พระสวดมนต์ หรือในที่ทำงานของเราก็ทำได้เช่น รักษาศีล ๕ ไว้ เราไม่ละเมิดศีล อย่างนี้ก็ชื่อว่าเราได้ทำบุญของเราแล้ว และอีกอย่างหนึ่ง เช่น เมื่อนึกถึงพระพุทธเจ้า พระองค์บำเพ็ญบารมีตั้ง ๘ ปีในชาติสุดท้ายของท่าน จนได้สำเร็จพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ นำเอาพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วนั้นมาจำแนกแจกจ่ายสั่งสอนพระพุทธบริษัท ซึ่งมีพระสงฆ์ได้เล่าเรียนต่อเนื่องกันมาตามลำดับจนได้นำเอาคำสั่งสอนนั้นๆ มาชี้แจงแสดงให้พวกเราทั้งหลายได้รู้และปฏิบัติกันอยู่ในทุกวันนี้ แต่ขอให้ท่านทั้งหลายทำด้วยความอ่อนน้อม ด้วยจิตใจของตนด้วยความเคารพ มิใช่ว่าจะทำส่งๆ ไป กระทั้นกระแทกแดกดัน ทำไปเพื่อเสียไม่ได้ บุญกุศลอันนั้นก็จะตกต่ำ ลดน้อยถอยลงไป จึงขอให้ท่านพุทธบริษัททั้งหลายได้พิจารณาดู นี่ก็เข้าพรรษามาจนจวนจะออกพรรษาแล้ว ถ้าเรียกตามบาลีก็เรียกว่า **ต้องพิจารณาโดย โยนิโสมนะสิการ คือ น้อมนำเข้ามาใส่ตัวของท่านเอง** คิดมาใส่ตัวเราว่าเดี๋ยวนี้พระสงฆ์ท่านเทศนาให้ฟังตามพุทธโอวาทว่า สิ่งที่จะติดตัวเราไปได้นั้น เมื่อถึงมรณกรรมแล้วก็คือ บุญกับบาปเท่านั้น บาปก็คือความชั่วต่างๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับการทำบุญทำกุศล คือ ทำความดี

นั่นเองเรารู้อยู่แล้ว ทำบาปมันการกระทำความชั่ว เราจะไปทำมันทำไม เราก็ละเว้นไม่กระทำมันเสีย พยายามทำแต่ของดี ทำแต่สิ่งที่ดี ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นด้วย ประกอบไปด้วยความเมตตากรุณา อย่างที่ท่านทั้งหลายพยายามมาถือศีลฟังพระธรรมเทศนา ถ้าท่านฟังด้วยดีย่อมก่อให้เกิดปัญญาขึ้น ถ้าไม่ดีมานั่งง่วงเหงาหาวนอนอยู่ มันก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา เมื่อเรามีปัญญาแล้วก็นำมาคิดว่าที่พระท่านแสดงมานั้น มันเป็นของจริงไหม เมื่อเห็นว่าเป็นความจริง เมื่อเห็นจริงแล้วเราก็พยายามกระทำซิ เราก็ทำดีต่อไป นั่นแหละการฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา เราย่อมจะได้ยินสิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง เราก็ได้ยินได้ฟัง สิ่งที่เราฟังแล้วยังไม่เข้าใจดีในเรื่องการทำบุญกุศลนี้ เราก็จะเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นไปอีก เมื่อฟังด้วยดีแล้วก็นึกตามไปด้วยสิ่งไหนที่ควรเชื่อก็มาพิจารณาถึงเหตุและผล เช่น มีพระสั่งว่าพรุ่งนี้มาทำบุญสังฆทานกับอาตมานะจะได้บุญ โยมก็เชื่อ เชื่อโดยไม่มีเหตุผล เราต้องพิจารณาว่า พระองค์นี้ทำไมพูดอย่างนั้น มาขออย่างนั้นจะเป็นพระจริงหรือพระเทียม เพราะเป็นบาปแก่ตนเองด้วยจะขอได้ก็แต่โยมคนนั้นเขาปวารณาไว้ว่า ท่านต้องการอะไรเกี่ยวกับปัจจัย ๔ ให้บอกโยมได้ดังนี้ การปวารณานั้นก็มีกำหนดไว้กี่เดือนก็ได้ หรือจะปวารณาตลอดไปก็ได้

ฉะนั้นให้พิจารณาให้ดี อะไรที่มันไม่ถูกต้องก็อย่าไปเชื่อโดยไม่มีเหตุมีผล ถ้าทำได้อย่างนี้ชื่อว่า **อะจะละสัทธา คือ ความเชื่อที่ไม่หวั่นไหว หรือเอนเอียงไปในทางที่ผิด** เช่น บางคนเขาจะพูดชักชวนเราด้วยอุบายต่างๆ อย่าไปทำบุญสร้างกุฏิ ศาลาการเปรียญ หรือถนนหนทาง หรืออื่นๆ อีก ให้มาทำบุญสร้างโบสถ์เถิดได้กุศลมาก

เป็นต้น ความจริงแล้วเราจะทำบุญอะไรก็ได้บุญทั้งนั้น มากน้อยตามกำลังทรัพย์และศรัทธาของเรา ตามที่แสดงมาในเบื้องต้นแล้ว การทำบุญนั้นพระพุทธเจ้าพระองค์ตรัสไว้ว่า ทรัพย์ที่เราได้มาหรือมีอยู่ต้องแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ส่วนหนึ่งเลี้ยงบิดา มารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และญาติทั้งหลาย ส่วนที่ ๒ เลี้ยงลูก เลี้ยงภรรยา และบริวารในบ้านของเราให้กินให้อยู่มีความสุขตามสภาพ ส่วนที่ ๓ ให้การศึกษาเล่าเรียน ทำบุญโดยไม่ได้คิดค่าตอบแทน หรือเรียกว่า เงินนั้นทิ้งลงไปในเหวลึก ไม่มีทางจะเอาคืนมาได้อีก ส่วนที่ ๔ คือการให้ทานทำบุญเอาไว้ใช้ในชาติหน้า เมื่อเราถึงแก่มรณกรรมไปแล้ว เมื่อไปเกิดในภพไหนๆ บุญนั้นก็จะเป็น **อุปถัมภะกรรม** คอยอุดหนุนส่งเสริมให้เราไปเกิดในที่ดีมีเงินมีทองใช้สอย ถ้าประกอบกิจการงานอะไรๆ ก็จะทำให้กิจการหรืองานนั้นเจริญก้าวหน้า มีกำไรสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือจะกล่าวแสดงให้เห็นง่ายๆ ขึ้น เหมือนอย่างกับเราเก็บเงินฝากไว้ในออมสิน เมื่อถึงคราวเราเจ็บป่วยไข้ก็เบิกเอามาใช้สอยเป็นค่ารักษาพยาบาลก็ได้ บุญก็เปรียบเหมือนเราฝากไว้ เมื่อใกล้จะตายเราระลึกถึงบุญที่เราได้กระทำไว้ก็จะติดตามเราไปในโลกหน้าบันดาลให้เราไปสู่สุคติ คือ ไปเกิดในที่ดีนั่นเอง เวลาเราจะตายก็ไม่กระวนกระวายทนทุกข์ทรมาน เราก็จะตายด้วยความสงบสุขเหมือนกับนอนฝันไปนั่นเอง ที่อาตมาได้ชี้แจงมานี้ก็เป็นเรื่องทั่วๆ ไป ที่พุทธบริษัททั้งหลายควรจะรู้เอาไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ซึ่งก็นำไปใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม

ต่อไปนี้ก็แสดงหันเข้ามาสู่พุทธภาษิตที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **"ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว"** ถ้าฟังดูก็เห็นว่า จะพิจารณาถึงข้อ

เท็จจริงได้ยาก ฉะนั้นจะยกตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มาให้ท่านพุทธบริษัทดูก็เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่าทำดีมันเป็นอย่างนี้ ทำชั่วมันเป็นอย่างนี้

ในสมัยหนึ่ง นายโมคคัลลานะพร้อมกับพระลักษณ์ ลงมาจากเขาคิชฌกูฏ ได้เดินมาตามลำดับไหล่ภูเขา นายโมคคัลลานะได้มองเห็นเปรตตัวหนึ่งห่างถึง ๒๕ โยชน์ แต่ท่านมองเห็นด้วยจักษุทิพย์ของท่าน เปรตตัวนั้นชื่อ **อะชะคะระเปรต ไฟกำลังไหม้อยู่ แปลว่า เปรตที่มีไฟไหม้อยู่ตลอดเวลา** ไฟจะไหม้จากศีรษะลงไปถึงปลายเท้า แล้วก็ไหม้จากเท้าขึ้นไปถึงศีรษะ ไหม้ขึ้นไหม้ลงอยู่อย่างนั้น ไฟก็ไหม้อยู่ตรงข้างขวาแล้วก็ไปรวมอยู่ตรงกลางตัว ไฟไหม้อยู่ตรงสีข้างซ้ายแล้วก็ไปรวมอยู่ตรงกลางตัว ไฟได้ไหม้อยู่อย่างนั้นกลับไปกลับมาอยู่ตลอดเวลาไม่มีหยุด ครั้นกลับจากบิณฑบาต ฉันเสร็จแล้วก็เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลแก่พระพุทธเจ้าว่า ข้าพระองค์ได้เห็นอะชะคะระเปรต ไฟมันไหม้อยู่ตลอดทั้งตัวตามที่กล่าวแล้ว จึงขอทราบบุพกรรมที่เปรตตัวนั้นได้กระทำกรรมอะไรไว้พระพุทธเจ้าข้า พระศาสดาพระองค์จึงตรัสบอกถึงบุพกรรมของเปรตตัวนั้นที่ได้ทำกรรมไว้ว่า เมื่อสมัยพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า กัสสปะ ก็มีเศรษฐีคนหนึ่งชื่อ สุมังคะละ มีเงินทองมากมายได้สร้างวิหารชื่อว่า เชตวันเหมือนกันถวายพระพุทธเจ้า โดยใช้อิฐที่ก่อสร้างนั้นทำด้วยทองคำทั้งนั้น สวยสดงดงามมาก สิ้นเงินไป ๒๐ อุสภะ ถ้าจะเทียบแล้วก็ประมาณ ๘๐ โกฏิขึ้นไป และสร้างกุฏิให้พระสงฆ์อยู่ได้ประมาณ ๒๐,๐๐๐ องค์พระสาวกที่เป็นบริวาร เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ทำบุญฉลอง นิมนต์พระพุทธเจ้ากัสสปะเป็นประธาน พร้อมด้วยพระอริย-

สงฆ์และพระสงฆ์สองหมื่นองค์ ถวายอาหารบิณฑบาตถึง ๗ วัน อยู่มาวันหนึ่งสุมังคะละเศรษฐีก็ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ออกเดินทางจากบ้านไปแต่เช้ามืดที่พระเชตวันมหาวิหาร แต่พอมองเห็นกันแล้วแต่ยังไม่สว่างดี ก็เหลือบไปเห็นคนนอนอยู่คนหนึ่งอยู่ริมทางเดินเอาผ้าห่มคลุมตัวอยู่ แต่เท้าโผล่ออกมาทั้ง ๒ ข้าง เปรอะเปื้อนโคลนเมื่อเศรษฐีสุมังคะละเห็นแล้วจึงพูดขึ้นว่า เจ้าคนนี้มันคงจะเป็นคนเที่ยวเตร่ เวลากลางคืนคงจะเป็นโจรเที่ยวลักขโมยของชาวบ้านมา เพราะตีนมันก็ยังเปื้อนอยู่ เมื่อพูดขึ้นมาเท่านั้นแหละ เจ้าคนนั้นก็เปิดผ้าที่คลุมหน้าอยู่ มองดูก็จำได้ว่าเป็นเศรษฐีสุมังคะละ บุรุษโจรนั้นก็คิดว่า เศรษฐีคนนี้มันว่าเรา เราเจ็บใจมันนัก เราจะต้องทำกรรมตอบแทนมันให้ได้ ทดแทนที่มันพูดว่าเราให้ได้ สุมังคะละเศรษฐีก็ให้บริวารทำนาอยู่ ข้าวออกรวงกำลังจะเก็บเกี่ยวข้าวในนา เจ้าบุรุษโจรนั้นก็ไปลอบเผาข้าวในนาของเศรษฐีนั้นไหม้วอดวายไปด้วยเพลิงไฟจนหมด เศรษฐีให้บริวารทำนาอีก โจรนั้นก็พยายามไปเผานาข้าวของเศรษฐีอีก เผาอยู่อย่างนี้ถึง ๗ ครั้งแล้วมันยังไม่สะใจ ยังไม่หายแค้นที่เศรษฐีพูดว่ามันอยู่ ต่อมาพอเศรษฐีนอน ฝูงโคของเศรษฐีก็นอนอยู่ในคอกต่างหาก เจ้าโจรนั้นก็ไปตัดข้อเท้าวัวเสีย วัวมันก็เดินไม่ได้ ตัดเท้าโค (วัว) อยู่อย่างนั้นถึง ๗ ครั้ง ก็ยังไม่หายโกรธที่ตนเจ็บใจ ครั้งที่ ๓ ก็เผาบ้านเศรษฐีไหม้หมด เศรษฐีก็สร้างบ้านขึ้นใหม่อีกโจรนั้นก็เผาบ้านเศรษฐีอยู่อย่างนั้นถึง ๗ ครั้ง โจรมันก็ยังเจ็บแค้นใจอยู่ไม่หาย ยังผูกพยาบาทอาฆาตอยู่อย่างนั้น ครั้งที่ ๔ ก็เผาคันธกุฎีที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ เพราะคันธกุฎีนี้เศรษฐีรักมาก สร้างด้วยแผ่นอิฐทองคำทั้งนั้น โจรก็เผา เศรษฐีก็สร้างใหม่อยู่อย่าง

นั้น ครั้งสุดท้ายโจรก็คิดว่า เราจะต้องฆ่าเศรษฐีให้ได้จึงหายแค้น ก็พกมีดไปเอาชายเสื้อคลุมไว้ ขณะที่ไฟไหม้คันธกุฏิอยู่นั้น เศรษฐีก็ยกมือขึ้นตบเสียงดังและหัวเราะว่า ดีแล้วเราจะได้สร้างใหม่ เมื่อเศรษฐีสร้างคันธกุฏิใหม่เสร็จก็ทำการฉลอง นิมนต์พระพุทธเจ้าเป็นประธาน พร้อมด้วยพระสงฆ์สองหมื่นไปฉันภัตตาหาร เมื่อพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วก็อนุโมทนาทานให้ เศรษฐีก็ทำพิธีกรวดน้ำ ก็ทูลพระพุทธเจ้าว่าโจรที่เผานา ตัดตีนโค เผาบ้าน และเผาคันธกุฏิ ชะรอยจะเป็นโจรคนเดียวกัน ข้าพระพุทธเจ้ากรวดน้ำขออุทิศส่วนกุศลนี้ให้แก่โจรผู้นั้นด้วย ฝ่ายโจรยืนจ้องอยู่ยังไม่มีโอกาสจะทำร้ายเศรษฐีได้ เมื่อได้ยินเช่นนั้นก็นึกสลดใจของตน เราทำกรรมอันหนักแล้ว แต่เศรษฐีก็ไม่ถือโทษโกรธเราเลย มิหนำซ้ำทำบุญฉลองคันธกุฏิแล้วยังกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้เราอีก จึงทิ้งมีดแล้วเข้าไปกราบแทบเท้าเศรษฐี ขอให้อดโทษให้ตน คือ ขอให้อโหสิกรรมยกโทษให้เขานั่นเอง เศรษฐีก็สอบถามว่าเรื่องอะไร โจรก็เล่าเรื่องแต่ต้นที่เศรษฐีพบเขานอนอยู่และพูด จนกระทั่งสุดท้ายเขาได้เผาคันธกุฏิดังกล่าวให้เศรษฐีฟังจนจบ เศรษฐีก็กล่าวคำยกโทษให้แก่โจร และตรัสต่อไปว่าโจรนั้นเมื่อตายไปแล้วก็ได้ไปผุดเกิดในอเวจีมหานรกสิ้นพุทธันดรหนึ่ง คือ สิ้นศาสนาของพระพุทธเจ้ากัสสปะ ด้วยกรรมอันชั่วร้ายที่เขาได้กระทำไว้ เขาจึงได้ลงมาเกิดเป็นอะชะคะระเปรต ที่โมคคัลลาเห็นปรากฏอยู่ด้วยสายตาทิพย์ของท่านนั้น พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายที่ประชุมอยู่นั้นได้ฟังก็ทราบเรื่องราวที่พระองค์ตรัสให้ฟังโดยตลอด

ฉะนั้น ท่านทั้งหลายก็จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เราถึงมรณะกาลตาย

ไปแล้ว สิ่งที่เราจะนำเอาติดตัวไปได้ก็มีอยู่ ๒ อย่างเท่านั้น คือ บุญและบาป ที่เราได้กระทำในชาติปัจจุบันนี้ ทำบาปจะไม่กล่าวถึง เพราะเป็นการกระทำได้ง่าย ส่วนบุญนั้นเป็นการกระทำได้ยาก อย่างเช่นท่านทั้งหลายจะบริจาคทาน คือ การใส่บาตรให้แก่พระสงฆ์ สามเณร หรือจะมีจิตเมตตากรุณาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่กำลังได้รับความเดือดร้อนอยู่ในขณะนี้ บ้านเรือนถูกน้ำป่าไหลหลากมาท่วม ต้นไม้เสียหายพังทะลายลง ตลอดจนสัตว์เลี้ยงต่างๆ ต้องถึงแก่ความตายไป เขาเองเหล่านั้นอาจได้รับความเจ็บป่วยต่างๆ เช่นนี้ พวกเราก็พากันทำบุญได้ ที่จะช่วยเหลือเจือจุนแบ่งปันเงินทองหรือสิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่การครองชีพให้แก่เขาผู้ตกทุกข์ได้ยาก แม้ว่าทางราชการได้ช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนด้วยอุทกภัยโดยวิธีต่างๆ ที่เขาประกาศโฆษณาให้ทราบทางวิทยุและโทรทัศน์ และทางสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ต่างๆ และมีภัยอื่นๆ อีกหลายอย่างที่ประชาชนพลเมืองประสบได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ การที่เราจะช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว แต่ตัวกิเลสมารตัวสำคัญ คือมัจฉริยะความตระหนี่เหนียวแน่น มันจะเข้ามาแทรกอยู่ในหัวใจของเราไม่ให้กระทำเราจะบริจาคอะไรก็ตามสักอย่างหนึ่ง บางคนจะคิดแล้วคิดอีกหลายตลบ เพราะเสียดาย เช่น สมมติว่าเรามีเงินหนึ่งร้อยบาท จะทำบุญสัก ๓๐ บาท แต่ก็เสียดายเพราะเงิน ๓๐ บาท เราเอามาซื้ออาหารกินได้มื้อหนึ่ง เลยคิดไปว่า อย่าเพิ่งทำเลยขอให้เรามีมากกว่านี้จึงค่อยทำเถิด นี่ตัวมาร คือ มัจฉริยะ มันคอยฉุดเหนี่ยวรั้งหัวใจเราไว้ไม่ให้ทำลงไป

เมื่อสุมังคะละเศรษฐีได้กระทำบุญทำกุศลไว้มากมายเห็นปานนี้

เมื่อเขาถึงแก่มรณกรรมแล้ว ก็ได้ไปบังเกิดสวรรค์ชั้นดุสิต ซึ่งเป็นที่สถิตของบรรดาผู้มีบุญทั้งหลายจะต้องไปอุบัติเกิด แม้พระพุทธเจ้าของเราก่อนที่พระองค์จะมาอุบัติเกิดในมนุษย์โลก พระองค์ก็อุบัติเกิดเสวยสุขสมบัติอยู่ในชั้นดุสิตสวรรค์นี้ แม้พระพุทธมารดาของพระองค์สวรรคตแล้ว ก็ไปอุบัติเกิดในชั้นดุสิตสวรรค์นี้เป็นต้น ซึ่งเป็นที่รวมและที่ประชุมของเทวดาทุกชั้น พระอินทร์ก็อยู่ในชั้นนี้ พระจุฬามณี คือ พระเกสาของพระพุทธองค์ที่ตัดออกในขณะบวชแสวงหาโมกขธรรม พระอินทร์ทรงลงมารับเอาไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์จุฬามณีนี้ ตอนพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว พระอินทร์ก็ลงมาเอาพระเขี้ยวแก้วเบื้องขวาไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์จุฬามณีนี้ ตามประวัติท่านกล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าปรินิพพานในเมืองกุสินารา มีพระเจ้าลิจฉวีปกครองอยู่ แต่เป็นเมืองเล็กๆ เมื่อปลงพระศพแล้ว พระเจ้าลิจฉวีก็รวมพระอัฐิไว้แต่ผู้เดียวไม่ให้ใคร เพราะถือว่าพระองค์ปรินิพพานในเมืองของตน พระเจ้าแผ่นดินต่างๆ ที่นับถือพุทธศาสนา ๗ ประเทศ ก็ยกทัพมาเพื่อขอแบ่งพระอัฐิเอาไปสักการบูชา พระเจ้าลิจฉวีก็ไม่ยอมให้ เมื่อไม่ให้ก็จะต้องเกิดรบกัน วัสสการะกะโทณะพราหมณ์ซึ่งเป็นที่นับถือของพระเจ้าลิจฉวี จึงแนะนำให้แบ่งอัฐิให้เขาเสีย มิฉะนั้นเมื่อรบกันพลเมืองก็จะต้องล้มตายจากไปเป็นจำนวนมาก ให้ยอมแบ่งให้เขาเสีย พระเจ้าลิจฉวีก็เห็นชอบ จึงเอาอัฐิมากองแล้วคนจนทั่ว แบ่งให้ประเทศที่ยกทหารมาคนละทะนาน เขาเห็นเขี้ยวแก้วของพระพุทธเจ้าข้างขวาก็อยากได้ จึงหยิบซ่อนไว้ในมวยผมของตนพระอินทร์รู้จึงเหาะลงมาหยิบเอาไปตามที่กล่าวแล้ว

ยังเหลือพระเขี้ยวแก้วข้างซ้ายอีก ๑ อัน เมื่อวัสสการะกะ-

โทณะพราหมณ์ต้องให้ ก็ตกไปอยู่กับพระเจ้าแผ่นดินเมืองมคธรัฐ ต่อมาเป็นระยะเวลานานก็ได้เกิดรบราฆ่าฟันกันระหว่างพระเจ้าแผ่นดินมคธและฝ่ายมุสลิม ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินมคธสู้ไม่ได้ จึงเอาพระเขี้ยวแก้วนั้นให้ลูกสาวกับลูกเขยปลอมตัวเป็นดาบสไป ลูกสาวก็เอาซุกซ่อนในมวยผม แล้วพากันหลบซ่อนหลบหนีไปได้ โดยสั่งไว้ว่าไปถึงประเทศใดที่เขานับถือพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ก็ให้มอบให้พระเจ้าแผ่นดินเมืองนั้นไว้สักการบูชาต่อไป ทหารทางกองทัพที่ชนะเห็นเข้าก็ไม่สงสัย เพราะเป็นดาบสก็ผ่านไปได้ ส่วนพระเจ้าแผ่นดินมคธพร้อมด้วยบริวารก็ถูกฆ่าตายหมด ลูกสาวกับลูกเขยก็เดินผ่านดงผ่านป่าไปจนถึงประเทศศรีลังกา จึงมอบพระเขี้ยวแก้วให้แก่พระเจ้าแผ่นดินไว้ เพราะเห็นว่าประชาชนพลเมืองต่างก็เคารพนับถือพระพุทธศาสนากันเป็นส่วนมาก ขณะนี้พระเขี้ยวแก้วข้างซ้ายนั้นตกอยู่ในประเทศศรีลังกา ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระเจดีย์ทองคำหนัก ๑๐๐ บาท เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ถ้าผู้ใดไปจะเห็นปรากฏอยู่ในพระวิหาร ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาไว้เป็นอย่างดี มีประตูจะเข้าไปถึง ๓ ชั้น แน่นหนามาก เขาจะเปิดให้พุทธศาสนชนเข้านมัสการอยู่ชั้นนอกในตอนเช้าและในตอนเย็นทุกวัน อาตมาไปนมัสการได้ถ่ายรูปเอาไว้ ที่ประเทศพม่าเมืองย่างกุ้งตอนพระพุทธเจ้าออกบวช ตัดพระเกศาออก พระอินทร์ลงมารับด้วยพานทองเอาไว้บนดาวดึงส์สวรรค์ ตามที่กล่าวข้างต้น เขาเขียนรูปติดไว้ที่ฝาผนังสวยงามมาก อาตมาไปนมัสการก็ได้ถ่ายรูปเอาไว้ และลงในหนังสือที่อาตมาพิมพ์แจกเป็นธรรมทานไปแล้ว

อาตมาได้ชี้แจงแสดงมาแล้วพุทธภาษิตที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ทุกฺคโต ทุกฺขฐานํ ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว และเรื่องบุญ เรื่องการทำบาป เรื่องความตาย เราไม่ควรกลัว เราจะต้องเป็นอย่างนั้นถึงจะกลัวอย่างไรมันก็หนีไม่พ้น เพราะฉะนั้น ถ้าเรากลัวความตายแล้ว ก็อย่าประมาท ควรจะทำบุญทำทานซึ่งจะติดตัวเราไปได้ ทรัพย์สินต่างๆ ของที่รักต่างๆ ทั้งหมด เราก็เอาติดตัวไปไม่ได้ทั้งนั้น อย่างที่ท่านได้ทำบุญในวันนี้ ก็นับได้ว่าเป็นบุญกุศลที่จะติดตัวท่านไปได้ เช่น ๑) ท่านได้ทำบุญถวายทานแล้ว ๒) ท่านได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ๓) ท่านได้เจริญสมาธิภาวนาแล้ว จิตใจของท่านก็สงบสุข ไม่ฟุ้งซ่านไปที่อื่นนอกจากที่ท่านภาวนาอยู่ ตามที่อาตมาได้ชี้แจงแสดงมาก็เห็นว่าสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติการแสดงธรรมเทศนาลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้ ขอความเจริญงอกงามในธรรมจงมีแก่ท่านทุกคน สุดท้าย ขอให้เข้าถึงพระนิพพานทุกคน ทุกท่าน เทิญ

เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

ทศชาติหรือมหาชาติ คำกลอน

พระเตมีย์	"เนกขัมมะ"	ล้ำดิลก
มหาชนก	"วิริยะ"	ประเสริฐศรี
สุวรรณสาม	"เมตตา"	บารมี
เพียงเท่านี้	จำง่าย	สบายแลฯ
เนมิราช	"อธิษฐาน"	งานกำหนด
มโหสถ	"ปัญญา"	พาตีแผ่
ภูริทัต	มี "ศีล"	สิ้นตอแย
สามนี้แล	แน่นัก	หลักศีลธรรมฯ
จันท์กุมาร	"ขันติ"	มิเลยละ
นาระทะ	"อุเบกขา"	ไม่พาต่ำ
ถึงวิธูร	"สัจจะ"	กะประจำ
ใช้ทานทำ	เวสสันดร	กระฉ่อนเอยฯ

มงคลยอดชีวิต (ชยมงคลสูตร) ๓๘ ประการ

ของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) วัดพระศรีมหาธาตุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ท่านได้ถึงแก่มรณกรรมแล้ว ซึ่งท่านได้เรียบเรียงแต่งไว้เป็นแนวทางที่พุทธบริษัทจะปฏิบัติตามได้ ตามแนวทางที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสชี้แจงแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายที่มีความสงสัยว่า **ในโลกนี้มีอะไร? ที่เป็นมงคลแก่ชีวิต** จึงได้พากันไปทูลถาม พระองค์จึงได้ตรัสมงคลสูตรได้ทราบ ณ พระเชตวันมหาวิหาร ที่กรุงสาวัตถี อาตมาได้แสดงพระธรรมเทศน์ไปแล้วทั้ง ๓๘ ประการ ใช้เวลาถึง ๓๘ วัน วันละหัวข้อ วันละ ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที เป็นเรื่องยาวถึง ๓๘ เทป

ฉันนั้นจึงคัดเอาแต่เฉพาะที่สำคัญ ซึ่งเป็นคำกลอนและคำโคลง ซึ่งเป็นคติอ่านแล้วจะเข้าใจได้ง่ายกว่าที่จะอ่านทั้งเล่ม โดยจะย่อเป็นเรื่องแต่ละหัวข้อจนกว่าจะจบ ได้พิมพ์ลงในหนังสือที่แจกเป็น

ธรรมทานไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึงมงคลยอดชีวิต ข้อที่ ๗ ในการพิมพ์ครั้งนี้จะเริ่มแต่มงคลยอดชีวิต ข้อที่ ๘ เป็นต้นไปในคำบาลีว่า

สิปฺปญฺจ คือ ศิลปะต่างๆ

มงคลยอดชีวิตข้อที่ ๘

ช่างฝีมือหรือฝีมือทางการช่างที่แสดงออกเป็น ช่างทำ ช่างพูด ช่างคิดหรือทำเป็น พูดเป็น คิดเป็น จนปรากฏผลน่าพึงชม และเกิดอารมณ์สะเทือนใจให้เป็นช่างฝีมือชั้นเยี่ยม นี่คือ ศิลปะ

นี่ดูเถอะท่าน คนมีศิลปะที่ได้สมญาว่า ศิลปิน หรือนักศิลปะนั้นเป็นคนช่างทำ ช่างพูด ช่างคิด หรือทำเป็น พูดเป็น คิดเป็น สามารถเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบที่มีมูลค่าเพียงเล็กน้อย ให้มีมูลค่ามากขึ้นได้หลายเท่า ดูเถอะเหล็กกล้าหนักเพียงปอนด์เดียวซึ่งมีราคาค่างวดไม่ถึง ๒๐ บาท แต่นายช่างฝีมือชั้นเยี่ยม สามารถทำเหล็กกล้านั้นให้กลายเป็นสายใยนาฬิกาขนาดเส้นผมยาวถึง ๘ ไมล์ได้ ซึ่งมีราคานับด้วยแสนบาท

ดินเหนียวที่ไม่มีมูลค่าเลย นายช่างฝีมือที่ชำนาญปั้นและเผาเป็นของใช้ต่างๆ มี ถ้วย ชาม ถาด โถ โอ จาน เป็นต้น ให้มีราคาค่างวดขึ้นหลายร้อยบาทเหล่านี้ เป็นต้น (ยังมีอีกหลายชนิด ให้ท่านคิดดูเอาเอง)

วิชาต่างๆ นั้น อย่างในสิปปกถาแห่งธรรมนิติ ซึ่งท่านรวบรวมเข้าเป็นศิลปะด้วย มีอยู่ ๑๘ อย่างคือ

๑.	สูติ	วิชาฟังเสียงคน เสียงสัตว์ รู้ได้ว่าดีหรือร้าย
๒.	สมฺมติ	วิชาเข้าใจในระเบียบ
๓.	สงฺขฺยา	วิชาคำนวณ
๔.	โยธา	วิชาการช่าง
๕.	นีติ	วิชาแบบแผนราชการ
๖.	สิเสสิกา	วิชาการค้าขาย
๗.	คนฺธพฺฟา	วิชาระบำ (เต้นระบำ ทำนองต่างๆ)
๘.	คณิกา	วิชากายบริหาร
๙.	ธนุพฺเพธา	วิชาสำแดงแผลงธนู
๑๐.	มายา	วิชารู้เล่ห์กโลบาย
๑๑.	ปูรณา	วิชาโบราณคดี
๑๒.	ติกิจฺฉา	วิชาการแพทย์
๑๓.	อิติหาสา	วิชากาพย์ตำนาน
๑๔.	โชติ	วิชาดาราศาสตร์
๑๕.	ยุทฺธา	วิชาพิชัยสงคราม
๑๖.	เกตุ	วิชาพูด
๑๗.	มนฺตา	วิชาร่ายมนต์คาถา
๑๘.	สทฺทา	วิชาไวยากรณ์

บทกวีนิพนธ์ที่กล่าวว่า

◉ *โบสถ์ระเบียงมณฑปพื้น ไพหาร*
ธรรมาสน์ศาลาลาน พระแผ้ว
หอไตรระฆังขาน ภายค่ำ
ไขประทีปโคมแก้ว ก่ำฟ้า เฟือนจันทร์

◉ *เรืองเรืองไตรรัตน์พ้น พันแสง*
รินรสพระธรรมแสดง ค่ำเช้า
เจดีย์ระดะแซง เสียดยอด
ยลยิ่งแสงแก้วเก้า แก่นหล้า หลากสวรรค์

แต่บางครั้งก็มีคนลักลอบทำลาย บางครั้งก็เอาโบราณวัตถุขายแก่ชาวต่างประเทศ หารู้ไม่ว่า การกระทำดังนั้นเป็นการทำลายประวัติศาสตร์ของชาตินับว่าเป็นการบ่อนทำลายชาติในทางหนึ่งอีกด้วย ขอให้พุทธบริษัทช่วยกันดูแลรักษาอย่าให้มีคนทุจริตทำลายเสียเป็นเด็ดขาด

ส่วนฝีมือช่างไทยเราได้เคยมีมาแต่โบราณแล้ว หากมาทิ้งกันให้เลือนไปเอง ขณะนี้ได้มีการฟื้นฟูกันขึ้นในเรื่องช่างเครื่องปั้นดินเผาทำให้ชาวต่างประเทศนิยมชมชอบ เป็นสินค้าส่งออกดีขึ้นมาก

ศิลปะในมังคลัตถทีปนีว่าหัตตโกศล คือ ความเป็นคนฉลาดในหัตถกรรมจำแนกศิลปะออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. อนาคาริยะศิลปะ ศิลปะคือช่างฝีมือของบรรพชิต

๒. อาคาริยะศิลปะ ศิลปะคือช่างฝีมือของคฤหัสถ์

ศิลปะของบรรพชิต คือ ความฉลาดตัดจีวรขึ้นเป็นตัวอย่าง มีพระอานนท์เป็นตัวอย่างที่ริเริ่มตัดจีวรให้เหมือนกระทงนาของชาวมคธ เย็บเสร็จเรียบร้อยและนำถวายพระพุทธเจ้าให้ทอดพระเนตร ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีปัญญาฉลาด ตัดจีวรเป็นขัณฑ์ ประกอบด้วยองค์ คือ กุสิ อัฑฒกุสิมณฑล อัฑฒมณฑล วิวัฏฏะ อนุวิวัฏ-ฏะ คีเวยยะ ชังเฆยยกะ อนุวาต และพาหันตะ ท่านพุทธบริษัทคงจะเคยเห็นจีวรของพระภิกษุสามเณรที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ แม้จะล่วงมาแล้วถึง ๒๕๓๘ ปี โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากของเดิมที่ทรงอนุญาต

ส่วนการฉลาดในกิจจานุกิจต่างจะไม่นำอธิบาย เพราะเป็นเรื่องของพระภิกษุสามเณรจะต้องปฏิบัติ รวมยอดก็คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา นั่นเอง

ส่วน **อาคาริยะศิลปะ ศิลปะของคฤหัสถ์**

ศิลปะของคฤหัสถ์ มีมากอย่างในมังคลัตถทีปนี ท่านยกช่างแก้ว ช่างเงิน ช่างทองขึ้นเป็นตัวอย่าง ที่จริงนั้นศิลปะที่สำคัญ หรือวิจิตรศิลป์ เช่น จิตรกรรม ปฏิมากรรม สถาปัตยกรรม ช่างเขียน ช่างแกะสลัก ช่างออกแบบก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างปูน ช่างฝังประดับมุก เครื่องเขิน ร้อยกรองดอกไม้ แกะสลักรอยนูน หรือภาพนูน ช่างทำเครื่องถม ช่างทอผ้า ช่างยกดอกผ้า ช่างเจียระไนเพชรพลอย แกะสลักไม้ ช่างปรุงแต่ง ช่างจักสาน ช่างเย็บปักถักร้อย และวรรณคดี ซึ่งสุดแล้วแต่วิชาที่ทำด้วยน้ำมือก็จัดเป็นศิลปะทั้งนั้น

อันน้ำมือนี้ย่อมเป็นลักษณะของน้ำหนักอย่างหนึ่งใน ๔ อย่าง คือ ๑. น้ำมือ ๒. น้ำคำ ๓. น้ำใจ ๔. น้ำเที่ยง ความสำคัญแห่ง

กิจการที่ผู้ทำได้ทำด้วยมือของตนเองให้เป็นล่ำเป็นสัน และสำเร็จผลเป็นชิ้นเป็นอัน นี่คือน้ำมือ คนผู้ทำงานมีความรู้ ดึงเอาความรู้ออกมาปรับปรุงตนให้เป็นนักศิลปะที่มีความสำคัญสมกับความรู้ มีนิสัยริเริ่มและบุกเบิก ถืองานเป็นชีวิต ชีวิตเป็นงาน สู้ยากก่อนเพื่อง่ายเมื่อปลายมือฝ่าทุกข์ไปสู่สุขข้างหน้า กล้าต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคที่ร้ายแรง เห็นงานสุจริตแม้เป็นงานกรรมกรว่าเป็นงานสูง งานมีเกียรติ เห็นงานทุจริตแม้เป็นชี้นิ้วว่า เป็นงานต่ำ งานเสียเกียรติ อุตสาหะขะมักเขม้น บุกเบิกงานสร้างตัวให้เป็นปึกแผ่นแน่นหนา จนปรากฏว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษกว่าธรรมดา เจริญรุ่งเรือง เด่นในหมู่คณะเช่นนี้ นี่คือ คนมีน้ำมือ

ส่วนศิลปะของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่เป็นบุญเป็นกุศล เว้นการเบียดเบียนคนอื่น ไม่ฉ้อฉล ไม่คดโกง ไม่ลักจี้ปล้น ไม่ยักยอก ไม่สับเปลี่ยน เป็นงานชอบธรรม ชอบวินัย ชอบกฎหมาย ชื่อว่าเป็นมงคล ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็จัดเป็นอัปมงคล ศิลปะทั้ง ๒ ประเภทนั้น เมื่อรวมลงก็อยู่ที่ช่างทำ ช่างพูด และช่างคิด หรือทำเป็น คิดเป็น พูดเป็น นั่นเอง

ส่วนช่างทำการฉลาด ทำด้วยมือ ทำจนชำนาญมือ หรือทำเป็นจนปรากฏผลผลิตสำเร็จรูปสง่างาม นี่คือช่างทำ เช่น ภาพแกะสลักที่บานประตู บานหน้าต่าง เสา หน้าบรรณ และส่วนอื่นๆ ของเสนาสนะหรือปราสาทราชวัง เป็นต้น

แม้ช่างทำโดยทางมารยาทก็เป็นศิลปะ เรียกว่า มารยาทศิลปะ อาการเคลื่อนไหวไปในทางที่มีระเบียบเรียบร้อย อยู่ในลักษณะเหมาะสมกับสังคม ชวนดูชวนชมของผู้ที่ได้พบเห็น หลีกเลี่ยงกิริยาที่เลว

ทรามต่ำช้า นับว่าเป็นอารยธรรมของอารยชน เป็นจริยสมบัติที่อารยชนสงวนไว้เป็นมรดกให้ตกทอดถึงอนุชนรุ่นหลังสืบไปชั่วกาลนาน

ช่างทำ และช่างพูด ก็ต้องอาศัยช่างคิด เพราะเมื่อคิดดีแล้ว การทำ การพูดก็ดีด้วย ดังคำโบราณว่า **"ถ้าความคิดไปในทางดี แม้เราจะยังไม่ได้ทำความดี ไม่พูดดี เทวดาก็ตามรักษาเราแล้ว ถ้าความคิดไปในทางชั่ว แม้เราจะยังไม่ทำชั่ว ไม่พูดชั่ว ท้าวยมพบาลก็ตามสะกดรอยเราแล้ว"**

ศิลปะของบรรพชิตและของคฤหัสถ์นั้น ย่อมรวมลงเป็นช่างทำ ช่างพูดและช่างคิด ซึ่งให้สำเร็จ ๓ ประการ

๑. อัตตะ เป็นที่ต้องการของตนและคนอื่น
๒. หิตะ เกื้อกูลแก่ตนและคนอื่น
๓. สุขะ อำนวยความสุขแก่ตนและคนอื่น

อย่างนี้ชื่อว่าเป็นมงคลดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เป็นมงคลยอดชีวิตเพราะทำให้เจริญก้าวหน้า มีฐานะสูงขึ้น อุ่นหนาฝาคั่งด้วยทรัพย์สิน สมบูรณ์ด้วยเกียรติยศ และเกียรติศักดิ์ นี้แหละมงคลยอดชีวิต ข้อ ๘

อาตมาย่อเอาเฉพาะข้อความที่สำคัญๆ อ่านแล้วจะเข้าใจปฏิบัติได้เลย

วินโย จ สุสิกฺขิโต วินัยที่ศึกษาดีแล้ว

มงคลยอดชีวิต ข้อ ๙

ชาติกับศาสนาได้มีสายสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันตลอดมา ถ้าชาติเป็นอันตรายไปด้วยประการใดๆ ศาสนาก็จะมีอันตรายไปด้วย ศาสนาจะดำรงมั่นคงก็ต้องอาศัยความมั่นคงของชาติ แม้ชาติจะมั่นคงมีความสงบสุขอยู่ได้ ก็อาศัยศาสนาคุ้มครอง อย่าลืมว่าไม่มีแผ่นดินอิสระในประเทศใดที่กฎหมายไม่มีอำนาจสูงสุด ถึงแม้อย่างนั้นกฎหมายก็ป้องกันได้ไม่สนิทเท่ากับศาสนา

วินัย เมื่อเราได้ศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ชาติกับศาสนาจะมั่นคงถาวรต้องมีวินัยรักษาคุ้มครองป้องกัน นำให้คนในชาติและศาสนาเคารพนับถือกัน ตั้งใจปฏิบัติรักษาโดยเอื้อเฟื้อ มีระเบียบวินัยสม่ำเสมอกัน และทั่วถึงกันทุกคน ไม่ฝ่าฝืนล่วงละเมิดทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ได้ศึกษาวินัยมาดีแล้ว

ชุมนุมตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นหมู่ๆ มีกำเนิดเชื้อชาติหรือสัญชาติที่สืบเนื่องมาแต่เผ่าพันธุ์เดียวกัน มีภาษาคำพูดร่วมกัน มีภูมิลำเนาที่อาศัยร่วมกัน คือ อยู่ในเขตปกครองอันเดียวกัน มีประเพณีคล้ายคลึงกัน ส่วนมากนับถือศาสนาเดียวกัน และมีประมุขเป็นผู้บังคับบัญชากิจการให้เป็นไปอย่างเดียวกัน ซึ่งแต่ละคนรวมเรียกกันว่าชาติ

ต้องมีศีลธรรมอันดีงาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ว่า

๑. ให้ละการทำความชั่ว (คำบาลีว่า สพฺพปาปสฺสอกรณํ)

๒. ให้กระทำแต่ความดี (กุสลสฺสุปสมฺปทา)

๓. ให้ชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์สะอาด (สจิตฺต ปริโยทปนํ)

และตรัสไว้ว่า **"คนจำนวนมากไม่มีความรู้สำหรับตัว และไม่ได้ศึกษาวินัยมาดีแล้ว เท่ากับควายตาบอด ที่เที่ยวตุหรัดตุเหร่อยู่ในดงดิบ" คำบาลีว่า โนเจ อสฺส สกา พุทฺธิ วินโยวา สุสิกฺขิโต วเน อนฺธมหีโสว จเรยฺยพหุโภชโน**

วินัยของชาติ

ระเบียบควบคุมคนในสังคมต่างๆ โดยเป็นคำสั่งของสังคมให้ทำ หรือไม่ให้ทำ ซึ่งมีชื่อเรียกเป็นหลายอย่าง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ประเพณี ประกาศ กติกา และชื่ออื่นๆ อีก รวมเรียกว่าวินัยของชาติทั้งสิ้น

แม้แต่กิจการต่างๆ ภายในบ้านเช่น การกิน การนอน การแต่งกาย การต้อนรับแขก หรือเมื่อออกไปนอกบ้าน ไปเดินถนน เดินบนทางเท้า เข้าดูมหรสพ ขึ้นรถ ลงรถ ขับรถ และเข้าไปในสถานที่ต่างๆ ก็ล้วนแต่มีระเบียบทั้งนั้น ระเบียบนี้มีอยู่ในที่ใด ความสวยงามก็มีอยู่ในที่นั้น ยกมาเป็นตัวอย่างเพียงเล็กน้อย ท่านทั้งหลายพิจารณาดูก็จะเห็นและรู้เอง

วินัยของศาสนา

หมายถึง กฎบทพุทธอาณา เป็นข้อห้ามบ้าง เป็นข้ออนุญาตบ้าง มีอยู่ ๒ ประเภทคือ

๑. อาคาริยะวินัย วินัยของคฤหัสถ์ผู้ครองเหย้าเรือน

๒. อนาคาริยะวินัย วินัยของบรรพชิตที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อนำความประพฤติของพุทธศาสนิกชนให้สม่ำเสมอกัน และเพื่อประโยชน์ ๑๐ ประการ

อาคาริยะ วินัยของคฤหัสถ์

๑. ไตรสรณคมน์ อุบายนำผู้มีศรัทธาเลื่อมใส พร้อมด้วยความเห็นชอบเป็นมูลฐาน ให้หยั่งลงแน่นอนในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ที่รวมเรียกว่า **รัตนตรัย**

๑.๑ พระพุทธคุณ ๙ บท ย่นลงเป็น ๓ คือ พระปัญญาคุณ พระปริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ หรือย่นพระคุณ ๓ บท ลงเป็น ๒ บท คือ อัตตหิตะคุณ และปรหิตคุณ ผู้ยึดเอาคุณพระพุทธมาปฏิบัติ โดยวิธีฝึกฝนตนให้มีปัญญา อบรมกิริยา วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์สะอาด และอบรมใจให้มีเมตตากรุณาในบุคคลและสัตว์อื่น

๑.๒ พระธรรม ๖ บท ย่นลงเป็น ๒ คือ สุธมฺมตา ความเป็นธรรมดีจริง ให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นคนดีจริง และผู้นำปฏิบัติให้ลุถึงความสุข เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน รักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ให้คงอยู่ในที่ดี และให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป เอาคุณพระธรรมมาถือปฏิบัติ โดยวิธีบำเพ็ญคุณธรรม คือ รักษาศีล เจริญสมาธิ อบรมปัญญา ให้ตนเป็นคนดีขึ้น

๑.๓ พระสังฆคุณ ๙ บท ย่นลงเป็น ๒ คือ อัตตหิตคุณ คุณเกื้อกูลแก่ตนเอง คือ ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร และปรหิตคุณคุณเกื้อกูลแก่คนอื่น คือ ควรแก่ของ

คำนับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การประนมมือไหว้ เป็นนาบุญของชาวโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

เมื่อเราปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ พุทธมามิกา หรือเป็นอุบาสก อุบาสิกา ถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่เคารพนับถือของตนจริงแล้ว และน้อมเอาคุณพระรัตนตรัยมาอบรมตน ให้เป็นคนดีมีชีวิตเจริญก้าวหน้า เช่นนี้ชื่อว่า ยึดเอาคุณพระรัตนตรัยมาถือปฏิบัติดำเนินตาม นับว่าเป็นมงคลแก่ตน

๒. เบญจศีล คือ ศีล ๕ คนเราที่อยู่ด้วยกัน ผู้มีอัธยาศัยหยาบ มักเบียดเบียนเขาทางกายบ้าง ทางทรัพย์สมบัติของเขาบ้าง ทางประเวณีบ้าง ทางวาจาบ้าง เบียดเบียนตนเองด้วยการเสพสิ่งเสพติดให้โทษบ้าง ดังนี้ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติเบญจศีลไว้เป็นวินัยของคฤหัสถ์ชายหญิงไว้ว่า

๒.๑ ให้ตั้งเจตนางดเว้นการฆ่ากัน

๒.๒ ให้ตั้งเจตนางดเว้นการลักของกัน

๒.๓ ให้ตั้งเจตนางดเว้นการทำผิดประเวณี

๒.๔ ให้ตั้งเจตนางดเว้นการโกหกหลอกลวงกัน

๒.๕ ให้ตั้งเจตนางดเว้นการเสพสิ่งเสพติดให้โทษ

ผู้ฆ่าเขา ลักของเขา ทำผิดประเวณีต่อเขา โกหกหลอกลวงเขาชื่อว่ากระทำแก่เขาในสิ่งที่ตนไม่อยากให้เขาทำแก่ตน นับว่าเป็นการก่อเวร ผู้ถูกเบียดเบียนก็ต้องจองเวรต่อไปตอบ ส่วนผู้เสพสิ่งให้โทษชื่อว่าทำลายตัวเองจัดเป็นอัปมงคล ผู้เว้นจากการกระทำกรรมเหล่านี้เสีย ชื่อว่าทำแก่คนอื่นในสิ่งที่ตนอยากให้เขาทำแก่ตนย่อมห่างไกลจากเวรกรรม นับเป็นมงคลแก่ตนอย่างยิ่ง

วินัยของพระภิกษุ

๑. ปาฏิโมกสังวรศีล ศีลเป็นเหตุสำรวมในพระปาฏิโมกข์ คอยระมัดระวังสกัดกั้นโทษที่จะพึงละเมิดอาบัติ ๗ กอง ทางกาย ทางวาจา คือ ปาราชิก มีโทษอย่างหนักสาฆาทิเสส มีโทษอย่างกลาง ตุลลัจจัย ปาจิตติยะ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏและทุกภาษิตมีโทษอย่างเบา

อาบัติอย่างหนัก เมื่อภิกษุผู้ต้องแล้วต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที ควรจะสละเพศสมณะเสีย จะดีกว่าเขาจับให้สึก

อาบัติอย่างกลาง ภิกษุผู้ต้องแล้ว จะต้องอยู่กรรมตามวันที่ตนต้องมาแล้ว

อาบัติอย่างเบา ภิกษุผู้ต้องแล้ว ก็พึงประจานตนต่อหน้าพระภิกษุด้วยกัน

เรียกว่าต้องอาบัติ หรือ เป็นอาบัติ จึงจะพ้นโทษ

๒. อินทริยสังวรศีล ศีลเป็นเหตุให้สำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ใช้อินทรีย์ทั้ง ๖ นี้ให้เกิดความฉลาดรู้เท่าทันใจขณะสัมผัสรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธัมมารมย์ ต้องเอาใจให้ชนะอารมณ์ในขณะถูกต้องสัมผัส

๓. อาชีวปาริสุทธิศีล ศีลเป็นเครื่องบริสุทธิ์แห่งการเลี้ยงชีพ งดเว้นการเลี้ยงชีพที่ผิดเพศของนักบวชเสีย เช่น ทำมาหากินอย่างชาวบ้าน เป็นวิธีการลวงโลกเสี่ยงโชคด้วยการพนันต่างๆ เป็นหมอยาเพื่อการอาชีพ ฯลฯ

๔. ปัจจัยสันนิสสิตศีล ศีลอาศัยการพิจารณาปัจจัยทั้ง ๔ คือ

จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช โดยต้องพิจารณาทั้งในขณะรับและขณะบริโภค และภายหลังบริโภคแล้ว ให้เห็นประโยชน์ของการบริโภคเท่าที่จำเป็น ไม่บริโภคด้วยตัณหา อันเป็นเหตุให้ติดอยู่ในปัจจัยทั้ง ๔

สุภาสิตา จ ยา วาจา-วาจาสุภาษิต

มงคลยอดชีวิต ข้อ ๑๐

ในอวัยวะของเรา ๖ ส่วน คือ ปาก มือ เท้า ศีรษะ หลัง และท้องนี้เมื่อว่ากันโดยหน้าที่ ปากเป็นสิ่งสำคัญกว่า เพราะปากเป็นทางออกของถ้อยคำ ทำหน้าที่พูดส่งภาษากัน และเป็นทางเข้าของอาหาร ทำหน้าที่บดเคี้ยวอาหาร กลืนเข้าไปบำรุงร่างกาย

บรรดาอวัยวะของเรา ๖ ส่วนนั้น ปากเป็นส่วนสำคัญที่สุดกว่าส่วนอื่นๆ เพราะมีหน้าที่ถึง ๒ อย่าง คือ ๑. หน้าที่เป็นกองสื่อสาร ๒. หน้าที่เป็นกองลำเลียง เพราะเราจะรู้ความประสงค์หรือเรื่องราวของกันและกันได้ ต้องอาศัยปากเป็นสื่อสารพูดส่งภาษาให้กันฟัง และเราจะเจริญวัยใหญ่โตเป็นผู้เป็นคนก็อาศัยปากกินอาหารลำเลียงเข้าไปหล่อเลี้ยงชีวิต แต่ในมงคลยอดชีวิต ข้อ ๑๐ นี้ พระพุทธ-องค์ทรงชี้แจงในหน้าที่ของกองสื่อสาร

สื่อสาร คือ ทำการติดต่อให้ถึงกัน จะทำด้วยหนังสือหรือข้อความฝ่ายหนึ่งส่งไปให้อีกฝ่ายหนึ่ง ปากเป็นกองสื่อสารนี้ก็คือ ทำหน้าที่พูดส่งภาษาให้กันฟังซึ่งก็มีทั้งดีและทั้งร้าย โดยลักษณะเป็นยอดของอาวุธบ้าง เป็นยอดลมบ้าง มีค่าสูงบ้าง มีกำลังใจเป็นแรงส่งบ้าง ดังต่อไปนี้ คือ

๑. **ปากเป็นยอดอาวุธ** เมื่อพูดถึงอาวุธแล้ว อาวุธใดๆ ในโลกมนุษย์นี้จะวิเศษเลิศล้ำไปกว่าปากเป็นไม่มี เราจะใช้พูดให้เป็นหรือพูดให้ตายก็ได้ ดังมีหลักคำยืนยันอยู่ว่า

◉ อาวุธใด ในพิภพ ไม่ลบปาก
ถึงน้อยมาก ฟันฟาด ขาดเป็นสิน
จะเป็นตาย ดีร้าย จะขายกิน
ในโลกสิ้น สามภพ จบเจรจา
◉ คมสามารถ ศาสตรา สิ้นทั้งหมด
ฉันว่ารส เล่ห์ลม นั้นคมกว่า
หากจะเชือด เลือดเนื้อ เอาเกลือทา
ชาวโลกา เห็นแท้ ว่าแผลตาย
◉ คมวาจา ถ้าหาก จะถากถาง
ให้เห็นทาง แทบถึง ซึ่งฉิบหาย
บางทีก็ พอช้ำ ระกำกาย
บางคนตาย ด้วยรส พจนา
◉ ไม่ต้องบั่น ฟันเชือด ให้เลือดตก
เจ็บในอก ช้ำคำ พี่ร่ำว่า
ถึงคมกรด ไม่เท่ารส ของวาจา
ยิ่งศาสตรา สู้ศัตรู ดูอะบาย

เห็นไหมละ แน่นอน ลิ้นคนมักตัดคอคน ลิ้นคนทำคนบาดเจ็บมากกว่าดาบ บาดแผลถ้าเกิดขึ้นรักษาให้หายได้เร็วกว่า แต่

ความเจ็บใจเพราะลิ้นบาดนั้นยากจะรักษาให้หายได้ คำสั่งคำเดียวออกจากปากกลิ้น ย่อมเป็นยมราชแห่งชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ พูดสั้นๆ ว่า จะตายก็อยู่ที่ปลายลิ้น จะถูกจองจำก็อยู่ที่ปลายลิ้น จะมีศรีสง่าก็อยู่ที่ปลายลิ้น แม้จะผูกมิตรพวกพ้องไว้ได้ก็อยู่ที่ปลายลิ้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ไปทั่วโลกก็เพราะปลายพระชิวหา (ลิ้น) ของพระองค์ที่พระองค์เสด็จไปยังบ้านน้อยเมืองใหญ่ เที่ยวแสดงพระธรรมเทศนาชี้ผิดชี้ถูกให้แก่ปวงประชาชนได้ทราบ ซึ่งเข้าใจเสกให้คนโง่เป็นคนฉลาด เสกให้คนมีอัธยาศัยโหดร้ายให้เป็นคนอ่อนละมุนละม่อม เสกให้ปุถุชนให้เป็นพระอริยะเจ้า ถึงกับพระวาจาของพระองค์ได้รับยกย่องว่าไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในเบื้องปลาย พร้อมทั้งอรรถ คือใจความ พร้อมทั้งพยัญชนะ คือ สำนวนอันเพราะพริ้งมีระเบียบ นี้คือผลผลิตที่ได้ออกจากปลายลิ้นของพระองค์ทั้งสิ้น

๒. **ปากเป็นยอดลม** เมื่อพูดถึงลมแล้ว ลมมีอยู่ ๒ อย่างคือ

ลมนอก เช่น ลมบก ลมทะเล ลมไต้ฝุ่น ลมสลาตัน

ลมใน เช่น ลมปาก

ลมนอก ที่เขาร่ำลือกันว่าร้ายแรงหนักหนา เช่น ลมบกเมื่อมันพัดแรงมาหลังคาอาคารบ้านเรือนก็จะปลิวกระจายไปคนละทิศละทาง แต่ก็ยังสู้ลมปากไม่ได้ ลมปากนี้บทดีก็นับว่าเป็นดีชั้นเยี่ยม ถึงบทร้ายก็นับว่าเป็นร้ายอย่างร้ายกาจ ดูเอาเถิดลมปากที่ออกมาแม้คำ

เดียวก็มีค่าควรเมือง เกิดเป็นเงินเป็นทองได้บ้านได้เมือง ลมพัดพ่อบ้านแม่เรือนให้รวมกันเป็นครอบครัว มีความรักใคร่เคารพนับถือกันฉันสามีภรรยาให้อยู่เย็นเป็นสันติสุขทั่วหน้ากัน และพัดให้คนที่วิวาทรบพุ่งฆ่ากันกลับเป็นมิตรกันได้ ส่วนลมปากที่ร้าย พ่นพิษออกมาเพียงคำเดียว พัดเอาพ่อบ้านแม่เรือนให้แตกกระจัดกระจาย ทิ้งลูกทิ้งเมีย หรือทิ้งผัวไปคนละทิศละทาง เสียบ้านเสียเมืองเป็นที่สุด นั่นคือ ลมนอกที่ว่าแรงแสนแรงก็ยังสู้ลมในคือ ลมปากไม่ได้ สมกับคำกลอนที่ว่า

◉ เป็นมนุษย์ สุดนิยม เพียงลมปาก
จะได้ยาก โหยหิว เพราะชิวหา
แม้นพูดดี มีคน เขาเมตตา
◉ จะพูดจา จงพิเคราะห์ ให้เหมาะความ
แม้หวานอื่น มีดื่น หลายหมื่นแสน
ไม่เหมือนแม้ คำขาน ที่หวานหอม
รสคำหวาน หวานหอม ชวนประนอม
สามารถน้อม จิตร้าย ให้กลายดี

๓. **ปากมีค่าสูง** ปากของเรามีค่าสูง เมื่อเราพูดแล้วให้คนอื่นเพ่งเล็งจับถ้อยคำของเรา ทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย ในตัวเราจึงไม่มีอะไรอีกแล้วที่จะมีค่าสูงเท่ากับถ้อยคำ เหมือนในตัวช้างก็ไม่มีสิ่งอันใดจะมีค่าสูงเท่ากับงา ดังคำโบราณท่านกล่าวไว้ว่า **"ฆ่าช้างเอางา เจรจาจะเอาถ้อยคำ"**

คำพูดของเราทุกคำอยู่ที่ผู้ฟังจะเป็นผู้วินิจฉัย แม้ผู้ฟังจะวินิจฉัยอย่างไรนั้น ก็สุดแต่ลมปากของผู้นั้น ถ้าพูดดีก็เป็นศรีแก่ตัว ถ้าพูดชั่วก็เกิดอัปรีย์จัญไร ให้เสียเงินเสียทอง และเสียไปทุกอย่าง เช่น คนติดตะรางก็เพราะปาก และออกจากตะรางก็เพราะปาก ดังคารมของสุนทรภู่ท่านว่าไว้

◉ ถึงบางพูด	**พูดดี**	**เป็นศรีศักดิ์**
มีคนรัก	**รสถ้อย**	**อร่อยจิต**
แม้พูดชั่ว	**ตัวตาย**	**ทำลายมิตร**
ชอบผิด	**ในมนุษย์**	**เพราะพูดจา**
◉ อันอ้อยตาล	**หวานลิ้น**	**แล้วสิ้นทราก**
แต่ลมปาก	**หวานหู**	**ไม่รู้หาย**
แม้เจ็บอื่น	**หมื่นแสน**	**จะแคลนคลาย**
เจ็บจนตาย	**นั้นเพราะเหน็บ**	**ให้เจ็บใจ**

๔. ปากอาศัยกำลังใจเป็นแรงส่ง ปากของเราสำคัญโดยหน้าที่พูด แต่จะทำหน้าที่พูดให้สำเร็จประโยชน์นั้น ก็ต้องอาศัยกำลังใจเป็นแรงส่ง เพราะใจเป็นใหญ่ และใจเป็นผู้นำในการนำ ในการพูดทุกอย่าง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสเทศนาไว้ว่า **"ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นผู้ชี้ขาด ถ้าคนมีใจร้ายแล้วพูดหรือกระทำ ผลทุกข์ก็จะตามสนองเขา ดุจล้อเกวียนหมุนตามรอยเท้าโคที่แบกแอกไปอยู่ ถ้าคนมีใจดีแล้วจะพูดหรือจะทำ ผลสุขก็จะตามสนองเขา ดุจเงาตามตัวไปทุกอิริยาบถ"** แม้สุภาษิตไทยก็มีอยู่บทหนึ่งว่า

◉ **ภาษิตเปรียบ เทียบกล้อง ส่องความคิด**
ภาพนำจิต อาจเห็น ได้เด่นใส
ถ้าเขียนพูด บูดเบื้อน เลอะเลือนไป
ก็น้ำใจ หรือจะแจ่ม แอร่มเรือง

พระพุทธองค์ทรงแสดงปากของคนเราไว้ ๓ ประเภทคือ

๑. คูถภาณี ปากเหม็น

๒. ปุปฺผภาณี ปากหอม

๓. มธุภาณี ปากหวาน

คนผู้เห็นแก่ตัวบ้าง เห็นแก่คนอื่นบ้าง เห็นแก่ลาภผลเล็กน้อยบ้าง เมื่อถูกถาม แม้ไม่รู้ก็บอกว่ารู้ หรือรู้อยู่ก็บอกว่าไม่รู้ ไม่เห็นก็บอกว่าได้เห็น หรือเห็นอยู่ก็บอกว่าไม่เห็น เป็นคนพูดปดทั้งที่รู้ๆ นี่คือ **"คนปากเหม็น"**

คนผู้ไม่เห็นแก่ตัวบ้าง ไม่เห็นแก่คนอื่นบ้าง ไม่เห็นแก่ลาภผลเล็กน้อยบ้าง เมื่อถูกถามแม้ไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ หรือรู้อยู่ก็บอกว่ารู้ ไม่เห็นก็บอกว่าไม่เห็น หรือเห็นอยู่ก็บอกว่าเห็น เป็นคำพูดสบายหู ดูดดื่มจับใจ นี่คือ **"คนปากหอม"**

คนพูดวาจาดีงาม ไม่มีโทษ ไพเราะเพราะพริ้ง อ่อนหวาน สละสลวย ละมุนละม่อมนุ่มนวล ชวนให้คนอื่นชอบฟัง รักใคร่พอใจ นี่คือ **"คนปากหวาน"**

ปากเหม็นเป็นอัปมงคล ปากหอมกับปากหวานเป็นปากมงคล

ปากอัปมงคล

ปากชั่วจัดเป็นปากอัปมงคล ซึ่งชอบพูดแต่วาจาทุพภาษิต คือ คำชั่วฆ่าตัวเอง เช่น พูดเกินตัว พูดรุนแรงแข็งกระด้าง โฮกฮาก หยาบคาย พูดเลยธง พูดเสียหาย พูดกระทบกระแทกแดกดัน พูดค่อนขอด พูดเหน็บแนม พูดเสียดสีให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ ปวดแสบปวดร้อน ชอบด่าทอตัดพ้อซึ่งกันและกัน ยุให้รำตำให้รั่ว ทำให้คนข้างโน้นกับคนข้างนี้แตกร้าวกัน ติเตียนพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

คำภาษิตของโบราณท่านกล่าวไว้ว่า

◉ อันคนโฉด ชั่วช้า บ้าบุ่มบ่าม
ถามไม่ถาม กล่าวถ้อย พล่อยๆ พลั่ง
จนเจ้าเรือน รำคาญ ขี้ครานฟัง
ไม่หยุดยั้ง พูดเพลิน จนเกินการณ์

◉ เห็นโทษเขา แต่สักนิด มาติดต่อ
เอาเรียงข้อ แยกย้าย ไปหลายสถาน
ที่โทษตน อ้ากะโต มโหฬาร
เกลี่ยสมาน ปกปิด ให้มิดเม้น

◉ ถ้าอุปไมย ก็คล้าย กับตัวเต่า
เอาหัวเข้า ซ่อนไว้ มิให้เห็น
หยิบโทษเหี้ย บรรยาย ไม่วายเว้น
ว่าหัวหู ดูเป็น กระปมกระเปา

คำพูดของคนปากอัปมงคลเป็นทุพภาษิต มีพิษร้ายแรง ลักษณะปากอัปมงคลนี้คือ **ปากทุจริต** นั่นเอง ซึ่งชอบพูดคำเลวๆ ๔ ชนิด คือ

๑. ปากปด ชอบพูดแต่คำปด คำไม่จริง เรียกว่า เท็จบ้าง โกหกบ้าง หลอกลวง หรืออำพรางบ้าง อันเป็นการหักล้างประโยชน์ของบุคคลอื่น ในหนังสือกุลสตรีแสดงเหตุของการพูดปดไว้ ๙ ประการ คือ

พูดปด เพราะจะให้ตนพ้นภัย

พูดปด เพราะจะเสี่ยงเอาชีวิตรอด

พูดปด เพราะจะเปลื้องตนจากการเบียดเบียนของมนุษย์

พูดปด เพราะจะเอาชนะ

พูดปด เพราะไว้ยศอำนาจ

พูดปด เพราะจะแก้ความมัวหมองของตน

พูดปด เพราะจะถูกจำจอง

พูดปด เพราะพูดเหลาะแหละ

พูดปด เพราะจะให้คนตั้งอยู่ในความดี

องค์ประกอบการพูดปดมี ๔ อย่าง คือ

๑. เรื่องไม่จริง

๒. ผู้พูดมีเจตนาจะพูดให้คลาดจากความจริง

๓. พูดออกไปตามเจตนานั้น

๔. และผู้ฟังเข้าใจข้อความตามที่ผู้พูดต้องการ

เมื่อมีการพูดปดพร้อมด้วยองค์ ๔ ประการนี้แล้ว จึงนับว่า

เป็นอันพูดปด

ดังพระพุทธภาษิตว่า **"คนพูดไม่จริง คือ คนพูดปด ย่อมบ่ายหน้าเข้าหานรก"** สุภาษิตโบราณท่านก็กล่าวไว้ว่า

◉ ถ้าวาจา ว่าไร ไม่ได้จริง
ให้เป็นสิ่ง โกหก ตกอบาย
สงวนรส พจนา รักษาสัตว์
ควรระมัด วาจัง เหมือนดังหมาย

◉ คนหน้าเนื้อ ใจเสือ นั้นเหลือคบ
ข้างนอกสุบ หวานไซร้ แต่ในขม
มะนาวเกลี้ยง ก็ไม่ล้น ที่คนกลม
เร็วกว่าลม เหลี่ยมลบ ตลบตะแลง

◉ แม่น้ำคุ้ง คดเคี้ยว ก็ควรจร
ไม้ที่คด ทำศร ก็เชื่อได้
เหล็กที่คด ทำเคียว เกี่ยวข้าวไซร้
คนคดนี้ เห็นไม่ ต้องงานการ

◉ ถึงมาตรแม้น จะเดิน ไปปะพบ
มันจะคบ ก็อย่าตอบ ต่อประหาร
จะพาตัว มัวหมอง ไม่ต้องการ
เอาทองราน ลู่กระเบื้อง ก็เปลืองทอง

๒. ปากส่อเสียด ปากที่ชอบพูดยุยงให้คนสองฝ่ายแตกร้าวกันเข้าแบบยุให้รำตำให้รั่ว ชอบพูดแหย่ให้เขาผิดใจ เกิดบาดหมาง

โกรธแค้น เจ็บช้ำน้ำใจต่อกัน และชอบพูดกระซิบกระซาบเป่าหูให้เขาเข้าใจผิด หลงเชื่อว่าเป็นจริงตามที่ตนนำมาบอกเล่า ทำลายให้คนที่เขารวมกันอยู่ต้องแตกแยกออกเป็นฝ่ายๆ ตัดไมตรีแต่ละฝ่ายให้ขาดสะบั้น และทำการติดต่อของแต่ละฝ่ายให้ขาดตอนกันนี่คือ **ปากส่อเสียด**

ปากบอน ปากคัน หรือปากสว่าง คือ ปากส่อเสียดนั่นเอง เพราะมีลักษณะไม่ชอบอยู่นิ่ง พูดแต่เรื่องราวของคนนั้นคนนี้ ในทำนองใส่ความและนินทาว่าร้ายป้ายสีเขา อันก่อให้เกิดความผิดใจกัน เกลียดชังกัน และแตกร้าววุ่นวายกัน แม้จะมีผู้หวังดีคอยเตือนสติก็ไม่เชื่อฟัง เขาเข้าไปที่ไหนเป็นต้องเสียงกราวไปในที่นั้น โบราณท่านจึงตำหนิไว้ว่า

◉	**ถึงบางบอน**	**บอนที่นี่**	**มีแต่ชื่อ**
	เขาเลื่องลือ	**บอนข้าง**	**บางยี่ขัน**
	อันบอนต้น	**บอนน้ำตาล**	**ย่อมหวานมัน**
	แต่ปากคัน	**แก้ไข**	**มิใคร่ฟัง**
◉	**ต้นบอนคัน**	**ยังหย่อน**	**กว่าบอนปาก**
	พอแว่วกราก	**มันจะกราว**	**ราวกับฝน**
	เห็นใครดี	**อยู่มิได้**	**แคะไค้บ่น**
	เฝ้ายกตน	**ข่มเขา**	**ยิ้มเย้าหยัน**
	ไม่บัดสี	**ที่ท่านได้**	**เห็นไรฟัน**
	ทำเช่นนั้น	**ชูชื่อ**	**อยู่หรือเอย**

๏ อันคนพาล หวานพจน์ เหมือนรสอ้อย
โคนอร่อย ไปปลาย ก็หายหวาน
ไม่มีเหยื่อ ไหนปลา จะมาทาน
ระวังหวาน หวานเป็นลม ขมเป็นยา

๓. **ปากหยาบ** คำหยาบแยกออกได้เป็น ๒ ประการ คือ
๓.๑ คำหยาบคาย
๓.๒ คำหยาบโลน

คำพูดที่ก่อกวนโมโหให้ผู้ถูกว่าเจ็บแสบระคายเคือง เช่น ด่า แช่ง ค่อนขอด เหน็บแนม กล้าแข็ง บาดหู เผ็ดร้อน เจ็บช้ำน้ำใจ เสียดสี กระทบกระแทก แดกดัน ยั่วความโกรธ ก่อให้เกิดยุ่งใจ นี่คือ **คำหยาบ**

คำพูดเลวทรามต่ำให้ต้ลงไปจากระดับที่ผู้ดีใช้พูดกัน ซึ่งยั่วให้หมองหมางทำให้ผู้ถูกว่าเก้อ ขวยเขิน กระดากอาย เช่น พูดเพ่งเล็งถึงของลับอันเป็นที่น่าอัปยศอดสูแก่ผู้ถูกว่า ที่ผู้พูดมิได้นึกถึงอกเขาอกเรา พูดไปเพื่อความขบขัน และตลกคะนองของตนเอง นี่คือ **คำหยาบโลน**

ขอให้พุทธบริษัททั้งหลายพึงสังเกต ในสมัยที่คนไม่สนใจในศีลธรรมมีสันดานเต็มไปด้วยความประมาท แม้จะเป็นคนชั้นสูงก็เห็นการพูดหยาบ ขึ้นกูขึ้นมึงด่าโคตรพ่อโคตรแม่กันว่าเป็นของดี หาได้คิดถึงผลร้ายอันจะเกิดมีแก่สังคมไม่ พึงทราบว่าเขาพูดหยาบต่อคนใด จะทำตนให้เป็นที่เกลียดชังมากขึ้น ไม่มีใครอยากจะคบเป็นมิตรสหาย เปรียบประหนึ่งว่า เขาได้คลุกเคล้าด้วยของโสโครกที่มี

กลิ่นเหม็น ซึ่งใครๆ ก็จะตั้งหน้าตั้งตาหลีกหนีไปให้ห่างไกล นับว่าเขาทำลายเกียรติของตนให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หมดคนนิยมนับถือลงไปโดยลำดับ

เมื่อเราอยากให้คนเขานิยมนับถือตน ควรเก็บคำหยาบไว้เสีย อย่าปล่อยออกมาให้มันเพ่นพ่าน เพราะไม่มีใครเขาต้องการ มีสุภาษิตโบราณที่กำชับให้ระวังตัวในขณะพูดว่า **"อย่ากล่าวเกลี้ยงคำโจร อย่าปากกล้าว่าคน เป็นคนอย่าหมิ่นกัน กูมันอย่าได้กล่าว คำหยาบ"** แล้วอย่าพจน์ จงอดอมแก่กัน อย่าหุนหันคู่แคลน คนแกนอย่าข่มเหง อย่าทำเร่งจ่าบ้าน อย่าจาดจ้านเสียงปาก อย่าสำรากพูดขู่ อย่าหลู่ครูอาจารย์

◉ **ท่านผู้ใด ไม่มี วาทีหวาน**
ไม่สมาน น้ำจิต คิดโมหัน
ไม่พูดจา สุภาพ หยาบทั้งนั้น
ชนทุกวัน ทั้งสิ้น เขานินทา

◉ **ถึงพงศ์เผ่า เหล่าผู้ดี ที่มียศ**
ไปปรากฏ จะสืบสาย ไปภายหน้า
จะเสื่อมสูญ ตระกูลทรัพย์ อัปรา
เพราะวาจา หยาบแหยม ไม่งามพราว

๔. **ปากเพ้อเจ้อ พูดเพ้อเจ้อ** มีอยู่ ๒ อย่าง คือ **พูดพล่าม และพูดเหลวไหล**

การพูดฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไม่มีน้ำหนัก พูดมากพร่ำเพรื่อ ไม่รู้

จักเวลาที่ควรพูดหรือมิควรพูด พูดเรื่องไม่จริง ปั้นเรื่องพูดชนิดปั้นน้ำเป็นตัว พูดคำไม่มีเนื้อมีแต่ฝอยๆ เปลือกกระพี้ และพูดทิ้งเรื่อยเปื่อยไม่มีที่สิ้นสุด นี่คือ **"การพูดพล่าม"**

การพูดเลอะเทอะเปรอะเปื้อน ไม่พูดอาศัยธรรม ไม่พูดอาศัยวินัย ไม่พูดให้มีหลักฐาน ไม่พูดให้มีที่อ้างยืนยัน ไม่พูดให้ประกอบด้วยประโยชน์ นี่คือ **"การพูดเหลวไหล"**

การพูดทั้งสองอย่างนี้ ชื่อว่าคนปากเพ้อเจ้อ มีคำโบราณว่าไว้

◉	**ท่านว่าคน**	**พูดกัน**	**ทุกวันนี้**
	ไม่มีที่	**ยึดหน่วง**	**เหมือนห้วงเหว**
	ไม่มีรส	**หมดเนื้อ**	**เหลือแต่เปลว**
	พูดแหลกเหลว	**มีมาก**	**ไม่อยากฟัง**
◉	**คนพูดมาก**	**ปดมาก**	**มักไม่ผิด**
	กระพี้นิด	**เปลือกหน่อย**	**ต้องพลอยแน่**
	จะเลือกใช้	**ไม้แน่น**	**ต้องแก่นเก้า**
	อย่าชะแง้	**เงื้อฝอย**	**จะลอยลม**
◉	**ไม่ถูกถาม**	**อย่าตระกาม**	**ตะกละกล่าว**
	ไม่สามหาว	**มิใช่ยาม**	**ตระกามขัน**
	กลัวไว้หน้า	**กล้าไว้หลัง**	**ระวังทัน**
	คนทุกวัน	**แปดเหลี่ยม**	**และแปดคม**
◉	**จะทำการ**	**ใดใด**	**อย่าไวปาก**
	ตรึกให้มาก	**ก่อนวาจา**	**จะว่าขาน**
	หมั่นทำกิจ	**คิดชอบ**	**ระบอบงาน**
	ทำกิจการ	**เรียบร้อย**	**จงค่อยพ่น**

◉ **เหมือนมะเดื่อ ต้นที่ จะมีดอก**
มันแอบออก ซ่อนซุก คนทุกคน
เมื่อผลผลิต ติดพราง อวดอ้างคน
เราจึงเห็น เกลื่อนกล่น รอบต้นไป

ปากอัปมงคล ๔ อย่างดังกล่าวแล้ว คนปากอัปมงคลมักเข้าใจผิดว่า เมื่อพูดไปแล้วย่อมเป็นภัยแก่คนอื่น หาเป็นภัยแก่ตนเองไม่ ซึ่งที่จริงนั้นเป็นภัยแก่ตนเองเป็นส่วนใหญ่ และมากมายด้วย

ปากที่เป็นมงคลแก่ชีวิต คือ ชอบพูดคำที่ได้จริงเป็นประโยชน์ และชอบพูดคำประกอบด้วยเมตตา กรุณา ชี้แจงเหตุผลตามความเป็นจริงให้แจ่มแจ้ง ชวนให้ผู้ฟังเข้าใจได้ถูกต้อง และพูดดูดดื่มไม่รู้เบื่อหน่าย ปานได้ดื่มน้ำผึ้งรวงอย่างดีในคิมหันต์ฤดู ทำให้ผู้ฟังได้ความซาบซึ้ง เบิกบาน ตั้งใจเว้นพูดคำที่ไม่ได้จริง ไร้ประโยชน์

เขาย่อมว่า พูดดี เป็นศรีศักดิ์
คงได้ภักษ์ ได้ผล มาล้นไหล
เหมือนน้ำขึ้น เรือพาย สบายใจ
เข้าที่ไหน ได้ที่นั้น ดังพรรณนา

เกิดเป็นคนต้องฝึกฝนวิชา
ก่อให้เกิดปัญญาเลี้ยงตนได้
เกิดเป็นมนุษย์สุดแสนลำบาก
เพราะความอยากตัณหามันพาไป

มาตาปิตุอุปฏฐานํ-การบำรุงพ่อแม่
มงคลยอดชีวิต ข้อ ๑๑

คำว่า **พ่อแม่ เป็นคำศักดิ์สิทธิ์** เราพูดกันไม่รู้จักเบื่อ ยิ่งพูดก็ยิ่งชื่นใจ และคำทั้ง ๒ คำนี้เป็นคำมีอำนาจ แม้แต่เมื่อท่านแกว่งไกวเปลเท่านั้น ก็ยังทำให้โลกสั่นสะเทือน ต่อให้ผู้ครองอำนาจเป็นเจ้าทวีปและทะเล ซึ่งเก่งกล้าสามารถเอาชนะข้าศึกได้ในสมรภูมิก็เถอะ ก็หาเอาชนะมือแกว่งไกวเปลได้ไม่ เพราะเมื่อแกว่งไกวเปลมือบังคับโลกเอาชนะใจพลโลกได้อย่างไม่มีการกลับแพ้

หน้าที่ของพ่อแม่

ในข้อนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งสอนพวกเราให้บำรุงพ่อแม่เรา เราชายหญิงผู้เป็นลูกมีพ่อและมีแม่ จงมาร่วมกันศึกษาปฏิบัติ แต่เมื่อเราจะทำการบำรุงท่านควรรู้จักหน้าที่ของท่านเสียก่อน เป้าหมายที่สำคัญแห่งหน้าที่ของท่านนั้นอยู่ที่การให้กำเนิดแก่เรา และการให้อุปการะเลี้ยงดูเรา ในหน้าที่ทั้งสองนี้ การให้กำเนิดแก่เราเป็นหน้าที่ธรรมดา ซึ่งมีเองเป็นเองตามประเพณี ส่วนการให้อุปการะเลี้ยงดูเราเป็นหน้าที่ทางคุณธรรม ซึ่งท่านปลูกฝังคุณความดีลงในตัวท่านเอง และแผ่ผลให้สำเร็จประโยชน์สุขแก่เราด้วย

บางคนอาจเห็นว่าหน้าที่ธรรมดานี้ไม่มีความสำคัญอะไร แท้ที่จริงแล้วเป็นภารกิจที่สำคัญอยู่ไม่น้อยเลย แต่เป็นหน้าที่ที่ลึกลับไม่ปรากฏให้เรารู้เห็นได้ เพราะฝังอยู่ในส่วนลึกแห่งจิตใจของท่าน พิจารณาดูเถอะ เมื่อท่านได้เป็นคู่สมรสกันแล้วก็มีความหวังรวมเป็นจุดเดียวกันอยู่ที่อยากได้บุตร คือ ลูก และใครจะได้ลูกที่ดีมีสติ

ปัญญามาเกิดร่วมครอบครัว ต้องพากันรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาบ้าง อ้อนวอนขอเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ อีกบ้าง เช่น ไปขอลูกที่วัดหลวงพ่อโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น

บางคนบางท่านเมื่อรู้ว่าลูกลงมาเกิดในครรภ์แล้ว ก็ยิ่งปลาบปลื้มใจ คอยระมัดระวังความปลอดภัยให้แก่ลูกในท้อง ต้องทุ่มเทลงทุนให้แก่ลูก ด้วยความเอาใจจดเอาใจจ่อ โดยไม่คิดถึงความเหนื่อยยากลำบากประการใดๆ ทั้งๆ ที่ท่านไม่รู้ไม่เห็นลูกว่าจะเป็นคนสมประกอบ หรือพิกลพิการ หากเกิดมาเป็นคนพิการแล้ว ท่านก็ยิ่งกรุณา สงสาร เอ็นดู แทนที่จะเอาไปทิ้งในป่า หรือโยนลงน้ำลงเหวไปเสีย ต้องประคับประคองเลี้ยงลูกมาให้เห็นความเจริญในโลกกับเขา นี่แหละความดีในหน้าที่ให้กำเนิดแก่เรา ซึ่งเป็นหน้าที่ธรรมดาเมื่อเราคิดให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้เอง

ส่วนหน้าที่คุณธรรมนั้น หมายถึง การปลูกฝังคุณงามความดีในจิตใจที่ท่านเปิดเผยออกมาให้รู้ได้เห็นได้ เหมือนของที่เราปิดไว้แล้วหงายเอาของที่คว่ำให้คนมีตาได้เห็น เช่น ท่านสร้างชีวิตของเราให้อยู่ดีกินดี และเจริญเติบโต สร้างฐานะ สร้างความผาสุก สร้างความดี สร้างความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและวงศ์ตระกูล การสร้างทั้งนี้ย่อมเป็นหน้าที่ของบิดารมารดา (พ่อ-แม่) ทั้งสิ้น โบราณจึงเรียกท่านทั้งสองว่า **“คู่สร้าง” คือคู่ก่อร่างสร้างตัว สร้างครอบครัวให้มีหลักฐาน มีงานอาชีพแน่นอน มีหนทางเลี้ยงตัว และครอบครัวให้เป็นล่ำเป็นสันนั่นเอง**

พิธีแต่งงานตามประเพณีโบราณจึงมีคำอวยพรแก่คู่สมรสว่า **“ให้ยืนยงคงอยู่เป็นคู่สร้าง อย่าแรมร้างห่างเหสิเน่หา” ดังนี้เป็นต้น**

พระประจำชีวิตของลูก

คู่สร้างคือพ่อแม่นี้มีสมญาว่า พระประจำชีวิตของลูก พึงเห็นสมกับพระพุทธดำรัสในพรหมกสูตรว่า **"ภิกษุทั้งหลาย คำว่า พรหม เป็นชื่อของพ่อแม่คำว่า บูรพเทพ เป็นชื่อของพ่อแม่ คำว่า บูรพาจารย์ เป็นชื่อของพ่อแม่ และคำว่า อาหุไนยบุคคล เป็นชื่อของพ่อแม่ เพราะท่านมีอุปการะมาก ทะนุถนอมเลี้ยงดูลูก แสดงโลกนี้แก่ลูก" และตรัสพระคาถาว่า "พ่อแม่เป็นผู้ดูแลเอ็นดูหมู่ลูกที่เกิดมา ฉันจึงเรียกว่า พระพรหมของลูก เรียกว่า บูรพเทพของลูก พระบูรพาจารย์ของลูก และพระอาหุไนยบุคคลของลูก"**

๑. พระพรหมของลูก

เพราะท่านประพฤติพรหมธรรมเหมือนท้าวมหาพรหมในสรวงสวรรค์ และแสดงออกซึ่งพรหมธรรม ๔ ประการคือ

๑.๑ เมตตา คือ ความเอ็นดู หรือความรักที่ไม่เจือด้วยราคะ เป็นความมีแก่ใจเอ็นดู อยากจะได้เห็นลูกได้ดีมีความสุขสำราญ ดวงจิตนี้เป็นกุศล เพราะเกิดแต่จิตเยือกเย็น พยายามจะไม่ได้เข้าช่องแทรกแซง

๑.๒ กรุณา คือ ความหวังช่วยเหลือ มีลักษณะให้สงสาร ตรงกันข้ามกับวิหิงสาที่ชอบเบียดเบียน และให้หวั่นใจเมื่อเห็นลูกได้ทุกข์ ตกระกำลำบาก แล้วคิดช่วยบำบัดทุกข์นั้นเสีย

๑.๓ มุทิตา มีความบันเทิงใจ ผู้มีมุทิตาเมื่อรู้เห็นลูกของตน หรือคนอื่นได้ดี ย่อมรู้สึกพลอยยินดีด้วย โดยที่มิใช่ว่าผลดีอันนั้นจะทำให้ตนดีด้วย แต่กลับจะทำให้ตนต่ำต้อยไปกว่าเขา ดวงจิต

เช่นนี้เป็นกุศล มีแต่เยือกเย็น แช่มชื่น ผ่องใสอยู่เสมอ และเป็นเครื่องหักล้างตัดรอนความริษยาให้ไม่บังเกิด และกำเริบขึ้นในใจได้

๑.๔ อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่คิดซ้ำเติมคนอื่นในเหตุที่เขาได้ทุกข์ภัยอันตรายต่างๆ โดยที่มิใช่ว่าผลเสียนั้นจะทำให้ตนเสียด้วย แต่กลับจะทำให้ตนเลิศลอยขึ้น ดวงจิตเช่นนี้เป็นกุศลเที่ยงธรรมบริสุทธิ์ผุดผ่อง และเป็นเครื่องชำระล้างจิตที่เป็นอกุศล ที่คิดซ้ำเติมให้เขาฉิบหายนั้นหมดสิ้นไปด้วย

คำเหล่านี้ทุกคนควรจำใส่ใจไว้ จะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุขความเจริญ

จงใจเลี้ยงเรามาด้วยเมตตา

ปกปักรักษาเรามาด้วยกรุณาเอ็นดู

เชิดชูเราให้ร่าเริงมาด้วยมุทิตา

เพ่งพิศดูเรามาด้วยอุเบกขา

๒. พระบูรพเทพของลูก

เทพ หมายถึง ท่านผู้วิเศษ มีอยู่หลายประเภท คือ

สมมติเทพ เทพโดยคุณสมบัติ

อุปปัติเทพ เทพโดยกำเนิด

วิสุทธิเทพ เทพโดยความบริสุทธิ์หมดจด

พ่อแม่ของเราเป็นเทพโดยคุณสมบัติ ได้สมญาว่า **บูรพเทพของลูก** เพราะท่านมีความประพฤติเหมือนทวยเทพ ท่านคอยคุ้มกันชีวิตเรา และให้อุปการะเลี้ยงดูเรามาก่อนเทพเหล่าอื่นๆ โดยหน้าที่ดังนี้

๒.๑ แสดงโลกนี้แก่ลูกก่อน คือ ท่านเป็นต้นกำเนิดให้เราได้เกิดมาเห็นดินฟ้าอากาศ

๒.๒ คุ้มครองลูกก่อน คือ ท่านเป็นคนแรกที่มุ่งแต่จะปกปักรักษาคุ้มครอง ตั้งหน้าแผ่เมตตาการุณย์ โอบอุ้มเราให้ได้อยู่เย็นเป็นสุขสำราญ ดังคำกลอนว่า

◉ **ร่มไม้เย็น พักผ่อน หายร้อนอาตม์**
ร่มเงาญาติ เย็นสบาย หายเงียบเหงา
ร่มพ่อแม่ เย็นสุข ทุกข์บางเบา
เกิดเย็นเกล้า เคล้าคลุก อยู่ทุกยาม

๒.๓ ให้อภัยแก่ลูกก่อน ท่านเป็นคนแรกที่รู้จักผ่อนผันสั้นยาวให้แก่ลูก พึงเห็นเมื่อทำกิจธุระหน้าที่การงานใดๆ ท่านไม่คิดเอารัดเอาเปรียบเกี่ยงงอนไม่เดือดร้อนเพราะลูกจะทำหรือมิทำ มุ่งแต่จะทำให้เกิดผลดีแก่ลูกเท่านั้น

๒.๔ เป็นนายประกันลูกก่อน พ่อแม่เป็นนายประกันคนแรกที่คอยโต้เถียงผู้ติเตียนลูก คอยสนับสนุนคนผู้สรรเสริญลูก เมื่อมีผู้มาว่าร้ายป้ายสีแก่ลูกท่านต้องออกรับประกันทันที แม้ถ้าลูกมีคดีถึงโรงศาล และแพ้คดีถูกปรับไหมมา ท่านก็รับใช้ให้ไม่ปฏิเสธ เราควรจะรู้สึกตัวว่า **เมื่อเราทำชั่วผลาญตัวเองให้เสียคนก็ชื่อว่าเหยียบย่ำพ่อแม่ให้พลอยเสียด้วย**

๓. พระบูรพาจารย์ของลูก

เพราะท่านเป็นอาจารย์คนแรก หรืออาจารย์ต้นของลูก ทำ

หน้าที่สั่งสอนลูกมาก่อนอาจารย์อื่นๆ

๓.๑ **สอนภาษาคำพูด** เริ่มแต่คำที่ใกล้ เช่น แม่ พ่อ เสื้อผ้า หมา แมว พร้อมทั้งหัดให้พูดเป็น สอนให้พูดคำสุภาพ คำไพเราะ เสนาะโสต ไม่แสลงหู ชูกำลังใจผู้ฟังชวนให้รักใคร่ดูดดื่มชื่นบาน

๓.๒ **สอนมารยาท** กิริยาอาการที่ถือกันว่าเรียบร้อย จัดเป็นมารยาทมี ๓ ประการคือ

มารยาทงาม มารยาทดี และมารยาทอ่อนโยน คอยห้ามมิให้เราใช้มารยาทเลว มารยาทชั่ว และมารยาทแข็งกระด้าง

มารยาทดี มีลักษณะสงบเสงี่ยมเรียบร้อยเจียมตัว โอบอ้อมอารี กรุณาปราณี และเอื้อเฟื้อ ผู้ที่มีมารยาทดีเมื่อแสดงออกมาย่อมเหมาะสม เป็นที่นิยมของสังคมทั่วไป

มารยาทอ่อนโยน คือ ประตูแห่งความเจริญ เป็นเครื่อง-หมายของความดี เมื่อมีใครคนใดจะประกาศลักษณะของคนนั้นว่าเป็นผู้ดี

ส่วนมารยาทแข็งกระด้าง คือ ประตูแห่งความเสื่อม เมื่อมีใครคนใดจะประกาศให้ผู้คนเขารู้ว่าคนนั้นหมดสง่าราศี ดังนั้น พ่อแม่จึงสอนให้เราเปิดประตูความเจริญ และให้ปิดประตูความเสื่อมเสีย

๔. พระอาหุไนยบุคคลของลูก

พระอรหันต์และผู้ทรงคุณธรรมทั้งหลายได้สมญาว่า **อาหุ-ไนยบุคคลคือ เป็นผู้ควรรับของคำนับและนมัสการ** ซึ่งผู้หวังบุญนำมาบูชา แต่โดยเฉพาะในที่นี้เป็นเรื่องของพ่อแม่ คือ เป็นผู้ควรรับของคำนับและนมัสการของลูก หรือควรที่ลูกจะพึงคำนับและนมัสการ

รวมความไว้ให้จำได้ง่ายขึ้น คือ

๑. มีอุปการะมากแก่ลูก

๒. เป็นทั้งพระเดชและพระคุณของลูก

๓. เป็นก้อนบุญก้อนคุณของลูก

๔. เป็นผู้ควรรับของคำนับและนมัสการของลูก

การบำรุงพ่อแม่

เราต้องทำการบำรุงพ่อแม่ ทั้งในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ทั้งในสมัยที่ท่านล่วงลับไปแล้ว การบำรุงพ่อแม่นั้นมีอยู่ ๒ วิธี คือ การประกาศคุณท่าน กับ การสนองคุณท่าน ซึ่งมีจุดหมายต่างกันดังนี้

๑. การประกาศคุณท่านอยู่ที่ตัวเรา เมื่อเราประพฤติตัวดี ย่อมแผ่ผลดีไปถึงท่าน

๒. การสนองคุณท่านอยู่ที่ตัวท่านเอง แม้เมื่อเราทำดีให้ท่าน การทำดีนั้นแผ่ผลดีมาถึงเรา

เมื่อเราลูกชายหญิง เห็นคุณานุคุณของท่านแล้ว ควรมาร่วมมือร่วมใจกันทำการสนองคุณท่านให้สมกับเราเป็นลูกหนี้บุญคุณท่าน เราจะต้องปฏิบัติตามพระราชดำรัสสั่งไว้ให้เราบำรุงพ่อแม่ด้วย ด้วยสถาน ๕ ประการคือ

๑. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว ต้องเลี้ยงท่านตอบ นี่ใจความแห่งพระราชดำรัสในข้อว่า **"ภโต เนสํ กริสฺสามิ"** ซึ่งมีจุดสำคัญอยู่ที่ให้เราบำรุงร่างกาย และน้ำใจท่าน ท่านได้เลี้ยงเรามาแต่เล็กจนโต เราได้เติบโตแข็งแรงขึ้นทุกที แต่ท่านทั้งสองต้องแก่เฒ่าลงทุกวัน ไม่มีเรี่ยวแรงพอจะทำมาหากินได้สะดวก ถ้าเราเห็นแก่ได้ส่วนตัวฝ่าย

เดียว มอบให้ท่านคงเลี้ยงเราไปตลอดกาลนั้น คนอื่นเขาก็จะเห็นว่าเราเป็นคนอ่อนแอ อยู่ในสภาพที่เลี้ยงไม่รู้จักโต อาจถูกตำหนิว่าเป็นคนลูกกล้วย ลูกไม้ไผ่ ลูกไม้อ้อไปก็ได้ ซึ่งเมื่อมีผลแล้วย่อมฆ่าแม่ให้ตาย

๒. **ทำกิจของท่าน** นี่ใจความแห่งพระราชดำรัสสั่งในข้อว่า **"กิจจํ เนสุ กริสฺสามิ"** ซึ่งมีจุดสำคัญอยู่ที่ให้เราถืองานท่านประหนึ่งว่าเป็นงานของตนเอง จงเอาธุระในการช่วยท่านทำงาน แม้งานบางอย่างเราพอจะทำเองได้ก็ให้ยินดีทำ อย่าถึงกับให้ท่านต้องออกปากใช้ และจงทำให้ดี ถูกต้อง สะอาด เรียบร้อย ไม่สักแต่ว่าทำแล้วเท่านั้น หรือทำอย่างหน้าเง้าหน้างอ เดินลงส้นปังๆ เพราะทำคุณอย่างนี้จะกลายเป็นโทษแก่ตัวเราเอง

๓. **ดำรงวงศ์สกุลของท่าน** นี่ใจความแห่งพระราชดำรัสสั่งในข้อนี้ว่า **"กุลวํสํ ฐเปสฺสามิ"** ซึ่งมีจุดสำคัญอยู่ที่ให้เรารักษาวงศ์สกุลให้ตั้งอยู่ยั่งยืน แท้จริงวงศ์วานของเราจะตั้งอยู่ได้ และจะเจริญดังกอบัวงอกงามอยู่ในสระนั้น ต้องอาศัยญาติพี่น้องที่รักใคร่และสามัคคีกลมเกลียวกัน วงศ์วานของเราก็จะเป็นปึกแผ่นแน่นหนาปานดังความหนาทึบแห่งกอไผ่ที่มีหนามแวดล้อมอยู่ลอบข้าง

◉ **ความรักเป็นเงื่อนพร้อม เพรียงใจ**
เฉกเครื่องผูกหฤทัย ทั่วผู้
อาจคิดกิจกลใด สบสิ่ง ถวิลเฮย
อำนาจผลรักสู้ ส่งให้ สุขเกษม

(วชิรญาณ ปี ๑๑๓)

◉ **ความพร้อมเพรียงก็ให้ เกิดผล สุขนา**
ความแตกร้าวพาทน ทุกข์กร้าว
ดังกษัตริย์วัชชีดล ความพิ นาศนอ
ก็เพราะความแตกร้าว เรื่องนี้ มีนาน

(พระญาณวราภรณ์ ม.ร.ว.ชื่นนพวงศ์)

๔. **ทำตัวให้สมควรได้รับทรัพย์มรดก** นี่ใจความแห่งพระราชดำรัสในข้อว่า **"ทายชฺชา ปฏิปชฺชามิ"** ซึ่งมีจุดสำคัญอยู่ที่ให้เราประพฤติตนเป็นคนดี เป็นพลเมืองดี อุตสาหะ ตั้งหน้าทำมาหากินโดยชอบธรรม ไม่เที่ยวลักขโมยเบียดเบียนเขากิน เว้นความชั่ว ทำดีต่อสังคม รู้สิ่งที่เป็นคุณหรือโทษแก่ตนและหมู่คณะ เคารพต่อพระราชกำหนดกฎหมายของแผ่นดิน ไม่ตัดรอนล้างผลาญประโยชน์ของกันและกัน เมื่อปฏิบัติได้อย่างนี้พ่อแม่ก็เบาอกเย็นใจ

๕. **เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว** ทำบุญอุทิศให้ นี่ใจความแห่งพระราชดำรัสสั่งในข้อว่า **"เปตานํ กาลกตานํ ทุกฺขิณํ อนุปฺปทสฺสามิ"** ซึ่งมีจุดสำคัญอยู่ที่ให้เราไม่ลืมท่าน เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ที่จริงนั้นครั้นพ่อแม่ล่วงลับไปก่อนแล้ว ก็ขาดคนสำคัญที่ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว ทำให้ลูกแต่ละคนรู้สึกว้าเหว่ใจ คงเห็นแต่ศพเป็นเหมือนท่อนไม้ที่เขาทิ้งไว้เป็นภาระที่ลูกจะพึงจัดแจง ตั้งศพประกอบพิธี ตั้งเครื่องสักการบูชาศพ ไว้ทุกข์ให้ท่าน บำเพ็ญกุศลแผ่ส่วนกุศลบุญไปให้ท่าน เรียกว่า **บำเพ็ญกุศลทักษิณาทาน**

วิธีสนองคุณ ๕ ประการนี้เป็นอย่างต่ำ ส่วนวิธีการสนองคุณอย่างสูงนั้นเราต้องปฏิบัติชอบในด้านคุณสัมปทา ๔ ประการคือ

๑. ชักนำท่านเมื่อไม่มีศรัทธา ให้ตั้งอยู่ในศรัทธา

๒. ชักนำท่านเมื่อไม่มีศีล ให้ตั้งอยู่ในศีล

๓. ชักนำท่านเมื่อไม่จาคะ ให้ยินดีในการบริจาค

๔. ชักนำท่านเมื่อไม่มีปัญญา ให้อบรมปัญญาให้มีให้เกิดขึ้น

เมื่อบำรุงท่านด้วยกิจทั้งอย่างต่ำและอย่างสูงให้สำเร็จบริบูรณ์ ไม่บกพร่อง จึงเป็นอันปลดเปลื้องหนี้ของตนได้โดยสิ้นเชิง ชื่อว่าได้ปฏิบัติชอบในท่านทั้งสองคือ พ่อแม่แล้ว พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่องสรรเสริญว่าเป็นมงคลยอดชีวิต ข้อ ๑๑ ในมงคล ๓๘ ประการ

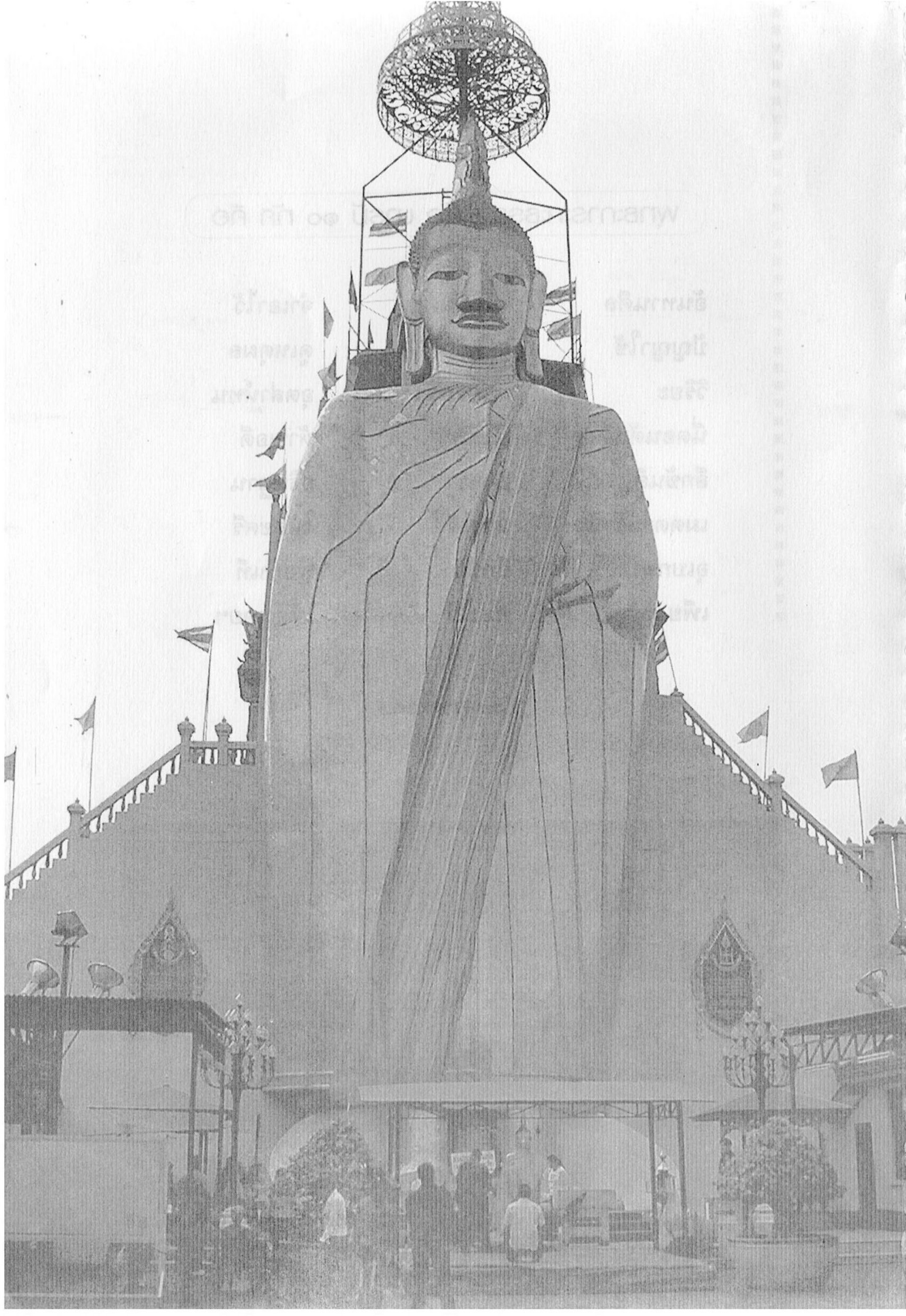
จะได้พิมพ์ต่อในเล่มที่จะพิมพ์ในปี ๒๕๓๙ จนกว่าจะจบถึง ๓๘ ประการเรื่องมงคลสูตรนี้

พุทธะการะกะธรรม คือ บารมี ๑๐ ทัศ คือ

อันทานศีล	เนกขัมมะ	จำเอาไว้
ปัญญาใช้	รอบรู้	ดูเหตุผล
วิริยะ	เพียรกล้า	อุตส่าห์ทน
นี่ตอนต้น	นับมา	ห้าพอดี
อีกขันติ	สัจจะ	อธิษฐาน
เมตตาหว่าน	หวังไว้	ให้สุขศรี
อุเบกขา	อีกข้อ	พอกันที
เพียงเท่านี้	ท่องไว้	ให้จำเอยฯ

หัวใจของทศชาติ ๑๐ ตัว คือ
เต-ชะ-สุ-เน-มะ-ภู-จะ-นา-วิ-เว
แต่เวลาแต่งเป็นกลอนเรียงไว้อีกอย่างหนึ่ง
เพื่อให้สอดคล้องกัน และจำง่าย

คำถวายทานต่างๆ ที่พุทธศาสนิกชนควรรู้

คำกล่าวบูชาพระ

อิมินาสักกาเรนะ พุทธัง อภิปูชยามิ (ถ้าหลายคนให้ว่า **อภิปูชยามะ**)

อิมินาสักกาเรนะ ธัมมัง อภิปูชยามิ (ถ้าหลายคนให้ว่า **อภิปูชยามะ**)

อิมินาสักกาเรนะ สังฆัง อภิปูชยามิ (ถ้าหลายคนให้ว่า **อภิปูชยามะ**)

อรหัง สัมมาสัมพุทโธภควา ตังภควันตัง อภิวาเทมิ (กราบ) (ถ้าหลายคนให้ว่า **อภิวาเทมะ**)

สวากขาโต ภควตา ธัมโม ตังธัมมังนมัสสามิ (กราบ) (ถ้าหลายคนให้ว่า **นมัสสามะ**)

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆตัง สังฆังนมามิ (กราบ) (ถ้าหลายคนให้ว่า **นมามะ**)

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ถ้ารับศีลหลายคน ว่าคำลงท้ายว่า **ยาจามะ**

ถ้ารับศีลคนเดียว ว่าคำลงท้ายว่า **ยาจามิ**

การอาราธนาศีล ๕ และรับศีลเช่นนี้ ท่านกล่าวไว้ว่า ถ้ารักษาศีลขาดไปตัวใดตัวหนึ่ง ที่เหลืออีก ๔ ตัวไม่ได้ขาดไปด้วย แต่อานิสงส์ที่จะได้รับก็น้อยกว่าที่อาราธนาศีลแบบนี้คือ

มะยังภันเต ติสะระเณนะสะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยังภันเต ติสะระเณนะสะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยังภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

การอาราธนาศีล และรับศีล ๕ เช่นนี้ นับว่ามีอานิสงส์มาก เพราะจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษในการรักษา ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าขาดหมดทั้ง ๕ ข้อ เรียกว่าปะระมัตถะศีล ศีลที่มีอานิสงส์สูงอย่างยิ่งเป็นศีลบารมี

คำถวายสังฆทานเพื่อความสุขความเจริญ

ผู้ถวายพึงรับศีล ๕ ก่อน แล้วตั้งนโมตัสสะฯ 3 จบ แล้วกล่าวคำถวายว่า

อิมานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ

อิมานิ ภัตตานิ สะปริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

แล้วกล่าวคำแปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ

พระสงฆ์ท่านจะกล่าวว่า สาธุ

แล้วผู้ถวายก็ให้นำของสังฆทานนั้นถวาย หาน้ำเตรียมไว้เพื่อตรวจน้ำ เมื่อพระขึ้นยะถาวาริวหาฯ ก็ให้เทน้ำให้หมด เมื่อพระขึ้นสัพพีตีโยฯ ผู้ถวายก็ให้ตั้งใจรับพร เป็นอันเสร็จพิธี เอาน้ำที่ตรวจแล้วไปเทรดต้นไม้ลงดิน เพื่อฝากให้แม่พระธรณีทราบ

คำถวายสังฆทานอุทิศ

เช่น เราจะทำบุญสังฆทานอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือใครๆ ก็ตามที่เป็นญาติพี่น้อง เป็นต้น เริ่มต้นก็รับศีล ๕ ก่อน แล้วตั้งนโมตัสสะ ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวายว่า

อิมานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโนชะยามะ สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตะอาทีนัญจะญาตกานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะสุขายะ

แล้วกล่าวคำแปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้ง

หลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลาย มีบิดา มารดา เป็นต้น ตลอดกาลนานเทอญ

พระสงฆ์ท่านก็จะกล่าวคำว่า สาธุ

ต่อจากนั้นก็ทำพิธีเหมือนข้างต้น

คำถวายผ้ากฐิน

เริ่มต้นก็จัดเอาผ้าไตรกฐินใส่พานไปวางไว้ต่อหน้าสงฆ์ ส่วนเครื่องบริขารต่างๆ ก็รวมกันไว้เป็นกองเดียวกัน ข้างล่างจากอาสน์สงฆ์ที่พระนั่งจุดธูปเทียนแล้วกราบพระพุทธรูปประธาน กล่าวคำบูชาพระเหมือนที่พิมพ์ไว้แล้วข้างต้น แล้วกล่าวคำอาราธนาศีล แล้วกล่าวคำถวาย ตั้งนโมตัสสะพร้อมกัน ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวาย ผู้เป็นพิธีกรจะกล่าวก่อน ผู้ร่วมในการทอดกฐินก็คอยว่าตาม

อิมัง ภันเต สะปริมารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปริวารัง กะฐินะทุสสัง ปฏิคคัณหาตุ ปฏิคคะ เหตตะวาจะ อิมินา ทุสเสนะ กฐินังอตัถระตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายผ้าป่า

เริ่มต้นการปฏิบัติเหมือนกันกับถวายผ้ากฐิน

ตั้งนโมตัสสะพร้อมกัน ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวายตามพิธีกรกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต บังสุกูละจีวะรานิ สะปริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโณภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ บังสุกูละจีวะรานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุล จีวรกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่ภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุล จีวรกันทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน เวลาเข้าพรรษา

เริ่มต้น จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปประธาน อาราธนาศีล ตั้งนโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวายตามพิธีกรจะกล่าวนำว่า

อิมานิ มะยังภันเต วัสสิกะสาฏิกะจีวะรานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโณภันเต สังโฆ อิมานิ วัสสิกะ สาฏิกะ จีวรานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะญาตะนัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งผ้าอาบน้ำฝน

ทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลายมีมารดา บิดา เป็นต้นด้วยสิ้นกาลนานเทอญ

พระสงฆ์จะชักผ้าบังสุกุลจีวร

ผู้ถวายเตรียมตรวจน้ำ ฟังพระให้พร เป็นเสร็จพิธี

พระพุทธรูปสำหรับบูชาประจำวันเกิด

ผู้เกิดวันอาทิตย์ เสวยอายุ ๖ ปี บูชาพระปางถวายเนตร

ผู้เกิดวันจันทร์ เสวยอายุ ๑๕ ปี บูชาพระปางห้ามญาติ หรือห้ามสมุทร (หรือห้ามพยาธิ)

ผู้เกิดวันอังคาร เสวยอายุ ๘ ปี บูชาพระปางไสยาสน์

ผู้เกิดวันพุธ (กลางวัน) เสวยอายุ ๑๗ ปี บูชาพระปางอุ้มบาตร

ผู้เกิดวันพุธ (กลางคืนพระราหู) เสวยอายุ ๑๒ ปี บูชาพระปางเลไลยก์

ผู้เกิดวันพฤหัสบดี เสวยอายุ ๑๙ ปี บูชาพระปางสมาธิ

ผู้เกิดวันศุกร์ เสวยอายุ ๒๑ ปี บูชาพระปางรำพึง

ผู้เกิดวันเสาร์ เสวยอายุ ๑๐ ปี บูชาพระปางนาคปรก

การนับให้นับวันเกิดก่อน แล้วบวกลงมาตามลำดับวันจนถึงอายุของเราอยู่ในระหว่างไหน หมายถึง พระวันนั้นเสวยอายุของเรา เว้นคนเกิดวันพุธกลางวัน ให้นับ ๑๗ กลางคืนไม่ต้องนับ ให้นับต่อ ๑๙ เลย ผู้เกิดวันอื่นๆ ให้นับ ๑๗ ทั้งนั้น

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โอทนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ

เอาสิ่งของต่างๆ ใส่ถาดพร้อมผลไม้ ถ้ามี กะเวลาพอสมควร ประมาณครึ่งชั่วโมง และกล่าวคำอำลาข้าวพระพุทธ กราบ ๓ ครั้งว่า

เสสัง มังคะลา ยาจามิ

แล้วนำไปบริโภค จะได้พร ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคต่างๆ

คำอธิษฐานเวลาใส่บาตรพระสงฆ์สามเณร

ตั้งนโมตัสสะ ๓ จบ ยกขันข้าว และห่อสิ่งของที่จะใส่บาตรขึ้นเพียงศีรษะ และกล่าวคำอธิษฐานว่า

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง

นิพพานะ ปัจจะโย โหตุ

แปลว่า ขอผลบุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้ถวายทานไปดีแล้ว จงมาร่วมเป็นอุปนิสัย ปัจจัย ให้ข้าพเจ้าหมดสิ้นอาสะวะ กิเลส บรรลุพระนิพพาน เทอญฯ

คำแผ่เมตตา หลังจากสวดมนต์ก่อนนอนหรือหลังจากกรวดน้ำที่ทำบุญอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ให้ตั้งนะโมตัสสะ ๓ จบ แล้วกล่าวว่า

สัพเพ สัตตา สะทา โหนตุ อเวรา สุขะชีวิโน

ขอสัตว์ทั้งหลายอย่าได้มีเวรแก่กันและกัน จงเป็นผู้ดำรงชีพอยู่เป็นสุขทุกเมื่อเทอญ

กะตัง ปุญญะผลัง มัยหัง สัพเพภาคี ภะวันตุเต

ขอสัตว์ทั้งหลาย จงได้เสวยผลบุญ ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญด้วยกาย วาจา ใจ แล้วนั้นเทอญ

๑. คำอาราธนาธรรมให้พระสงฆ์ก่อนขึ้นเทศน์

พรหมมาจะโลกาธิปตี สะหัมปะติ กัตอัญชลี อันธิวะรัง อะยาจาถะ สันตีธะ สัตตาปปะระชัก ขะชาติกา เทเสตุธัมมัง อนุกัมปิมัง ปะชัง

๒. คำอาราธนาพระปะริตร

เมื่อรับศีลเสร็จแล้วก็ต้องอารธนาพระปริตร ให้พระสงฆ์สวดมนต์

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะ สัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะ สัมปัตติสิทธิยา
สัพพะ ภะยะวินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะ สัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง

แล้วฟังพระสงฆ์ท่านจะขัดสำนวน เชิญทวยเทพยดาทั้งหลายมาฟังพระธรรม ฯลฯ

ต่อจากนั้นให้นั่งตามสบาย หรือจะนั่งขัดสมาธิเพื่อให้จิตสงบจนกว่าพระจะสวดมนต์จบ จึงลุกไปใส่บาตรหมดทุกคนแล้ว ก็ยกบาตร ปิดฝาบาตรก่อนไปตั้งไว้หน้าพระสงฆ์ (จะกล่าวคำถวายสังฆทานก็ได้) ถ้าไม่ถวายสังฆทานก็ประเคนบาตรได้เลย ตั้งแต่หัวหน้าลงมาตามลำดับ จะให้ใครถวายก็ได้ เจ้าภาพจะต้องถวายให้

องค์แรก แล้วก็ลำเลียงอาหารคาว หวาน ประเคนองค์แรก แล้วท่านจะส่งต่อกันไปเองนี้เรียกว่า แบบท่าฉันอาหารในบาตร เมื่อองค์สุดท้ายตักอาหารใส่บาตรพอแล้ว ก็ให้ยกออกไปรับทานกันพร้อมกับพระสงฆ์นั้น ก็จะเสร็จพร้อมกัน จึงกลับมาเตรียมของที่จะถวายพระสงฆ์ ถวายแล้วก็คอยกรวดน้ำ ฟังพระสงฆ์ให้พรเสร็จแล้ว ก็ให้ลุกขึ้นไปนั่งร่วมกันใกล้ๆ องค์แรก ท่านจะประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้พระสงฆ์ทั้งนั้นก็จะสวดชะยันโต จนจบ ก็เป็นอันเสร็จพิธีทำบุญในวันนั้น

หมายเหตุ ถ้าเจ้าภาพจัดอาหารคาวหวานเป็นสำรับ ก็ให้ประเคนพระทั้งสำรับ สำรับละองค์ สุดแต่ท่านจะฉันในจานหรือในบาตร

นอกนั้นก็ดำเนินการพิธีดังกล่าวแล้ว

คำอธิษฐานกรวดน้ำ

ในการทำบุญทุกชนิดเมื่อเสร็จพิธีแล้ว ควรจะกรวดน้ำทุกครั้งขณะที่พระท่านจะ **ยะถา สัพพี** จะเตรียมภาชนะสำหรับใส่น้ำที่สะอาด และภาชนะที่จะรองรับน้ำที่กรวด ถ้ามีคนมาร่วมในการทำบุญมาก เจ้าภาพเท่านั้นที่จะกรวดน้ำ ส่วนนอกนั้นก็ตั้งใจอนุโมทนาในบุญที่เจ้าภาพทำนั้น เรียกว่า **อนุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนา** วิธีเทน้ำที่กรวด ไม่ต้องเอานิ้วมือไปรอน้ำ ให้เทน้ำลงไปตามปกติ และให้แล้วเสร็จก่อนพระ **สัพพี** แล้วนั่งพนมมือตั้งใจรับพรจนจบ กราบลง ๓ ครั้ง เอาน้ำที่กรวดลงไว้ในภาชนะที่รองรับไป

เทลงตามโคนต้นไม้ ห้ามเทลงกระโถนหรือที่สกปรก คำกรวดน้ำโดยย่อว่า

อิทังเม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย หรือจะว่า

อิมินา ปุญญะกัมเมนมาตาปิตุอาทีนัง สุขัง โหตุ

จะกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ พุทธศาสนิกชนทุกคนควรจะท่องให้จำได้ไว้ เพราะต้องใช้อยู่เสมอทุกขณะในการทำบุญ

ถ้าไม่ได้ท่องจำไว้ ก็ให้ทำพิธีกรวดน้ำเหมือนกัน แต่ให้กล่าวอธิษฐาน เป็นภาษาไทยว่า **"บุญที่ข้าพเจ้าทำแล้วนี้จงมีแก่ญาติ ขอญาติของข้าพเจ้าจงประสบความสุขเถิด"** หรือจะออกชื่อลงไปก็ได้

หรืออธิษฐานจิตว่า **"ด้วยบุญกรรมที่ข้าพเจ้าทำแล้วนี้ ขอให้มารดา บิดา เป็นต้น จนถึงซึ่งความสุขเถิด"**

ประเพณีของคนไทยเราได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมาจนเป็นประเพณีอันดีงาม ตามมารยาทอันสุภาพเรียบร้อย และเป็นการแสดงถึงความเคารพนบน้อมต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การแต่งกายถ้าเป็นไปได้ดังต่อไปนี้ก็จะดีมากกว่าที่เราแต่งกายตามอารมณ์ ซึ่งเป็นกิเลสฝ่ายต่ำ

๑. ผู้ชาย นุ่งกางเกงขายาวสีพื้นๆ อย่าให้ฉูดฉาดมาก ใส่เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อคอกลมสีขาว หรือสีสุภาพเรียบร้อย

๒. ผู้หญิง ควรนุ่งผ้าถุง หรือกระโปรงยาวสีต่างๆ แต่ไม่ควรใช้สีแดง เสื้อควรเป็นเสื้อมีแขน สีสุภาพเรียบร้อย หรือจำเป็นตามนิยมจะเป็นเสื้อไม่มีแขนก็ได้

สิ่งที่ควรเว้น ถ้าเป็นไปได้ (สำหรับผู้หญิง)

๑. ไม่ควรใส่กางเกงขาสั้น ขายาว ไปทำบุญตามวัดที่ใกล้

๒. ไม่ควรใส่เสื้อมีคอกว้างจนเกินไป (เวลากราบจะไม่สวย)

แต่ถ้าจำเป็นจะต้องเดินทางไกลไปค้างคืนเพื่อทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น ก็ให้ใส่กางเกงสำหรับเดินระหว่างทางได้ เมื่อถึงวัดมีเวลาก็ควรเปลี่ยนเสียให้ถูกต้องตามข้างต้น ก็จะเป็นการเพิ่มพูนกุศลผลบุญที่เราอุตส่าห์เดินทางไกลไปทำบุญขึ้นอีกส่วนหนึ่งด้วย

พระเวสสันดรโพธิสัตว์ทรงตั้ง
เบ็ญจะมหาบริจาคไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ชีวิตะบริจาค ทรงสละชีวิตของพระองค์ได้

๒. อะวัยะวะบริจาค ทรงสละอวัยวะของพระองค์ได้

๓. ภริยาบริจาค ทรงสละภริยาของพระองค์ได้

๔. บุตตะบริจาค ทรงสละบุตรของพระองค์ได้

๕. ธนะบริจาค ทรงสละทรัพย์ทั้งปวงของพระองค์ได้

พุทธะการะกะธรรม คือ บารมี ๑๐ ทัศ คือ

อันทานศีล	เนกขัมมะ	จำเอาไว้
ปัญญาใช้	รอบรู้	ดูเหตุผล
วิริยะ	เพียรกล้า	อุตส่าห์ทน
นี่ตอนต้น	นับมา	ห้าพอดี
อีกขันติ	สัจจะ	อธิษฐาน
เมตตาหว่าน	หวังไว้	ให้สุขศรี
อุเบกขา	อีกข้อ	พอกันที
เพียงเท่านี้	ท่องไว้	ให้จำเอยฯ

คุณวโร ภิกขุ (พระมหากระจ่าง บุญอาจ)

พระธรรมเทศนา ๒๓ กัณฑ์